In het kielzog van de Zeevolken

Dit verhaal was vanaf 2010 een serie van 14 delen op de inmiddels niet meer continuerende site Grenswetenschap onder de naam *'In het spoor van de zeevolken'*.
Het was oorspronkelijk bedoeld als een enkele serie maar door onvoorziene omstandigheden gedurende ons vertoeven in dat 'kielzog' van die zeevolken zouden het twee onafhankelijke series gaan worden. De tweede serie zou pas in 2012 gaan verschijnen onder de naam '*De zeevolken op het spoor*'.
Beide series zijn inmiddels geheel door mij herzien en hier en daar verbeterd/aangevuld.
Ze zullen als twee verschillende delen in PDF-formaat te downloaden zijn vanaf mijn eigen website: http://kronieken-van-ildanach.weebly.com/

Inhoud:

hoofdstuk 1, Sinaï …..... p 2
hoofdstuk 2, El Qahira …..... p 9
hoofdstuk 3, De nachttrein naar Luxor …..... p 15
hoofdstuk 4, Cruise op de Nijl …..... p 23
hoofdstuk 5, Naar het land van koning Minos …...….... p 31
hoofdstuk 6, Voorbereidingen …..... p 41
hoofdstuk 7, Knots van Knossos …..... p 48
hoofdstuk 8, Sougia …..….... p 58
hoofdstuk 9, Odysseus eist aandacht ….…..... p 64
hoofdstuk 10, Storm op zee …..... p 71
hoofdstuk 11, In de voetsporen van Paulus de apostel.... p 75
hoofdstuk 12, Sweet Water Beach …..... p 82
hoofdstuk 13, Schipbreuk bij Calypso …..... p 87
hoofdstuk 14, Het Gulden Vlies ….....…. p 92

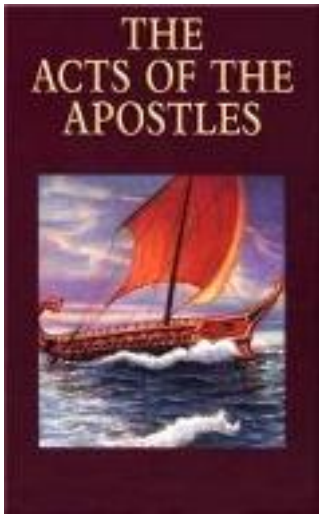

In het kielzog van de Zeevolken, hoofdstuk 1

Het verhaal dat ik nu met u wil delen gaat uiteindelijk over een persoonlijke Odyssee. Niet dat dit mijn oorspronkelijke intentie was, maar het mondde daar wel in uit.
De proloog daartoe begon eigenlijk al zo'n twee zomers geleden, in 2009.
De zomer daar weer voor, namelijk die van 2008, was ik op zoek gegaan naar de plaats waar de werkelijke berg van God zich zou bevinden en die op een heel andere – en veel meer voor de hand liggende – plek ligt dan in het uiterste zuidwesten van de Sinaï-woestijn.
Mijn verhaal daarover in 15 delen was eveneens op Grenswetenschap terug te vinden, dus daar zal ik nu niet over uit gaan weiden. (is ook als PDF te downloaden)

—----------

Het verhaal dat ik nu met u wil delen heeft eigenlijk alles in zich om een soort van reisverslag te worden. Maar dan wel weer doorspekt met de nodige geschiedkundige gegevens. Er zullen echter eveneens oorspronkelijk onbedoelde avonturen in voorkomen die in een spannend jongensboek niet zouden misstaan.
Al kan men dat soort verhalen zelfs nog lezen in een voornaam boek als de Bijbel. Namelijk in de 'Handelingen der Apostelen', als men daarin de handelingen van een zekere hoofdpersoon – de apostel Paulus – begint te beschrijven.

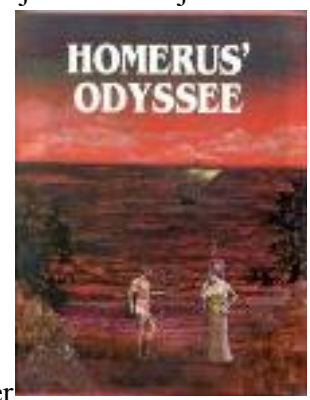

En dan is natuurlijk Homerus' Odyssee er ook nog.
Wat leek er voor ons nu logischer dan om de zomer na onze reis naar de 'Berg van God' in Jordanië – voormalig Idumea - naar de plaats toe te gaan waar vandaan de Hebreeën onder leiding van Mozes waren vertrokken? Oftewel Egypte.
Niet dat het me er dan specifiek om zou gaan sporen van Mozes te vinden; ik wou dan eerder op zoek gaan naar sporen van de religie der Egyptenaren in die dagen.
En de overeenkomsten van dat Egyptische geloof dan vergelijken met dat der Hebreeën onder Mozes.
Want dat het Joodse geloof onder Mozes volgens mijn ondervindingen een andere overtuiging betrof als wat men heden ten dage 'Joods' zou noemen, dat heb ik in mijn verhaal 'reis naar de Berg van God' toch wel reeds enigszins duidelijk hopen te maken.
Het verschil met de religie der omringende volkeren was lang niet zo groot als wat het later zou gaan worden gedurende de Babylonische ballingschap der Judeeërs en hun terugkeer naar Judea.
Om dan nog maar te zwijgen over de weer veel latere invloeden van Oost-Europese Joden die

terugkeerden naar hun 'Beloofde Land'.
Alle sporen van oudere – meer heidens in hun ogen aandoende – overtuigingen had men in de loop der eeuwen gepoogd uit te wissen.
Gelukkig niet helemaal met succes.
In dit eerste deel van wat wel eens een tamelijk lange serie zou kunnen gaan worden ga ik u dus vertellen over hoe het begon met onze reis naar Egypte.

2009

In mei van dat jaar gingen wij naar Egypte, voornemens alle bezienswaardigheden daar eens nader onder de loep te nemen.

Het eerste waar men natuurlijk aan denkt als men Egypte hoort, is aan piramides.
Het barst van de piramides in Egypte maar vooral drie genieten grote bekendheid. En dat zijn de piramides van Cheops, Chefren en Mykerinos; de eerste is de grootste en de laatste de kleinste.
Evenals die kleitabletten en sporen van bouwsels in Irak vallen die grote stenen bouwsels eigenlijk niet accuraat te dateren. De enige mogelijkheid er een datum aan te plakken bestaat uit de mogelijke inscripties die men erin kan vinden of aantekeningen die elders erover zijn gemaakt.

Datzelfde geldt overigens voor de Sfinx, die zich net als die drie piramides op het plateau van Gizeh bevindt op de westelijke oever van de Nijl.
Er bestaan inmiddels vele verhalen over deze piramides, voornamelijk omdat de huidige wetenschap nog niet echt het hoe en waarom ervan afdoende heeft weten te verklaren.
Eigenlijk is pas sinds de slechts kort durende Franse bezetting onder Napoleon (3 jaar) de wetenschap zich wat meer gaan bezighouden met deze piramides en de Egyptische beschaving in het algemeen.
De huidige mening is dat de allereerste piramide die men ooit zou gaan bouwen die van *Djoser* zou zijn geweest, wat verderop gelegen bij de plaats Sakkara.

Men denkt dit omdat bij deze piramide nog duidelijk is te zien dat ie in etappes is gebouwd en een knik aan de bovenzijde heeft. Men had toen de truc nog niet door, zeg maar, hoe men een volmaakte piramide zoals die van Cheops moest bouwen.
Er zijn overigens wel meer van dat soort experimenten terug te vinden bij Sakkara (en andere plaatsen).
En toen ineens was daar Cheops (dynastie), voor deze farao zou men die volmaakte piramide weten te bouwen. Zijn zoon zou z'n vader niet naar de kroon hebben willen steken uit respect en daarom bouwde Chefren voor zichzelf een iets kleinere. En de kleinzoon van Cheops, Mykerinos, bouwde zijn laatste rustplaats nog weer iets kleiner om diezelfde reden.
Een heel mooie en menselijke uitleg voor het verschil tussen deze drie piramides, ik durf echter te betwijfelen of het waar is.
Wie wat van de geschiedenis der Farao's kent, weet dat men over het algemeen niet zoveel respect had voor voorgangers, meestal probeerde de troonopvolger het juist nog groter en beter te doen dan z'n voorganger.
En waarom lukte het slechts met deze drie piramides om ze zo volmaakt te bouwen en zijn alle overige piramides slechts zwakke aftreksels van deze drie? Beroerde pogingen deze drie voorbeelden te kopiëren?

In Midden-Amerika zou veel later eigenlijk iets soortgelijks gebeuren. Zoals men weet zijn daar eveneens piramides gevonden die wel in een heel andere stijl zijn gebouwd. Men weet echter dat DE grote beschaving die hier ooit was, die der Maya's was. Dit volk verliet echter op een zeker moment de door hen gebouwde steden en lieten die leeg achter.
Later zouden andere indianenstammen, zoals die der Tolteken en Azteken, deze verlaten steden opnieuw in gebruik gaan nemen. Zij ondernamen tijdens hun verblijf daar pogingen de kunsten van hun voorgangers te evenaren maar zouden daar nooit in slagen; moderne archeologen kunnen de kunstwerken van Maya's en Azteken heel eenvoudig onderscheiden, de laatste zijn van beduidend minder goede kwaliteit.

Dit gegeven bleef maar door mijn hoofd spoken toen ik deze eerste zinnen in Egypte zelf reeds schreef- voornemens er gelijk een artikel uit te maken. Ik begon er steeds meer van overtuigd te raken dat in Egypte iets soortgelijks als in Midden-Amerika moet zijn gebeurd.
Echter, Bredero zei reeds: " 't Kan verkeren," en we moesten schijnbaar eerst nog heel wat meemaken voordat dit verhaal eindelijk mocht worden geschreven.

Maar laten we nu dan eens voor de aardigheid gaan kijken naar wat men tegenwoordig zoal officieel beweert over die drie piramides. Men zegt dus dat de piramide-periode zo'n beetje tussen 2700-2560 v. Chr. heeft plaatsgevonden en dat die van Djoser de eerste was.
De grote piramide van Cheops kwam in gebruik na 2528 v. Chr. en deze piramide bestaat uit ongeveer 2,5 miljoen stenen van elk 2 ton.
De piramide is 137 meter hoog en heeft een breedte van 227 meter.
50 jaar later werd die van Chefren gebouwd, zegt men, en deze was dus uit respect iets lager - 136 meter - en iets minder breed - 210 meter -.
Mykerinos had wel zo ontzettend veel respect voor zijn vader en opa dat hij het bij een piramide hield van 'maar' 108 meter hoog en 79 meter breed.
Oorspronkelijk waren alledrie de piramides bedekt geweest met een gladde toplaag, deze is echter verdwenen in de loop der tijd.
Hoe die is verdwenen, daarover liepen de meningen bij onze verschillende gidsen behoorlijk uiteen. Eentje beweerde dat die er gewoon door de eeuwen heen af was gesleten, door de schurende

werking van zand en wind, een ander beweerde echter dat men die toplaag eraf had gehaald op zekere momenten, om het materiaal voor andere doeleinden te gebruiken.
Wat overigens is voorgekomen bij alle megalieten, waar ook ter wereld.
Zelfs Stonehenge is lange tijd gebruikt als een soort van steengroeve voor materialen om huizen van te bouwen.
En vergeet vooral onze hunebedden in Drenthe niet.
In het geval van onze drie piramiden weet men het eigenlijk dus gewoon niet, dat moge duidelijk zijn.
Wat mij echter wel opviel was dat de piramide van Chefren, de middelste, wel nog een deel van zijn toplaag had weten te behouden. Helemaal bovenaan. Eigenlijk is dat best vreemd: waarom kreeg weer en wind daar geen vat op en op de rest wel? Of, waarom besloten lieden die het materiaal konden gebruiken dat laatste stukje te laten zitten?
Zal wel gewoon toeval zijn.
In die piramides vond men dus stenen sarcofagen, zij het leeg. Men kon de piramide van Cheops binnenkomen door een gat dat door grafrovers in de piramide was gehakt, waardoor men dus de conclusie meende te kunnen trekken dat wat er zich ooit in die piramide had bevonden eruit was

geroofd.
De piramide van Chefren had twee zogeheten grafkamers, waarvan er in eentje wederom een lege sarcofaag stond.
In die van Mykerinos bevond zich eveneens een lege sarcofaag die de Britten dermate mooi vonden dat zij besloten er hun museum in Londen mee op te sieren. Het schip dat de sarcofaag moest vervoeren naar Engeland zonk echter voor de Spaanse kust.
Voor de drie piramiden staat de neusloze sfinx. Wie de neus en de nepbaard van de sfinx wil zien die moet, jawel, naar Londen toe.
Lange tijd zou de sfinx vrijwel geheel begraven zijn onder zand. Als men de foto's later in dit verhaal bekijkt dan is heel goed te zien waarom dit kon gebeuren. De sfinx is namelijk uit een rotspartij gehouwen en de eeuwenlange bedekking door zand heeft ervoor gezorgd dat ie er niet nog veel slechter uitziet dan nu reeds het geval is.

De reden dat de neus en baard eraf lagen was overigens niet door Obelix tijdens het bezoek van de Galliërs aan het land van Cleopatra. En het waren evenmin de soldaten van Napoleon, wat men tevens nogal eens beweert.
Hoogstwaarschijnlijk waren het Mamelukse soldaten die zich aan de raadselachtige glimlach van de sfinx stoorden en het beeld daarom maar als schietschijf begonnen te gebruiken.
Bij de piramides bevonden zich bouwsels die men nu 'dodentempels' noemt. In de dodentempel bij de piramide van Chefren kan men zien dat deze uit stenen is opgebouwd waarvan er een aantal minstens 420 ton wegen!
In deze tempels, die volgens onze gids slechts één keer werden gebruikt, werd de dode farao afgelegd en gemummificeerd. Tevens bracht men er offers en kon men er bidden.
De redelijk goed bewaard gebleven dodentempel van Chefren – naast de sfinx – vertoonde vele beelden van Chefren ter zelfverheerlijking – 23 stuks uit dioriet gemaakt – en twee sfinxen markeerden de poort naar de lijkenzaal.
Rond de drie piramides zou men later nog de restanten van enige bouwsels vinden die men heeft weten te identificeren als onder andere een arbeidersdorp en een kerkhof en graven van andere belangrijke Egyptenaren, waaronder een koningin uit de tijd van de farao's.
Dit zijn dan zo even wat wetenswaardigheden over de bouwsels op het rotsplateau van Gizeh. Informatie die meer vragen oproept dan het beantwoordt.
Maar al stonden de piramides natuurlijk wel op het programma tijdens mijn bezoek aan Egypte, zij waren niet het uiteindelijke doel. Wat ze overigens weer wel waren voor vele anderen in het reisgezelschap waarin we op dat moment verkeerden.

—----------

Persoonlijk was ik meer geïnteresseerd in Luxor, Karnak, Thebe, het Dal der koningen en het eiland Philae te Aswan.
Daar hoopte ik sporen te vinden van hoe de religie der Egyptenaren zich in de loop der tijd had ontwikkeld.
En in het bijzonder hoe de maatschappelijke verhoudingen tussen mannen en vrouwen waren in die periode. Want die was, zoals in mijn 'Reis naar de Berg van God' verhaal al aan de orde kwam, ooit heel anders geweest dan later, toen er steeds meer sprake begon te zijn van een min of meer georganiseerde monotheïstische religie.
In het Egypte uit de tijd van de Farao's speelden de begrippen 'Lotus en Papyrus' een voorname rol, om een speciale reden.
Het Egyptische rijk was namelijk min of meer verdeeld in een 'Opper- Egypte', dat vanaf Caïro de Nijl stroomopwaarts zuidwaarts volgde,
en een 'Neder-Egypte' dat vanaf Caïro tot aan de monding van de Nijl in de Middellandse zee liep.

Het kaartje hiernaast illustreert dan eigenlijk al waarom men voor Opper-Egypte 'Papyrus' als symbool gebruikte...

en voor Neder-Egypte 'Lotus'.

Hoe deze beide streken dan samen een land moesten vormen ..

...kan men misschien wel het beste bekijken als een soort van Hieros Gamos, oftewel een Heilig Huwelijk. Al is de omschrijving Heilige Copulatie dan ook niet helemaal misplaatst.

Dat 'Lotus' hierbij het vrouwelijke moest voorstellen en 'Papyrus' het mannelijke, dat is iets wat ik meen niet nader uit te hoeven leggen als men de symbolen verder omhoog goed heeft bekeken.

Onze reis in 2009 begon overigens – ironisch genoeg – wel juist bij dat zuidelijke puntje van de Sinaï-woestijn waarvandaan men gelijk de Sinaï-berg kan ontwaren, die zich daar vlakbij bevindt. En dat is dus die bewuste berg waar zich het St. Catharina klooster bevindt en die tegenwoordig als de 'Berg van God' wordt beschouwd. Onze reis zou dus eigenlijk beginnen vlakbij die andere, oftewel de nep-Berg van God. Op de foto links is op de achtergrond de Sinaï-berg nog net te onderscheiden. Sinaï stamt overigens van een woord af dat 'maan' betekent.

Daarvandaan vertrokken we met de bus naar Caïro en we keken onze ogen uit.

Want de Sinaï-woestijn mag dan wel een WOESTIJN zijn maar dat weerhoudt de Egyptenaren er niet van om er luxe badplaatsen uit de grond te willen stampen.

Eerst worden er dan alvast de borden neergezet die aangeven dat er één of ander resort zou zijn.

Aan de ene zijde ziet men dan de kust en soms al wat bouwsels, aan de andere zijde ziet men dit....

...woestijn!!!

Volgens de standaard uitleg tegenwoordig van het Exodus-verhaal zou Mozes hier dus volledig doorheen zijn getrokken met duizenden Hebreeën op weg naar die berg die men tegenwoordig de Berg van God noemt. Die volgens die traditie dus bij Sharm el Sheikh in de buurt ligt, waar wij net uit waren vertrokken.
Dat is iets wat ik mij persoonlijk maar heel erg moeilijk voor kan stellen.
Natuurlijk hoeft het klimaat in die dagen niet hetzelfde te zijn geweest als de laatste duizend jaar, maar heel erg veel verschil zal er nu ook weer niet in hebben gezeten.
In ieder geval waren er in die dagen nog geen 'resorts' voor die Hebreeën om even bij te kunnen komen, want die bouwt men nu pas.

In de tijden van die Farao's hadden de inwoners van Egypte al wel de nodige moeite de nomadische inwoners van het schiereiland Arabië te weren die op zoek waren naar een vorm van welvaart.
Regelmatig moesten er legers uitrukken om deze dorstige woestijnbewoners op een afstand te houden.
Dat zou hen goed blijven lukken totdat het Egyptische rijk zo zou verzwakken dat de Perzen hen enkele malen wisten te verslaan.
Nu waren diezelfde Perzen eveneens al de nodige tijd in oorlog met de Griekse stadstaten zoals Athene en Sparta.

Totdat de Macedonische leider Alexander De Grote hen uiteindelijk blijvend wist te verslaan, Perzië veroverde en 'en passant' ook gelijk maar besloot Egypte aan zijn expanderende rijk toe te voegen.
Een van Alexander's generaals, Ptolemaeus, zou na de dood van Alexander in Egypte blijven als een soort van nieuwe 'Griekse Farao' en zo een Griekse versie van de oude Faraonische luister introduceren in het land aan de Nijl.

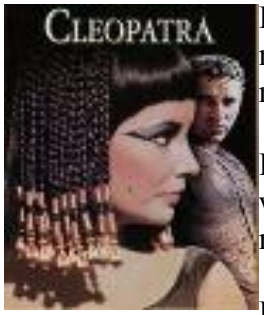

Er ontstond op deze manier een nieuw soort van Grieks-Egyptische dynastie van nep-farao's, namelijk die der Ptolemeeën, die door hun daadkracht echter wel de nomadische Arabieren op een afstand wisten te houden.

Een van de meest bekende telgen der Ptolemeeën mag nog wel Cleopatra worden genoemd. En dat geeft gelijk dan aan hoe het in die dagen was gesteld met de macht van het Egyptische rijk dat voor een gedeelte al vergriekst was.

Enfin: Rome kwam, zag en overwon.
Egypte werd als graanschuur deel van het Romeinse rijk en Cleopatra pleegde samen met haar Romeinse overloper-vriendje (Marcus Antonius) zelfmoord toen het neefje van Gaius Julius Caesar - Octavianus, die later de allergrootste en meest succesvolle van alle Romeinse keizers zou blijken te zijn - hen overwon.
Cleopatra had voor die tijd ook nog even iets met zijn beroemde oom gehad, waar ze een ziekelijk zoontje aan over had gehouden (Caesarion) en waarvan het lot niet helemaal duidelijk is.
Nadat dat Romeinse rijk eveneens in elkaar gezakt was – eerst het westelijke deel en later het oostelijke - werd Egypte uiteindelijk alsnog overlopen door die Arabieren die het duizenden jaren lang had weten te weren.

Deze Arabieren waren inmiddels al wel volgelingen van de Profeet geworden.

—----------

Deze gebeurtenissen betekenen overigens niet persé dat die veroveraars dan altijd numeriek in de meerderheid waren hoor.
Enkel het gegeven dat de invallers in die veroveringsoorlog de overwinning zouden behalen – en hierna de dienst zouden gaan uitmaken – was voldoende om de overwonnenen op den duur ten dele hun identiteit te doen verliezen.
Dat is bijvoorbeeld als men het spreken van een eigen taal tot de identiteit van een volk vindt behoren.
Iets dergelijks gebeurde uiteindelijk ook in Gallië kort voor de jaartelling begon, waar de Keltische bevolking dan wel in de meerderheid bleef maar toch uiteindelijk een Gallo-Romeins dialect zou gaan spreken in plaats van de eigen meer aan het huidige Welsh verwante taal.
Genetisch gezien bleef het overwonnen volk natuurlijk in de meerderheid en zelfs gemixte huwelijken zouden het 'gen' van de overwinnaar niet ineens dominant maken.
Wat betreft Egypte betekent bovenstaande informatie dat de Egyptenaar die men heden ten dage nog kan zien qua uiterlijk waarschijnlijk niet erg veel zal afwijken van de Egyptenaar uit de tijd van de Farao's.
Al zat er in de tijd van die Farao's natuurlijk ook reeds een groot verschil tussen een Egyptenaar uit het zuiden en eentje van het noorden (vooral een groot verschil in huidskleur: de zuidelijke Egyptenaar had/heeft veel negroïde kenmerken).
Echter, wat er restte van de oorspronkelijke Egyptische cultuur, religie en taal ging wel volledig verloren na de verovering van hun land door de volgelingen van de Profeet.

—----------

Dit dan even in het kort wat betreft het Egypte dat men heden ten dage kan bezoeken, en waar wij ons in 2009 bevonden– nog maar zeer kort voor die 'Arabische lente' die grote verandering teweeg zou gaan brengen in dat land .
In het volgende hoofdstuk ga ik dan verder met de beschrijving van dat bezoek wat uiteindelijk zal leiden naar de reden waarom de titel van dit verhaal *'In het kielzog van de Zeevolken'* is.

In het kielzog van de Zeevolken, hoofdstuk 2

El Qahira

In het eerste deel van 'In het kielzog van de Zeevolken' vertelde ik u vooral over hoe onze reis naar Egypte in 2009 de proloog zou gaan vormen voor bijzondere ontdekkingen en bizarre avonturen die wij vooral in het jaar erna zouden gaan beleven.
Egypte had voor ons echter de reden gevormd om ons aan die avonturen te gaan wagen.
Maar nu dan terug naar die aanleiding, die begon in Egypte en betrof op zich eigenlijk niets anders dan een vervolg op onze eerdere reis naar de Berg van God in Jordanië het jaar daarvoor.
De titel kan op dit moment nog misleidend overkomen, maar verder in mijn verhaal zal dat wel duidelijker worden allemaal.

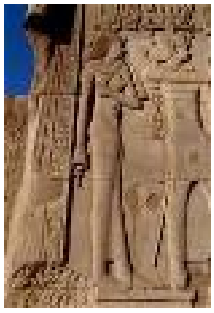

Wij gingen – net als de meeste andere bezoekers van dat land – vooral naar Egypte voor die oorspronkelijke cultuur. En wij dan in het bijzonder natuurlijk vooral voor de rol die het *vrouwelijk principe* daarin speelde, onze persoonlijke queeste.
Wij wisten voor ons vertrek natuurlijk wel reeds een en ander over die rol in het oude Egypte, zo was ons bijvoorbeeld bekend dat het in dat land ten tijde van de Farao's gebruik was dat de kleding der adellijke vrouwen vaak één borst ontbloot liet en dat de klederdracht van de gewone burgervrouwen vaak niets anders dan een weinig verhullend kleedje betrof. Natuurlijk scheelde het dat het klimaat zoiets wel toeliet.

Zelfs dat zij soms geheel naakt gingen. De vele tekeningen in steen die de Egyptenaren ons nalieten geven daar voldoende duidelijkheid in.
Het moge duidelijk zijn dat in het Egypte van vandaag zoiets door de cultuurverandering nu volledig ondenkbaar zou zijn.
Wij waren Egypte binnen gekomen op een voor ons wel heel symbolische plaats, namelijk Sharm el Sheikh, wat zich min of meer aan de voet van de Sinaï-berg bevindt. De berg die men tegenwoordig wenst te zien als de 'Berg van God', waar Mozes zijn stenen tafelen zou hebben ontvangen.

Wij zouden daar echter niet blijven maar per bus door de Sinaï-woestijn naar Caïro reizen.
Na een rit van vele uren kwamen we op de grens van Azië en Afrika, die zich bij het Suez-kanaal bevindt.
Vlakbij de plaats Suez aan de Rode zee bevindt zich een tunnel die onder dit

kanaal doorloopt.
Bij het verlaten van die tunnel waren we eindelijk pas in Afrika en zou het voor ons pas echt gaan beginnen.
Na eerst nog de nodige kilometers belandden we in de verkeerschaos die men de naam El Qahira heeft gegeven (de overwinnende), oftewel Caïro.

21 Miljoen mensen (buitenwijken meegerekend) wonen daar ongeveer, oftewel een groot deel van de bevolking van Egypte

probeert in deze stad een leven op te bouwen.
Men woont daarvoor soms op de meest onwaarschijnlijke plaatsen in deze stad; zelfs de kerkhoven met praalgraven uit de tijd der Mamelukken worden bewoond door mensen die de huisjes bij deze graven als onderkomen gebruiken.
En overal wordt natuurlijk gebouwd.
En ja hoor, in de verte waren de piramides al te bespeuren. Caïro rukt op namelijk, het lijkt wel met een streven om zelfs deze tekenen uit het verleden te 'overwinnen' door er misschien in de verre toekomst gewoon helemaal omheen te gaan bouwen.

De volgende dag zouden we dan eerst het plateau van Gizeh gaan bezoeken, met daarop de piramides.
Natuurlijk zijn we in een piramide geweest, maar daar mochten geen foto's worden gemaakt, en men lette helaas scherp op. Wel hebben we met een piepklein cameraatje nog stiekem wat foto's gemaakt maar die bleken door de weinige belichting niet echt de moeite waard te zijn.

Een groot gemis is dat niet want er valt eigenlijk toch niet echt veel te zien daar binnen, het gaat eerder om de ervaring IN zo'n constructie te zijn en zoiets laat zich door geen enkele camera vastleggen.
De sfinx zagen we ook van nabij, en we konden ons zo goed voorstellen dat deze vele eeuwen geheel onder het zand verstopt had gelegen.

Hierna gingen we naar het Egyptisch museum waar veel van de in Egypte gevonden archeologische voorwerpen worden bewaard. Inclusief de mummies!
Natuurlijk wilden we die wel eens bekijken, en daarnaast wilden we een zeker beeldje gaan bekijken waarvan we wisten dat het daar was uitgestald, namelijk de bierbrouwster.
Bier is reeds een behoorlijk lang bekende drank. Bij bier denkt men bijvoorbeeld doorgaans aan vele bierzuipende Galliërs of Germanen ten tijde van de Romeinen, maar bier was in Egypte reeds lang een bekende drank. Deze brouwster vormt daar het bewijs wel voor.
Binnen de Islam is het eigenlijk niet toegestaan om alcoholische dranken te nuttigen maar men kon Egypte het bier vanwege deze regel niet ontnemen.
Het plaatselijk gebrouwen bier – Luxor of Sakara geheten – is goed te drinken.

Wij – dat is mijn partner en ikzelf – koesterden al voordat we naar Egypte vertrokken stiekem de stille hoop dat de Egyptenaren creatief genoeg zouden zijn om voor het toerisme een reproductie van dit ene beeldje te maken (zoals men op Kreta de te Knossos gevonden vrouwenbeeldjes op iedere straathoek kan kopen), want de bierbrouwster van de foto verder omhoog had onze interesse als bijzonder souvenirtje uit Egypte.

Evenals bijvoorbeeld een papyrus-rol van de Godin Nut; afbeeldingen van deze godin waren in het Egyptisch museum eveneens terug te vinden.
Deze godin was voor de *oude* Egyptenaar van groot belang...

En we konden enkel maar hopen dat de *moderne* Egyptenaar al zijn overtuigingen opzij zou weten te zetten om reproducties van deze godin te maken (wat overigens zowel voor wat betreft de Bierbrouwster als de Godin Nut het geval bleek te zijn).

—----------

De zaal met de mummies wilden we natuurlijk graag bezoeken, dat kostte dan wel wat extra maar dat hadden we er graag voor over. Zonder zou zo'n reis niet compleet zijn.
En hier waren we dan vooral geïnteresseerd in de nog niet eens zolang geleden geïdentificeerde mummie van de farao Hatjepsoet, waar we kort daarvoor een artikel over hadden gelezen.
Hatjepsoet was namelijk een heel bijzondere Farao, misschien wel juist voor ons de meest bijzondere.
Want deze 'koning van Egypte' was namelijk...

...een vrouw!!!

Op de foto van de mummie is nog duidelijk te zien dat het een wat mollige vrouw van hoge leeftijd moet hebben betroffen die op latere leeftijd over een behoorlijk stelletje 'hangborsten' moet hebben beschikt. Vooral voor degene die haar uiteindelijk officiëel heeft weten te identificeren, de Egyptische mummie-specialist Zahi Hawass, was dit enigszins een ontluistering geweest waar hij een opmerking over maakte in een magazine voor Egyptologie.
Ze had volgens hem helemaal niet een figuur wat men in eerste instantie van iemand van haar aanzien zou mogen verwachten. Vreemde ideeën kunnen sommige mensen hebben.

—----------

De geschiedenis van deze Farao is eigenlijk wel even de moeite waard om wat over te vertellen.
Ze was van koninklijke bloede en trouwde – geheel volgens de Egyptische traditie uit die tijd – met haar broer, die bekendheid genoot onder de naam Toetmosis II.
Deze overleed echter al snel – na wel eerst nog even een mannelijke troonopvolger te hebben

verwekt bij een van zijn bijzitten – en dit maakte Hatjepsoet tot de tijdelijke regentes. Totdat de toekomstige Toetmosis III volwassen zou zijn.
Hatjepsoet had echter andere aspiraties, ze vond dat zij – omdat ze eveneens van koninklijke komaf was – zelf wel recht had op de troon.
Door de bevolking duidelijk te maken dat zij net als de vorige farao Toetmosis II van goddelijke herkomst was – in tegenstelling tot Toetmosis nummer III die bij slechts een bijzit was verwekt die niet van de 'koninklijke lijn' was – kreeg zij het voor elkaar om tot echte farao te worden erkend.
Wel liet zij zich voor alle zekerheid meestal afbeelden - en uitdossen - met de mannelijke regalia waaronder zelfs een soort van leren nepbaardje zat.

Hieruit blijkt gelijk dan wel dat ondanks het feit dat het vrouwelijke religieus als gelijkwaardig werd gezien aan het mannelijke, men toch reeds aan een vorm van discriminatie deed door een mannelijk leider boven een vrouwelijke te verkiezen. In het oude Egypte neigde men wel reeds een beetje naar het patriarchale.

Egyptologen – die natuurlijk reeds lang van Hatjepsoet's bestaan af hadden geweten – hebben lange tijd gedacht dat zij een soort van kenau moest zijn geweest die haar stiefzoon gewoon het recht op de troon voor lange tijd had weten te onthouden. Na de vondst van haar mummie en nieuwe studies is men echter wat wijzer geworden en weet men dat dit helemaal niet het geval is geweest.
Egypte kende een gouden tijd tijdens haar bewind en er werden veel nieuwe dingen gebouwd. Het was een tijd van vrede, wat best wel opmerkelijk mag worden genoemd in faraonische tijden.

Ze zou minstens 22 jaar regeren en in tegenstelling tot wat men eerder dacht is zij niet door haar stiefzoon vermoord.
Botkanker en vergevorderde diabetes waren de doodsoorzaak.
De reden dat men eerder zo negatief over haar dacht kwam vooral omdat nadat Toetmosis III de troon van haar over had genomen en reeds lang aan de macht was geweest, hij er op een zeker moment ineens een levenstaak van begon te maken alle afbeeldingen van Hatjepsoet te vernietigen.
En haar mummie verdween daarbij eveneens.

Men vond later weliswaar meerdere sarcofagen met het cartouche van Hatjepsoet maar deze waren allemaal leeg. Verder vond men enkel een houten kistje waarop haar naam stond en waarin onder andere een kies zat met een stukje van de wortel er nog aan.

Omstreeks 1903 vond de befaamde Howard Carter – dezelfde die Toetanchamon zou vinden – een nieuwe grafkamer in het Dal der Koningen met daarin twee vrouwelijke mummies. Eentje lag op de grond... en de andere lag in een kist.
Die in de kist was slank en degene die achteloos op de grond lag was behoorlijk gezet.
Omdat men in eerste instantie dacht dat die twee mummies niet zo van belang waren – en omdat er voor de rest geen waardevolle bezittingen meer waren te vinden, die waren door eerdere grafrovers allang meegenomen – liet men ze daar maar liggen.

Later werd die kamer opnieuw ontdekt en werd de mummie in de kist meegenomen. Men wist deze mummie te identificeren als de min van Haptjepsoet. Want dat stond zelfs zo aangegeven op die kist.
Zahi Hawass boog zich veel later nog eens over al deze zaken en begon er steeds meer van overtuigd te raken dat de dikke mummie die zo achteloos op de grond was gelegd wel eens heel goed de mummie van de vrouwelijke Farao zou kunnen zijn.

Hij besloot opnieuw op zoek te gaan naar de tamelijk moeilijk te vinden en niet geheel ongevaarlijke grafkamer KV60 en eenmaal daar aangekomen besloot hij de mummie die er nog steeds lag alsnog mee te nemen.
Aan de dikke mummie bleek een kies te ontbreken, enkel een deel van de wortel stak nog in de kaak. Na wat röntgenfoto's en wat pas- en meetwerk bleek de kies uit de houten canope met de naam van Hatjepsoet te passen in de kaak van de dikke mummie met die hangborsten. Daarna deed men ook nog een DNA-onderzoek en kon men verwantschap aantonen met de grootmoeder van Hatjepsoet die men wel had weten te identificeren, via het mitochondriale DNA.
Conclusie: men had de vrouwelijke Farao terug gevonden. Het is zeker haar stiefzoon geweest die haar mummie en veel van haar nagedachtenis heeft proberen te laten verdwijnen.

–----------

We zouden tevens wat Romeinse restanten in Caïro bezoeken, die stammen uit een tijd dat Caïro nog geen Caïro heette.
De Romeinen zouden er namelijk een fort bouwen wat ze, zeer verwarrend, *Babylon* noemden.

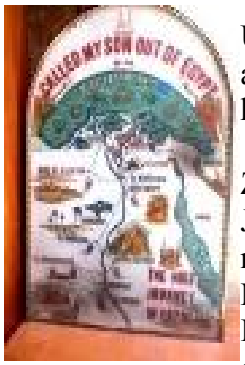

Uit die Romeinse tijd stamt overigens nog een ander verhaal dat te maken heeft met wat we kwamen onderzoeken in Egypte.

Zoals de foto's hier aangeven zegt een legende dat de 'heilige familie' (oftewel Jozef, Maria en Jezus) in deze stad zouden hebben verbleven tijdens hun vlucht naar Egypte voor Herodes die kwalijke bedoelingen had met iedere potentiële Messias-kandidaat.
In hoeverre dat waar is ..... God – volgens de orthodoxe traditie de 'Vader van Jezus' – mag het weten.

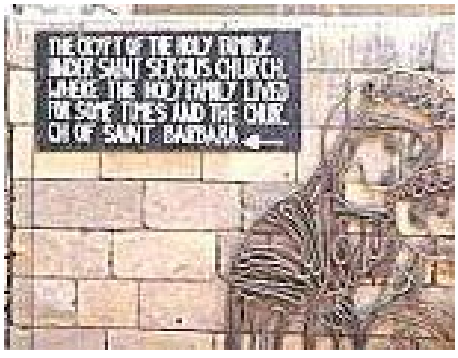

Alexandrië ligt ergens meer voor de hand, maar niets is onmogelijk. Er is überhaupt slechts weinig bekend over het verblijf van Jezus in Egypte, maar dat ie er geweest zou zijn mag men ergens wel vermoeden door wat hij uitdroeg en probeerde te bewerkstelligen.

Na ons bezoek aan Caïro zou ons een lange treinreis te wachten staan die ons naar Luxor zou brengen.
Luxor – wat overigens een transcriptie van het Arabische woord voor 'paleizen' is – was voor ons een veel belangrijker plaats om te gaan bezoeken.
Het was daar dat we met onze neus op 'Zeevolken' zouden worden gedrukt, zowel bekende als onbekende.

In het volgende deel meer hierover.

In het kielzog van de Zeevolken, hoofdstuk 3

De nachttrein naar Luxor

In het vorige deel waren we net op het station te Caïro in de nachttrein naar Luxor gestapt. De afstanden in Egypte zijn enorm en als de oude Egyptenaren de Nijl niet hadden kunnen gebruiken dan had de manier van reizen voor hen nog veel langer geduurd en vooral veel zwaarder geweest. Maar de trein is natuurlijk nog sneller dan een boot.
De volgende dag kwamen we vroeg in Luxor aan.
We zouden de gehele dag de gelegenheid krijgen om te zien of *Luxor* zijn naam die 'paleizen' betekent eer aan zou doen. In de tijd van de farao's heette het overigens nog Thebe, of zoiets. Deze stad was trouwens in tegenstelling tot het huidige Luxor aan de oostelijke oever van de Nijl gelegen, omdat de westelijke oever voor de doden was gereserveerd.
De westelijke oever, de zijde waar de zon onder ging, was de dimensie waar volgens de oude Egyptenaren de doden verbleven .
Zij waren trouwens niet de enigen die er zo over dachten, want zulk gedachtegoed kan men onder andere ook nog bij de Kelten bespeuren.

Al was het na de hoogtijdagen der farao's in Egypte al wel gelijk voorbij dat men er zo over dacht, want er waren toen al levenden aan de westelijke zijde gaan wonen.
En geen dooie schijnt hier echt protest tegen te hebben aangetekend.

Het kaartje rechts illustreert wat er in Luxor allemaal te zien is en waar het zich bevindt. Wij bevonden ons op dat moment nog rechtsonder. Daar lag de boot afgemeerd waarmee we later verder zuidwaarts zouden gaan varen.
Links aan de overzijde van de Nijl het Dal der Koningen en rechts de tempels van Luxor en Karnak. We bevonden ons nu midden in wat er van de oude beschaving te Egypte resteert.

Het was nog zeer vroeg en wij hadden de gehele dag vrij. Nu stond er wel een georganiseerde trip naar Luxor op het programma maar wij besloten lekker op eigen houtje alvast een keer naar die tempel toe te gaan.

Om meteen vast te mogen stellen dat de verhalen die we over de oude Egyptische cultuur hadden gelezen klopten. Vrouwen waren inderdaad maar nauwelijks gekleed in die dagen, en men keek ook heel anders tegen seksualiteit aan dan men het daar nu doet. Want wat er op onderstaande foto slechts onduidelijk is te zien bij de figuur links is echt geen derde been hoor, zo uitgestoken.

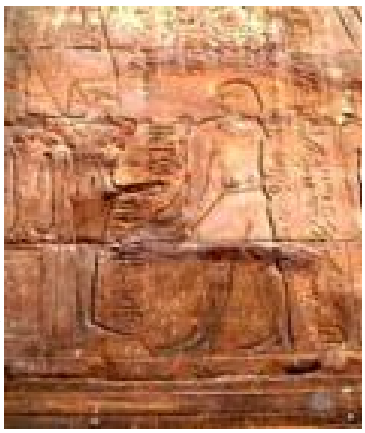

Later die middag gingen we nog even een boottochtje maken met een felucca, zo´n typisch Latijns getuigd vaartuig zoals je die wel vaker in dit deel van de wereld kan tegenkomen.
Hier begon bij ons steeds meer een idee te ontstaan over het belang van de zeevaarders voor de Egyptische beschaving, en wat zij voor de beschaving der mensen in het algemeen hadden betekend. Het zaad was gezaaid en begon reeds gelijk te ontkiemen.
Het was overigens best wel leuk (voor iemand die zelf zeilt) om te zien hoe men met die aparte tuigage omgaat. En een jaar erna zou ik al veel aan de toen afgekeken kunst gaan hebben.
De volgende dag zouden we eerst naar de tempel te Karnak gaan.
Karnak betreft een reusachtig tempelcomplex dat gewijd was aan de mannelijke God der Egyptenaren …en de farao.

Het was ooit door middel van een laan van sfinxen - deze foto komt van de tempel van Luxor – verbonden met de tempel van Luxor die weer gewijd was aan de godin, en de vrouw van de farao.
Yin en Yang, of in het geval van de Egyptenaren: Lotus en Papyrus.
God en Godin, vertegenwoordigd door de Farao en zijn vrouw, konden via die kilometerslange laan dan bij elkaar komen… en feest vieren. De oude religie ten voeten uit.
Dit was wel zoiets ondenkbaars voor de latere veroveraars van dit land die volgelingen waren van de Profeet dat men maar allemaal huizen zou gaan bouwen op deze laan.
Al was die door eeuwen van verwaarlozing toch al volledig door zand bedekt hoor. Het zand slokt alles op wat niet zorgvuldig wordt bijgehouden. Dat is overal steeds opnieuw weer te zien.

Echter, men begint nu eigenlijk wel steeds meer te beseffen dat toeristen hier wel eens grote interesse in zouden kunnen hebben, dus men heeft het plan opgevat die laan in de toekomst weer in al zijn glorie te herstellen. (Al is dit door alle beslommeringen in Egypte inmiddels mogelijk op de lange baan geschoven.)
Op een maquette bij de Tempel te Karnak is goed te zien hoe men het allemaal weer vorm wil gaan geven. Al zal het nog wel even duren voordat dit verwezenlijkt is.

Zowel Karnak als de tempel te Luxor waren overigens vrijwel volledig bedekt met zand geweest door die eeuwige woestijnwind, totdat men in de negentiende eeuw ontdekte dat er zich ware schatten onder het zand bevonden.

Vele huizen moesten ervoor werden afgebroken en meters zand moesten er worden afgegraven om de tempels weer min of meer in hun oude luister te herstellen.
Deze foto toont aan dat men druk bezig is de ruimte om de Tempels in zijn oude glorie te herstellen.
Er was genoeg te zien te Karnak, het is echt heel groots.

Zo wees onze gids ons – omdat hij onze interesse inmiddels had begrepen - naar een plekje aan de buitenzijde van Karnak waar niet iedereen zomaar kon komen en dat om een of andere onduidelijke reden werd bewaakt door politiemensen.

Daar bevond zich namelijk een apart tempeltje van de Godin Sekhmet ….
Sekhmet is zoveel als de 'zwarte' zijde van de Godin Hathor. Net zoals de Indiase Kali Ma de zwarte zijde is van de Godin Shakti.
We konden in dat tempeltje een beeldje van Sekhmet aanschouwen, tegen betaling van een kleine Bakshish (aan de politie hè?).
Op de foto rechts is goed te zien dat Sekhmet de Godin van het maanduister is. Het vierde gezicht van de maan zeg maar.
Het beeldje toonde een wel heel duidelijk voorbeeld dat de Lotus symbool stond voor het vrouwelijke principe.

Een goedgelovige middeleeuwer zou hier overigens met gemak de Heilige Graal in kunnen herkennen, die eveneens aan dat Vrouwelijke principe is verbonden. De 'kelk des levens'.

Maar Karnak had nog iets te bieden dat voor ons van groot belang zou blijken te zijn voor het onderwerp van dit boek en voor wat we in de jaren erna zouden gaan ondernemen.
Namelijk meerdere bas-reliëfs met daarop afbeeldingen van volken die men ook wel de 'Zeevolken' noemt.

Onder Farao Merenptah (1220 v Chr.) was er al sprake van, maar vooral de Farao Ramses III (1186 v Chr.) noemt meerdere invallen van 'Zeevolken' in Egypte, die hij volgens hemzelf met succes wist te weren.
Ik zal Ramses III daar zelf even over aan het woord laten:
"...wat betreft de vreemde landen, zij smeedden een complot op hun eilanden. Plotseling waren alle landen in beweging en her en der op het oorlogspad. Geen land kon standhouden tegen hun wapenen, vanaf Hatti, Kede, Karkemis, Arzawa en Alasjia. Zij werden afgesneden. Een kamp werd op een plaats in Amor opgeslagen. Zij richtten de bevolking ervan te gronde en zijn land was als iets, wat nooit bestaan had. Zij trokken voorwaarts naar Egypte, terwijl de vlam voor hen bereid was. Hun bondgenootschap bestond uit Peleset, Tjeker, Sjekelesj, Denyen en Wesjesj. Zij maakten zich meester van de landen tot aan de einden der aarde, vastberaden en vol zelfvertrouwen: "Onze plannen zullen slagen"."

De Zeevolken waren volgens velen echter niet louter gelukszoekers geweest die het rijke Egypte hadden uitgekozen als nieuwe vestigingsplaats, het heeft er eerder weg van dat het vluchtelingen betrof die hun oorspronkelijk woongebied vanwege een ramp hadden verlaten en de hoop hadden gekoesterd zich in Egypte te kunnen vestigen om daar een nieuw bestaan op te kunnen bouwen.
Klimaatvluchtelingen? Ja hoor, daar is ie weer.

Maar het grootste probleem schuilt er tegenwoordig zelfs nog steeds in deze volken te identificeren. Zij kregen van de Egyptenaren natuurlijk al luisterrijke namen maar in hoeverre deze volken zichzelf ook zo noemden, blijft maar de vraag.
Het vreemdst blijft nog wel dat de zeevolken voor de Egyptenaren schijnbaar onbekend waren, als men hun beschrijvingen van deze volken tenminste bekijkt. En door de vele handelsbetrekkingen of krijgshandelingen met de omringende landen kan men er toch wel vanuit gaan dat de meeste volken bij die Egyptenaren toch wel bekend waren.

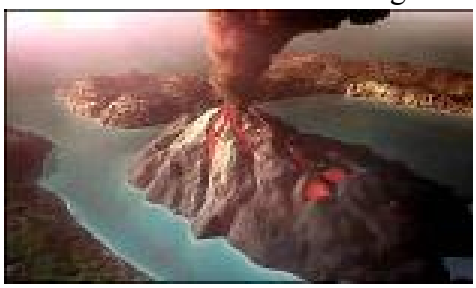

Zeker de zeevarende.
Dat plaatste mij persoonlijk voor een dilemma, want zelf ben ik er namelijk van overtuigd dat verreweg de grootste ramp die er omstreeks die tijd plaats moet hebben gevonden de uitbraak van vulkaaneiland Santorini moet zijn geweest.

Deze ramp zou het einde betekenen van de eens zo florerende Minoïsche staat op het eiland Kreta.
Volgens het laatste onderzoek moet de alles vernietigende explosie van Thera (Santorini) omstreeks 1600 v Chr. hebben plaatsgevonden, al zijn data als deze natuurlijk nooit echt keihard te noemen.
De inwoners van Kreta uit die tijd mag men gerust beschouwen als de allereerste menselijke handelsvaarders die over grote kennis van de zeeën beschikten. We praten nu uiteindelijk wel over een periode die langer dan 3600 jaar geleden plaatsvond!!
De Middellandse Zee kenden deze eerste Kretenzers als hun broekzak en persoonlijk denk ik dat zij de Zuilen van Hercules (de Straat van Gibraltar) ook wel gepasseerd zijn om de oceaan daarachter te bevaren. Zelfs Hercules is uiteindelijk van Kretenzische herkomst.

Deze eerste Kretenzers waren natuurlijk bij de Egyptenaren uit die tijd ook bekend, en wel onder de naam *Keftiu.*
Dat een variant van deze naam mogelijk wel eens een naam zou kunnen betreffen die de eerste Kretenzers aan zichzelf gaven komt voort uit het gegeven dat zij aan de kust van Palestina – waar zij een handelsnederzetting hadden – *Caphtor* (Kaftor) werden genoemd. Onder die naam worden zij zelfs in de Bijbel genoemd!
Keftiu en Kaftor lijken als namen voldoende op elkaar om een transcriptie ervan als de echte naam van deze Kretenzers te vermoeden, een naam die zij zichzelf hadden gegeven.
Bij de Egyptenaren waren deze Keftiu dus in ieder geval bekend, afbeeldingen zoals hierboven stammen uit Medinet Habu en stellen de Keftiu voor (die met lang haar en diep decolleté). Zij worden gewoon bij die naam genoemd.
Dit houdt in dat als **zij** tot die zeevolken hadden behoord die Ramses III bestreed, ze gewoon bij die naam waren genoemd. En dat is dus niet het geval.

—----------

Alvorens nu verder te gaan met het verslag van ons bezoek aan Egypte wil ik eerst even vermelden dat het raadsel omtrent de zeevolken één van de redenen zou zijn dat onze volgende reisbestemming steeds meer voor ogen begon te komen. We besloten op dat moment eigenlijk zo'n beetje dat het tijd

werd om terug te gaan naar daar waar zowel voor ons als voor de geschiedenis der mensen veel zou gaan beginnen, het eiland Kreta.
Maar daarover later veel meer.
Wat betreft die zeevolken die de kusten van Egypte teisterden – die dus duidelijk niet door de Egyptenaren als Keftiu werden geïdentificeerd – kan ik natuurlijk ook slechts gissen wie of wat zij dan wel waren. (pas in deel twee zal een echte poging worden ondernomen hen te identificeren)
Persoonlijk dacht ik dat het mogelijk Myceense Grieken konden zijn geweest, waarvan het sowieso bekend is dat die van de gelegenheid gebruik hadden gemaakt na de uitbarsting van Santorini om het verzwakte Kreta binnen te vallen en de overlevende inwoners daar te onderdrukken en/of te verjagen.
Maar Santorini zou later nog enkele minder zware uitbraken hebben en daarnaast vonden er juist in de periode na die enorme explosie van het vulkaaneiland (volgens velen de ergste uit de geschiedenis der mensheid) vaker zware aardbevingen met vernietigende gevolgen plaats in het oostelijk Mediterrane bekken. En op Kreta in het bijzonder.
Het eiland moet een kantelende beweging hebben gemaakt waardoor de westkust enkele meters omhoog zou komen…
…zoals deze in het westen van Kreta genomen foto hduidelijk illustreert, en de oostkust daarentegen zou zakken.
Daardoor zou een deel van de Minoïsche havens aan de oostkust – waaronder Itanos – in zee verdwijnen.

Natuurlijke rampen zoals deze aardbevingen lieten die paleizen ineen lieten storten die gespaard waren gebleven door de eerdere uitbraak van Santorini, omdat ze aan de zuidkust hadden gelegen en niet door die tsunami waren getroffen. Maar deze aardbevingen beschadigden tevens de inmiddels herbouwde nederzettingen in het noorden opnieuw ernstig. Het kan heel goed dat al deze narigheid de inmiddels volledig vergriekste inwoners van Kreta ertoe heeft doen besluiten hun heil maar ergens anders te gaan zoeken, bijvoorbeeld in Egypte.
Maar door die 'vergrieksing' - en door het gegeven dat de handelsvaart tussen Kreta en Egypte in die periode waarschijnlijk volledig stil was gevallen – werden zij niet meer door de Egyptenaren als de voormalige handelspartners en Keftiu herkend. Hun taal en uiterlijk – Myceens, dus krijgshaftiger – was daarvoor te veel veranderd.
Dit lijkt mij vooralsnog de meest aannemelijke these.
Beschrijvingen van zeevolken als de Ekwesh (Egeeërs?) met de soorten helmen die zij droegen en de lengte van hun zwaarden bevestigen deze these enkel maar. (zie voor meer hierover 'De zeevolken op het spoor')
Toen het de bootvluchtelingen niet lukte om in Egypte vaste grond aan de voeten te krijgen streken ze neer op de plaats waar de Caphtor lange tijd daarvoor reeds een handelspost hadden gevestigd – en waar mogelijk al wel enige Caphtor-vluchtelingen waren neergestreken na die eerste uitbraak van Santorini – namelijk Gaza in Palestina.
Zover ik echter weet bestaan hier echter nog geen harde bewijzen voor; het lijkt mij hooguit de meest voor de hand liggende gang van zaken.
Onze reisbestemming voor het volgende jaar werd door bovenstaande in ieder geval bepaald. Met dit in gedachten konden we ons nu weer volledig verder wijden aan ons bezoek aan Egypte.

—----------

De volgende ochtend zouden we namelijk vroeg naar het Dal der Koningen gaan en daarna zou er een vaartocht gaan beginnen die ons nog verder zuidwaarts zou brengen,

met als einddoel de plaats Aswan.

Die volgende ochtend bracht een bootje ons naar de overzijde van de Nijl, de westelijke oever, en daar pikte een bus ons op om ons naar dat befaamde dal toe te brengen waar onder andere de befaamde Toetanchamon was gevonden.
Diens graf is een van de weinige – zo niet het enige – van de graven die nooit door grafrovers was gevonden, en hierdoor intact was gebleven.
Dit beroemde graf had echter niet onze meeste interesse, in tegenstelling natuurlijk tot de meeste anderen die het 'Dal der Koningen' bezoeken.
Maar dit 'Dal' is tevens de plaats waar de tempel van Hatsjepsoet kan worden bewonderd.

Evenals het graf van haar stiefzoon Thoetmosis III, die eveneens tamelijk succesvol zou zijn geweest. Zij het niet op het gebied van vrede zoals de door hem gehate stief-moeder maar juist op het gebied van oorlog en door vele overwinningen.

Eerst bezochten we het graf van die boze stiefzoon van Hatsjepsoet, Thoetmosis III.
Misschien een interessant detail is dat er lieden zijn die de mogelijkheid hebben onderzocht of Thoetmosis III niet dezelfde persoon zou kunnen zijn geweest als Mozes.
In mijn reisverhaal over die 'Berg van God' in Jordanië licht ik echter toe dat ik – net als auteur Graham Phillips – de mening ben toegedaan dat de Bijbelse Mozes eerder een andere Thoetmosis moet hebben betroffen, namelijk de broer van de ketterse Farao Echnaton.

Daarna vertrokken we weer per bus om naar een graf van heel andere aard te gaan, namelijk de oorspronkelijk door en voor Hatsjepsoet gebouwde graftempel die iets verderop ligt.

Deze tempel mag best wel bijzonder worden genoemd. Enkel de locatie al waar hij is gebouwd.
Maar er is nog iets heel bijzonders aan deze tempel dat ergens wel weer wat te maken heeft met dat verhaal over de 'Berg van God' dat ik schreef na mijn bezoek aan Jordanië.

Hatsjepsoet – die volledig de regie in handen had gehad bij de bouw – had namelijk bij de ingang naar deze tempel twee bomen laten planten waar men tussendoor moest lopen wilde men de tempel in gaan.

Op de foto hiernaast zijn links en rechts aan de onderzijde twee korfjes – met borden erbij – te bespeuren waar zich de restanten van die twee bomen bevinden.
Hatsjepsoet gebruikte dus geen zuilen (Boaz en Jakin zoals in de vermeende Tempel van Salomo), of Obelisken (zoals te Bethel bij de Berg van God), maar twee bomen waar men tussendoor moest gaan om haar dimensie te betreden.
Ik vraag mij nu dus af of het oorspronkelijke idee van die kunstmatige toegangspoort naar andere 'dimensies' niet heel goed van deze – vrouwelijke - Farao zou kunnen stammen!
Het zien van die twee bomen bij de ingang van de graftempel van Hatsjepsoet - waar zij dus overigens nooit in begraven zou worden, zoals het verhaal over de vondst van haar mummie wel aangeeft - was een aangename verrassing voor ons.

Voor de rest is er niet echt veel bijzonders meer te vinden in de tempel van Hatsjepsoet, enkel een bas-reliëf van de godin Hathor is wel de moeite van het vermelden waard.
De godin Hathor, zoals wel vaker uitgebeeld als koe die een mens voedt.

Net zoals de Godin Nut soms, zoals op het plaatje rechts, werd uitgebeeld alsof ze de gehele wereld voedde.
Nut werd trouwens ook vaak als Zeug uitgebeeld. Een vrouwtjesvarken is met haar grote worpen en tien tepels helemaal het ultieme symbool voor voeding.

We vonden het wel echt iets voor een vrouw - en een moeder - om de opdracht te geven tot zo'n afbeelding als die van Hathor op de Tempel.
Het vrouwelijke principe heeft 'voeding' altijd als eerste symbool.

De laan naar die tempel van Hatsjepsoet is lang. We waren erheen gebracht met zo'n 'walgelijk' toeristentreintje, maar terug besloten we – als enigen – te gaan lopen.
Al was het nog zo heet, op plaatsen als deze ervaar je omgeving het beste als je je op een niet mechanische wijze voortbeweegt.

Na dit bezoekje gingen we naar de kolossen van Memnon - twee reusachtige stenen beelden die ooit een nu verdwenen Tempel markeerden. Die was daar ooit gebouwd door Amenhotep III.

De naam Memnon werd natuurlijk veel later pas aangegeven en vormt een verwijzing naar de Ethiopische koning Memnon die aan de oorlog om Troje zou hebben meegedaan. Op een zeker moment zou hij hebben gegild – misschien bij zijn dood

door Achilles – en aangezien deze beelden soms ook een fluitend geluid laten horen kregen ze deze naam. Waarschijnlijk vond dit Ptolemeeïsche tijden plaats.
Troje... eigenlijk is dat ook zo'n verwijzing naar die geschiedenis van de zeevolken. Want de strijd om deze stad was een Myceens initiatief geweest en Troje was in die dagen waarschijnlijk een van de weinige in stand gebleven voorposten van de Keftiu.
Waar zij in Myceense tijden waarschijnlijk nog woonden en waar mogelijk veel vluchtelingen na de uitbraak van Santorini naar toe waren verhuisd (Aeneïs). Hun 'poort naar de Zwarte Zee'.
Maar daarover vertel ik veel later wel meer.

–----------

Na de kolossen brachten we nog even een bezoekje aan een werkplaats waar men albasten voorwerpen maakte.
Wij vroegen gelijk of men ook een aardig niet al te groot albasten kruikje had.
Want... the woman with the alabaster jar, oftewel de vrouw met de albasten kruik, was niemand anders geweest dan Maria Magdalena die met de inhoud van zo'n kruikje Jezus in feite tot Messias had gezalfd.

Dat albast moest gewoon wel van een plek als deze zijn gekomen, zoveel plaatsen waar men dat materiaal kan vinden zijn er nu ook weer niet, dachten we.

Na deze zo vreselijk belangrijke uit de Egyptische oudheid stammende plaatsen aan beide oevers van de Nijl te hebben bezocht, zouden we nu deze rivier verder stroomopwaarts gaan varen richting Aswan, en langs nog diverse andere tempels.
In het volgende hoofdstuk zal deze reis worden beschreven.

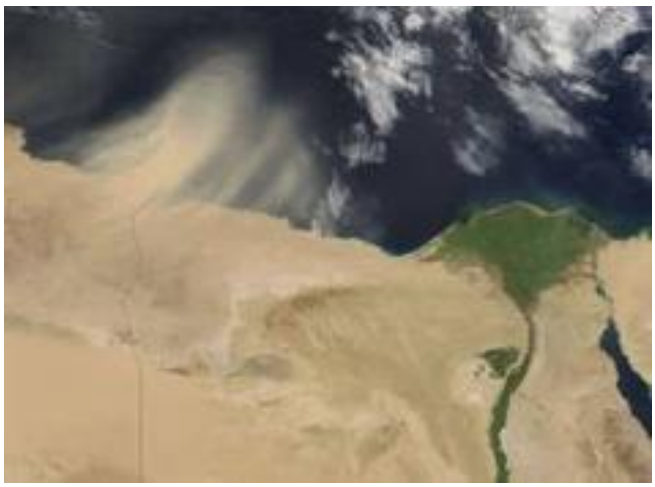

In het kielzog van de Zeevolken, hoofdstuk 4

Cruise op de Nijl

In het voorgaande hoofdstuk stonden we net op het punt Luxor te verlaten om per 'luxe' cruise schip verder zuidwaarts te reizen. Geheel in de stijl van Agatha Christie
In Luxor hadden we de gelijknamige archeologische opgraving en die van Karnak bezocht en we waren naar de overzijde van de Nijl gegaan waar we het Dal der Koningen hadden mogen bezoeken.
Het was vooral in dit deel van Egypte geweest dat we ons realiseerden dat we meer aan de weet moesten zien te komen over de *Zeevolken*. Meer aan de weet moesten komen over volken waarvan bekend was dat zij over zee reisden en over hoe het hen was vergaan.

De rest van ons bezoek aan Egypte zou niet veel meer met deze volken van doen hebben, maar was voor ons daarom niet minder interessant.
We zullen deze reis door Egypte dus gewoon vervolgen en laten zien wat er nog meer de moeite van het vermelden waard lijkt. Het Lotus-deel van Egypte zouden we nu verlaten, we gingen nu het Papyrusdeel in.

Per boot over de Nijl is vanaf Luxor de beste manier om nog diverse tempels langs deze rivier te bezoeken op weg naar Aswan, op de grens van ´donker Afrika´.
Op de foto's links en rechts is goed te zien dat de enige vruchtbare streek in Egypte zich aan de oevers van de Nijl bevindt. Erachter ligt niets dan woestijn, zowel in het oosten als in het westen. Dus dat alles van geschiedkundige waarde zich aan beide oevers van deze levensader bevindt is logisch.
Dat de allereerste '*Homo'Sapiens*' ooit vanuit zuidelijker Afrika deze rivier zou volgen naar noordelijker regionen is dat dan ook.

De volgende dag bezochten we twee tempels die natuurlijk weer direct aan de oever van de Nijl lagen.
De eerste bevond zich te Edfu en was vooral aan de God Horus gewijd.

Deze tempel bleek over bijzonder veel 'deuren-poorten' te beschikken, alsof men zo reeds aan wou geven dat men bij het betreden van deze tempel werkelijk een andere dimensie binnen zou gaan.

Maar toen we eenmaal al die poorten waren gepasseerd, kwam er wel iets bijzonders wat gelijk onze aandacht trok.

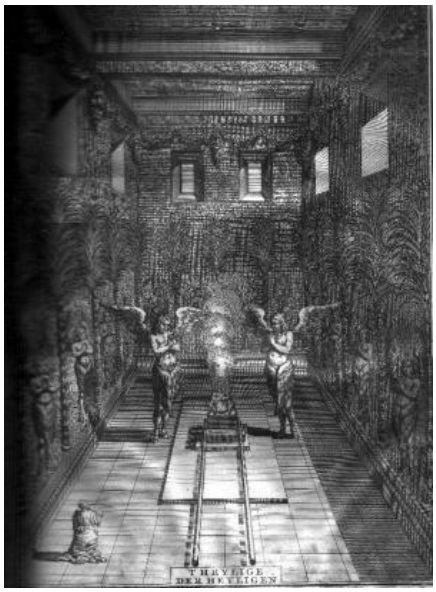

Want we ontdekten daadwerkelijk in een 'Heilige der Heiligen' te zijn aangekomen. Dat is de enige omschrijving die past bij de ruimte waar wij in terecht kwamen.
Een plek waar de gewone Egyptische bevolking niet mocht komen destijds, maar waar enkel de hogepriester toegang tot had.
Dat klinkt niet helemaal onbekend, nietwaar? Want had de Joodse Tempel te Jeruzalem (zie foto rechts) ook niet altijd zoiets gehad, voordat hij door de Romeinen met de grond werd gelijk gemaakt?
Het is in ieder geval een feit dat de Tempel van Salomo – en later die van Herodes – in Jeruzalem zo'n ruimte hadden.
Wat betreft de waarschijnlijk allereerste Hebreeuwse tempel, die te Bethel – zie mijn verhaal over de reis naar de Berg van God hiervoor – die had waarschijnlijk volledig model gestaan voor die te Jeruzalem en had er in dat geval dan beslist ook wel eentje.
Daarvoor waren er voldoende Egyptisch aandoende monumenten uiteindelijk te Petra, waar Bethel zich bevond. (Voor de bewijslast dat Bethel zich daar bevond is het echt noodzaak mijn reisverhaal '*Reis naar de Berg van God'* te lezen.)
Eerder was ons bij de tempel van Hatjepsoet dus reeds opgevallen dat men tussen twee bomen door moest om bij <u>die</u> tempel te komen (die eveneens een 'Heilige der Heiligen' had, vernamen we later) en nu hoorden we over een 'Heilige der Heiligen' in de tempel te Edfu.
Vergeet hierbij dan niet dat de Hebreeën pas aan de bouw van tempels begonnen te denken na de Exodus uit Egypte. Zo uniek als ze het over lieten komen was het dus beslist niet.

De Idumeeërs bij de Berg van God hadden overigens waarschijnlijk al iets soortgelijks <u>voor</u> de komst der exodus-Hebreeën, al dan niet met Egyptische hulp.
We volgden onze gids het 'Heilige der Heiligen' in om opnieuw te worden verrast daar.
Welkom in het 'Heilige der Heiligen' van de Horus-tempel te Edfu !

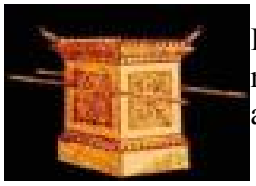

Is dit nu slechts verbeelding of staat daar werkelijk iets wat meer dan een toevallige overeenkomst vertoont met het allerheiligste der Joden, namelijk de '*Ark des Verbonds*' ?

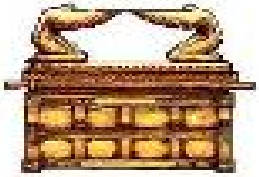

De Ark des Verbonds werd namelijk meestal op een soortgelijke wijze uitgebeeld.

Bovenstaande plaatjes zijn allemaal artistieke weergaven van die beroemde – en beruchte – '*Ark des Verbonds*'.
Vooral dat laatste plaatje valt dan natuurlijk op, want net als te Edfu is daarop een boot te zien waarop de Ark des Verbonds staat.
We kregen hierdoor wel steeds meer het idee dat we ons aardig dicht in de buurt van een zekere bron bevonden, namelijk die van de grote monotheïstische religies van onze hedendaagse wereld.
De al eerder genoemde Ramses III was overigens degene die de Tempel te Edfu als eerste hier had neergezet, maar het zou pas veel later onder de Griekse Ptolemeeën zijn (Ptolemeus XII) dat de tempel uiteindelijk zijn huidige aanzien kreeg.

Hierna gingen we het cruiseschip weer op, op weg naar de volgende tempel.
Ondanks de zinderende hitte was het best uit te houden op die boot.
Onderweg hoefden we ons niet te vervelen, want we konden de nodige bouwsels langs de oever bespeuren, die allemaal uit een ver verleden stamden.

De volgende tempel die we aan zouden doen was die van *Com Ombo*.
Dat betrof een zogenaamde dubbele tempel die was gewijd aan de God Horus en de God Sobek – een krokodillengod.

En wie Horus was? Voor diegenen die dat niet meer precies weten: Horus was de zoon van de God Osiris en zijn zuster en echtgenote, de Godin Isis.
Beide Godenkinderen stamden uit een gezin met nog vele andere kinderen, zo hadden ze tevens nog een broer die Seth heette en die was ook weer getrouwd met hun andere zuster Nephtys.
Seth was het echter niet helemaal eens geweest met het zusje wat voor hem was uitgekozen, hij had liever Isis als echtgenote gehad. Uit jaloezie vermoordde hij toen zijn broer Osiris en sneed deze in vele stukken die hij over het Egyptische rijk verspreidde (tot in Phoenicië, huidig Libanon, aan toe)
Dit deed hij omdat hij wist dat zijn zus Isis over sterke genezende krachten beschikte.
Isis was ten einde raad toen zij dit ontdekte, het eerste wat zij zei was:
"Mijn heer, ze hebben mijn heer weggenomen. Nu weet ik niet waar hij is."
Exact dezelfde woorden zou Maria Magdalena herhalen toen zij voor het lege rotsgraf kwam te staan nadat Jezus daar na de kruisiging was neergelegd.

Isis ging op zoek naar alle lichaamsdelen van Osiris en vond ze uiteindelijk, op één belangrijk en voor haar doeleinden essentieel onderdeeltje na. Ze kon Osiris' zijn penis nergens meer vinden. Maar ze was creatief genoeg om hier een oplossing op te kunnen bedenken, ze maakte er gewoon zelf eentje (niet van latex, zoals men tegenwoordig zou doen).
Ze blies Osiris hierna opnieuw leven in en alles bleek volledig naar behoren te werken, waardoor ze zwanger werd. Osiris moest daarna wel echter afdalen naar het Dodenrijk.
(Wie noemde het krijgen van een orgasme ook weer een 'beetje doodgaan' ?)

Het kind wat er toen werd geboren was Horus, die later wraak op zijn oom Seth besloot te nemen voor wat hij zijn ouders had aangedaan. Hier zou een zwaar gevecht uit volgen wat Horus wist te winnen, maar wat hem wel één oog zou kosten. Het ´Horus oog´ is veelvuldig in afbeeldingen terug te vinden, zelfs de Phoenicische schepen werden er mee uitgerust. Vele zeevaarders rustten hun schepen uit met het oog van Horus op de boeg.

Dat dan wat betreft het verhaal van Isis, een religie die bij de Romeinen populair zou zijn en die een behoorlijk zware concurrent voor het net beginnende Christendom zou gaan worden in het begin van onze jaartelling.
Erg veel zaken tussen deze twee religies tonen overeenkomsten, sommigen daarvan kunnen bewust door het Chistendom zijn overgenomen om nieuwe 'zieltjes' te winnen, maar er zijn tevens zaken die erop duiden dat er van oorsprong reeds meer overeenkomsten tussen beide religies waren dan men heden ten dage leuk zou vinden binnen orthodox-christelijke kringen.
Aan de bouw van de Tempel van Com Ombo is men in de 18e Dynastie (1550 -1292 v.Chr.) begonnen, maar zijn huidige vorm verkreeg het ook pas tijdens de van oorsprong Griekse dynastie der Ptolemeeën (Ptolemaeus VI Philometor (+/- 191-145 v.Chr.) en deze tempel is vanaf de 4e eeuw van onze jaartelling ook nog enige tijd als Koptische kerk in gebruik geweest.

Hierna vervolgden we onze reis verder naar Aswan, wat de laatste plaats was die we aan zouden doen. In Aswan waren wij de enigen van ons reisgezelschap die aangaven een zekere plaats te willen bezoeken die lange tijd het onderdeel van pelgrimsreizen heeft gevormd, namelijk het eiland *Philae*.

Hier bevond zich namelijk een specifiek aan Isis gewijde tempel die duidelijk meer uit de Grieks-Romeinse tijd stamde, en deze bevond zich dus op een eiland.
Toen men in de 20ste eeuw besloten had een dam aan te leggen in de Nijl - om zo een stuwmeer te creëren waarmee men dan het overgrote deel van Egypte op een economische wijze van elektra hoopte te kunnen voorzien, en daarnaast die eeuwige periodieke overstromingen van de Nijl een beetje kon reguleren – had dit tot gevolg dat er een aantal belangrijke archeologische monumenten onder water zouden verdwijnen.

Zoals de tempel van Ramses II die Abu Simbel heet...

…..en het eiland Philae.

De tekening hierboven stamt nog uit het einde van de 19e eeuw, voor de bouw van de dam, en laat dus het originele eiland Philae zien.
De foto hiernaast laat dat eiland Philae zien, maar dan reeds onder water.
Daar deze eilanden van groot historisch belang waren, besloot men met behulp van Unesco en de financiële hulp van vele landen (waaronder Nederland), de bouwwerken op het eiland steen voor steen te verplaatsen naar een ander eiland ietsje verderop wat door zijn hoogte wel boven water zou blijven. Zodoende kon het dan behouden blijven.

Datzelfde werd overigens gedaan met de tempel van Abu Simbel, waar men een gehele berg uit beton moest vervaardigen om het monument weer gestalte te kunnen geven.
Voor ons was het echter van belang om juist Philae te bezoeken en onze gids, die inmiddels al wel door had dat wij connaisseurs waren wat betreft de Isis-verering , vertelde ons hoe.
Het reisgezelschap was eigenlijk enkel de gelegenheid geboden om Abu Simbel te bezoeken, want Philae stond in het geheel niet op het programma. Toch verkozen wij juist Philae vanwege ons onderzoek en daarom bezochten we het eiland op eigen gelegenheid.
We troffen een authentieke Nubische taxichauffeur – zoals hij ons direct met trots vertelde – van tamelijk hoge leeftijd die ons wel wou brengen. Hij zou tijdens ons bezoek aan het eiland op ons blijven wachten.

En zo gingen we naar het onderwerp van vele pelgrimages in de Grieks-Romeinse tijd toe, het eiland Philae wat men misschien wel het belangrijkste heiligdom van de Isis-verering mag noemen.

De Christenen zouden later veel moeite hebben met de afbeeldingen die op Philae te zien zijn, vooral die afbeeldingen waarop Isis Horus voedt.
In het jaar 551 AD gebood men daarom het gezicht van de godin te verwijderen van die afbeeldingen. Dat was op het moment dat de Nieuwtestamentische canon was bepaald en de gnostische Christelijke geschriften – waarvan men er vele in 1945 te Nag Hamadi in Egypte terug zou vinden – verboden en ketters werden verklaard.

Waarschijnlijk stoorde menig fundamenteel Christen zich aan de overeenkomst tussen de Christelijke iconografie met die van Isis.

Wie goed kijkt kan zien dat bovenstaande afbeelding Isis vertoont op een soort van stoel-troon en met Horus(je) op haar schoot terwijl zij die de borst geeft.
In het Christendom zou men deze vorm van afbeeldingen gewoon overnemen, enkel waren het dan niet meer Isis en Horus, maar Maria en Jezus. Al is evenmin uit te sluiten dat men zo in de beginjaren van het Christendom Maria Magdalena uitbeeldde, met mogelijk een kind van Jezus zelf.

Maar wij kwamen op Philae ook nog een andere uiterst intrigerende afbeelding tegen.

Wederom Isis met Horus, maar nu is de laatste wel reeds op hogere leeftijd. Nog niet volwassen misschien, maar wel minstens een jaar of 10 oud. Zij voedt hem echter nog steeds met de borst. Ons inziens verraadt dit dan wel weer voldoende over de plaats van het Vrouwelijk Principe binnen de religie, het voedende aspect.
(En hoe gezond borstvoeding blijkbaar is.)

Eerder zagen we reeds de godinnen Nut en Hathor de mens(heid) voeden, en hier leek Isis iets soortgelijks te doen.

Het deed mij eigenlijk gelijk weer denken aan die afbeelding die ik ooit in de St. Janskathedraal te Den Bosch had gezien.
Waarop de Heilige Maagd eveneens met één borst ontbloot wordt uitgebeeld, die ze vasthoudt alsof ze iemand ermee wil gaan voeden.
Door de eeuwen heen schijnt dit altijd nog wel het voornaamste teken van het Vrouwelijk Principe te zijn geweest. En binnen de religie stond dit symbool voor meer dan enkel letterlijk FYSIEK voeden.

De alchemistische afbeelding rechts laat dat goed zien.
Filosofen, op zoek naar wijsheid, laven zich aan de borsten van Sophia, wat 'wijsheid' betekent.

Het woord ‘filosofie’ betekent uiteindelijk ´wijsbegeerte´. 'Begerig naar het verkrijgen van kennis. Zowel bij de Maya’s (links) als bij de Phoeniciërs (midden) als bij de zeer Christelijke Heilige Bernardus van Clairveaux (rechts) treft men soortgelijke afbeeldingen aan...

Met het bezoekje aan dit zo belangrijke eiland, waar de laatste voor-Christelijke tempel in Egypte staat, zat het er wat ons bezoek aan Egypte betreft eigenlijk wel op.
Wij verlieten het eiland met veel nieuwe informatie over de bronnen van hedendaags religieus denken.

Maar dat niet alleen, we verlieten Egypte met het gevoel dat we terug moesten naar het land van de Keftiu waar wij ons de gehele tijd van ons bezoek aan Egypte op onverklaarbare wijze zo verwant mee hadden gevoeld.

Het land waar de naam *Europa* in de mythologie het eerst was gebruikt, en waar wij aan het begin van dit nieuwe millennium al eens waren geweest.
Maar als we er nu weer naartoe zouden gaan dan wilden we het vooral terugzien door de ogen van 'zeevaarders'. Zoals de Keftiu hun eiland ook altijd weer terug zouden zien na een handelsreis naar Egypte of elders.
Met de schamele middelen die we tot onze beschikking hadden zou dit een zorgvuldige planning vereisen, maar we zouden erin slagen.

In de volgende hoofdstukken zal ik onze eerste zeereis langs Kreta gaan bespreken, waarin we meerdere malen het gevoel zouden krijgen de avonturen van andere – soms beroemde – zeevaarders uit een ver verleden te herbeleven.

In het kielzog van de Zeevolken, hoofdstuk 5

Naar het land van koning Minos

In de vorige delen vertelde ik over onze reis naar Egypte in 2009 en hoe ik daar steeds weer terug moest denken aan Kreta, het 'land van de *Keftiu'* in Faraonische tijden.
We waren in Egypte in aanraking gekomen met afbeeldingen van de 'Zeevolken', volken waar ik ooit al eens een onderzoekje naar had verricht omdat de herkomst van die volken mij intrigeerde.
Het verhaal over deze volken is dat er tijdens het bewind van Merenptah en later Ramses III ineens hele stammen met vrouwen en kinderen per boot in Egypte landden met de bedoeling zich daar te vestigen.
Het schenen nogal krijgshaftige lui te zijn geweest en de Egyptenaren hadden ze met moeite weten te verjagen naar onder andere de kust van Palestina.

Van de Keftiu, die eerste inwoners van Kreta, was bekend dat die tamelijk vredelievend moeten zijn geweest. Veel sporen van wapens uit die periode zijn er namelijk nooit gevonden op Kreta, enkel maar afbeeldingen van allerlei vreedzame zaken als bloemen en dieren ...
en natuurlijk mooi geklede vrouwen waarvan de kleding op geraffineerde wijze niets van hun vrouwelijkheid verhulde, eerder 'etaleerde'.
De Keftiu waren bij de Egyptenaren als zeevarende handelaars bekend geweest en men had graag de door hen verscheepte producten van hen afgenomen. Egyptische afbeeldingen van de Keftiu, die onder andere te *Medinet Habu* te zien zijn, tonen dat wel aan.
Er is overigens ook al eens beweerd dat de Kretenzische vrouwenmode erg bij de Egyptische dames in trek moet zijn geweest. Waarschijnlijk waren er ateliers op Kreta geweest die die mode hadden gemaakt voor de handel.
Zoals ik in een vorig hoofdstuk reeds schreef waren de Egyptische dames in die tijd vaak nauwelijks gekleed. De Kretenzische mode bood hen echter de gelegenheid om zich toch geraffineerd te kunnen kleden zonder de symbolen van hun vrouwelijkheid verloren te laten gaan.
Daarnaast ben ik ervan overtuigd dat de Keftiu de eersten zouden zijn die de Egyptenaren het *'keizerlijke purper'* – product van de purperslak (Murex trunculus) – zouden leveren. Daar heb ik een goede reden voor, die in een van de volgende delen aan bod zal komen.

Echter, omstreeks 1600 v. Chr. was het ineens met die handel gedaan. Een alles vernietigende uitbraak van vulkaaneiland Santorini (Thera) maakte een einde aan de handelsvaart der Keftiu. De noordkust van Kreta werd getroffen door een tsunami die vermoedelijk ergens tussen de 30 en de 90 (!!!) meter hoog moet zijn geweest en de meeste bevolkingscentra der Keftiu die zich daar bevonden werden hierdoor zwaar beschadigd of geheel vernietigd.

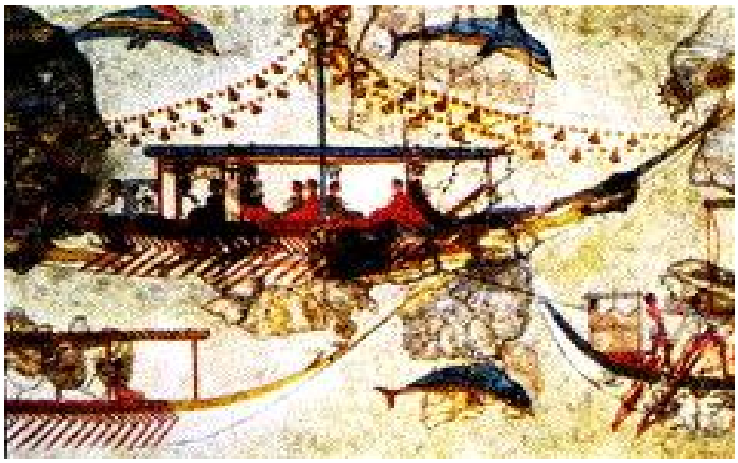

Maar ook alle Kretenzische handelsnederzettingen die zich op de Griekse eilanden hadden bevonden – waaronder op Santorini zelf – gingen ten onder. Evenals een aantal op het vasteland van Griekenland zelf, die evenmin ongeschonden waren gebleven door die tsunami.
Op dat vasteland had zich juist in de jaren ervoor een nieuw volk gevestigd dat vanuit hun thuisland in de Russische steppen zuid-westwaarts was getrokken. Dit was een Indo-Europees volk geweest dat men later zou gaan identificeren als de Myceners.
Deze Myceners hadden de aanwezigheid der Keftiu aan de kusten van het land dat zij binnenvielen geduld omdat die beschaafder waren geweest dan zijzelf, en omdat zij over vaardigheden beschikten – zoals de zeevaart – waar zijzelf nog geen kennis van hadden.
Maar dit zou na de uitbraak van Santorini gaan veranderen.

Als oorspronkelijk nomadisch volk waren deze Myceners krijgshaftig geweest – in tegenstelling tot de tamelijk vreedzame Keftiu – en toen de Keftiu het grootste deel van hun vloot kwijt waren geraakt tijdens de tsunami grepen de Myceners de macht. Eerst op het vasteland van Griekenland zelf, maar later ook op de eilanden.
Kennis over het bevaren der zeeën schenen zij zich in de voorliggende jaren al eigen te hebben gemaakt – misschien wel in dienst van de Keftiu – en hun uiteindelijk doel werd het om Kreta zelf ook te veroveren en zo het oorspronkelijke domein der Keftiu geheel in handen te krijgen. En daar zouden zij in slagen.
Het is voor menigeen altijd een raadsel geweest waardoor de hegemonie der Keftiu na die uitbraak van Santorini zo volledig verloren zou zijn gegaan, want enkel de nederzettingen in het noorden van Kreta waren door die enorme tsunami getroffen.
Het zuiden van Kreta – waar bijvoorbeeld te Phaistos zich de op een na grootste nederzetting der Keftiu bevond – kon nooit veel te lijden hebben gehad van die vloedgolf, daar de bergketen die het noorden en het zuiden van Kreta van elkaar scheidt daarvoor gewoon veel te hoog is (meer dan 2000 meter).
Maar zoals ik in de eerste hoofdstukken reeds schreef was Kreta zeker in de eeuwen rond en vooral na de uitbraak van Santorini reeds meerdere malen getroffen door heftige aardbevingen. Het eiland was zelfs in de loop der jaren ten dele gekanteld, waardoor het westen op den duur enkele meters omhoog zou zijn gekomen en het oosten daarentegen omlaag was gezakt.
Hierdoor was de voor de Keftiu belangrijke overslag en handelshaven Itanos in het oosten van Kreta uiteindelijk zelfs onder water komen te liggen.
De archeologische opgravingen te onder andere Phaistos, Zakros en Itanos tonen aan dat deze nederzettingen het meest waarschijnlijk door aardbevingen zijn vernietigd.
Toen deze nederzettingen later ten dele weer werden opgebouwd waren zij deels Myceens geweest en niet meer helemaal origineel van de Keftiu.
Wel schijnt er vooral in het oosten van Kreta nog lange tijd sprake geweest te zijn van een volk wat men de *Eteo-Kretenzers* noemt, waarmee men de oorspronkelijke Kretenzers – de *Keftiu* – aan wil duiden. Deze konden in het tamelijk onherbergzame binnenland nog enige tijd redelijk ongestoord verder leven en schenen het beste te herkennen te zijn geweest aan hun iets donkerder huidskleur.

Aardbevingen zouden nog vele eeuwen lang het eiland Kreta blijven teisteren – tot op de dag van vandaag – en vele opnieuw opgebouwde nederzettingen werden hierdoor wederom vernietigd.
En het zijn waarschijnlijk deze omstandigheden geweest die velen, onder de mogelijk toen al grotendeels Myceens geworden bevolking, er op een zeker moment toe deden besluiten hun heil alsnog maar elders te gaan zoeken.
Egypte – waar de Keftiu in een ver verleden altijd handel mee hadden gedreven – leek de vluchtelingen in spe een goede optie.
Zodoende werden er na de zoveelste vernietigende aardbeving schepen uitgerust met hele families die naar Egypte vertrokken.

Maar de mannen op dit schip waren nu wel uitgerust geweest met bronzen schilden, lange zwaarden en helmen, geheel volgens de Myceense traditie.

Zo zagen ze er bepaald niet uit als de vreedzame handel drijvende Keftiu van weleer.
En juist hierdoor werden zij onder farao Ramses III verjaagd van de Afrikaanse kust; men kon in hen niet meer de voormalige handelspartners van hun voorgangers herkennen.
Het waren in Egyptische ogen louter 'Zeevolken' geweest met kwalijke bedoelingen.
Verjaagd uit Egypte streken ze toen maar neer aan de kust van Palestina. Dat deze naam te danken heeft aan PLST (peleset), een naam die de Egyptenaren onder andere aan deze 'Zeevolken' gaven, en wat in die dagen nog min of meer onder Egyptisch bewind stond.
Deze kust kan de vluchtelingen uit Kreta nooit helemaal vreemd zijn geweest, want te Gaza had zich sinds hun hoogtijdagen reeds een handelsnederzetting der Keftiu bevonden, waar mogelijk velen van hen al naar waren uitgeweken na de uitbarsting van Santorini en de invallen der Myceners op hun eiland.
In Palestina had men die Kretenzers *Caphtor* (Kaftor) genoemd en zij worden onder die naam zelfs genoemd in het Oude Testament van de Bijbel (Jeremia 17:4 en Amos 9:7 en Deut. 2:23).
Hierin kan men dan tevens lezen dat *Filistijnen* – de Myceens-Kretenzische Zeevolken die uit Egypte hier naartoe waren gedreven - en die Caphtor slaags zouden zijn geraakt eerst.
Wat natuurlijk niet zo verwonderlijk is dan.
Maar uiteindelijk werd het door gemengde huwelijken toch nog één volk – zoals op Kreta zelf ook reeds was gebeurd – en noemt men als het stamland van al deze Filistijnen enkel nog Kreta.
In diezelfde Bijbel kan men trouwens ook lezen hoe de Hebreeuwse koning David strijd levert tegen de '*Filistijnen*' maar (later???) wel '*Crethi en Plethi'* (2 Samuel 8:18) als persoonlijke lijfwacht in dienst neemt. En de omschrijving '*Crethi en Plethi*' geeft duidelijk aan dat dit voormalige inwoners van Kreta moet hebben betroffen!

—----------

Het bovenstaande vertelt ons al aardig wat over de mogelijke herkomst der Zeevolken, en hoe men het ook wendt of keert, men komt telkens toch weer bij Kreta uit.
Er blijkt in die periode van de geschiedenis en in dat deel van de wereld duidelijk sprake van meerdere golven van vluchtelingen die waarschijnlijk grotendeels van Kreta kwamen.

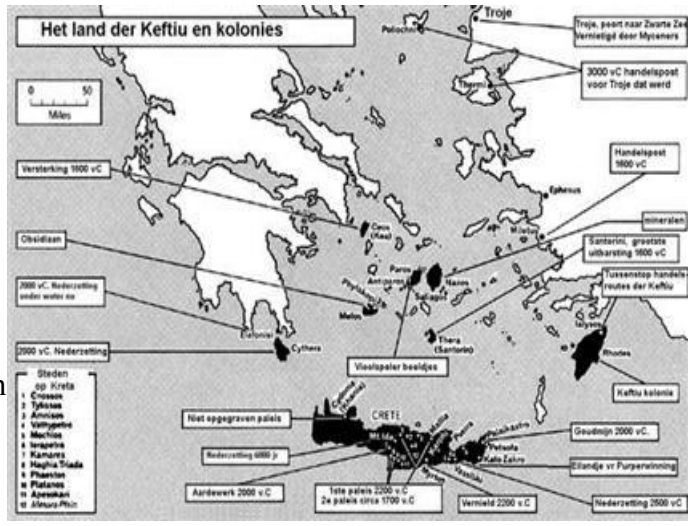

Wie en wat die tweede golf van vluchtelingen van Kreta had betroffen was me inmiddels wel duidelijk. Maar hierdoor was mijn aandacht juist verschoven naar die eerste golf, want die eerste golf moet nog authentieke *Keftiu* hebben betroffen – oftewel de oorspronkelijke Kretenzers die veel later door Sir Arthur Evans voor het eerst '*Minoïers*' zouden worden genoemd.
Terwijl die tweede golf slechts Kretenzers had betroffen die bestonden uit een mix van en Myceners en Keftiu, die hun oorspronkelijke taal reeds hadden ingeruild

voor het Griekse dialect der Myceners en meer krijgshaftige tradities hadden gekregen.
Die eerste golf van Keftiu-vluchtelingen na de uitbarsting van Santorini en de bezetting van hun thuisland door Myceense Grieken, had waarschijnlijk niet eens geprobeerd eerst Egypte aan te doen maar was gelijk uitgeweken naar andere oude handelsposten van hun volk.
Gaza was er daar maar eentje van geweest. Sicilië was er één, maar een andere belangrijke uitwijkplaats voor vluchtelingen van Kreta moet volgens mij Troje zijn geweest.

Want al liggen de huidige ruïnes van het door Heinrich Schliemann opgegraven Troje tegenwoordig meer landinwaarts...

Ooit was dat wel anders en bevond het zich aan een – inmiddels volledig verzandde – baai.

Het kaartje links laat zien hoe het er bij Troje moet hebben uitgezien in de tijd dat de Myceense Grieken zich begonnen te storen aan deze resterende handelspost der Keftiu.

Volgens mij is de slag om Troje namelijk niets anders geweest dan een poging de laatste restjes van de beschaving der Keftiu te vernietigen nadat zij de kust van Griekenland reeds in vaste handen hadden gekregen en zelfs het oorspronkelijke eiland der Keftiu (of Minoïers) – namelijk Kreta – hadden veroverd.
Een van de weinige plaatsen waar de vluchtelingen der Keftiu lange tijd na de uitbarsting van Santorini nog een ongestoord bestaan hadden kunnen lijden was aan deze 'poort' naar de Dardanellen en de zee van Marmara, namelijk Troje.
Hier konden zij op bescheiden vlak voortgaan met datgene wat zij altijd reeds hadden gedaan, namelijk zeevarende handel.
Er bestaat de mogelijkheid dat zij misschien zelfs wel tol hieven op schepen die de Zwarte Zee op wilden varen, en dat dit de inmiddels eveneens zeevarende Myceners ook stoorde, maar niets is zeker wat dat aangaat.
De aanwezigheid van de oer-inwoners van Kreta op dit strategische punt was in ieder geval een doorn in het oog van de te Mycene wonende koning Agamemnon, die de Myceense heerschappij enkel maar uit wilde breiden en nergens meer geconfronteerd wilde worden met de restanten van die zo verschillende cultuur der Keftiu. Al hadden de Myceners zonder er erg in te hebben genoeg van die cultuur over genomen, daar is voldoende archeologisch bewijs voor gevonden.

Het onderscheid tussen de cultuur der Myceners en die der Keftiu is nog het duidelijkst te herkennen aan de plaats die vrouwen binnen de respectievelijke samenlevingen hadden.
Waren de vrouwen der Keftiu op Kreta nog gelijkwaardige burgers met zelfs het recht om te erven geweest - en hadden zij daarnaast ook nog vaak de rol van Priesteres vervuld in de Tempels op de

Heilige Hoogtes - de Grieken zagen hen liever meer als een soort bezit van hun echtgenoten met als voornaamste rol het bestieren van het huishouden en het krijgen van vooral zonen.
Dit komt in de Ilias – het verhaal over de oorlog om Troje - van Homeros eigenlijk duidelijk genoeg naar voren, het is volgens dit verhaal zelfs de reden van deze oorlog.

Helena wordt uitgehuwelijkt aan Menelaos – de broer van Hogekoning Agamemnon – die dan middels dit huwelijk Sparta onder zijn beheer zou krijgen. Zelf was Agamemnon overigens getrouwd met de zuster van Helena, Clytemnestra, al voelde hij zich eveneens zeer tot Helena aangetrokken.
Men dient zich wel te realiseren dat toen deze verhalen werden opgeschreven ze reeds waren 'aangepast' aan weer een ander Grieks volk wat nog patriarchaler was dan de Myceners dat ooit waren. Er zijn genoeg aanwijzingen gevonden die aantonen dat de vrouwen in Myceense tijden altijd nog meer rechten hadden dan later in de tijd van de Doriërs. Er waren nog priesteressen geweest (orakels) en vrouwen hadden nog geërfd (Penelope)

Hoe dan ook, volgens het verhaal werd Helena dus als een stuk vee verhandeld en zij werd door een trotse Menelaos naakt gepresenteerd aan zijn nieuwe Spartaanse onderdanen.
Enige tijd later kwam er toen een afgezant van Troje op bezoek, waarschijnlijk vanwege de handel. Ik laat nu even de hocus-pocus van het verhaal, waarin Helena een dochter van de God Zeus was en de mooiste vrouw van de wereld waar Paris gewoon wel verliefd op MOEST worden, achterwege. Paris – een jongere zoon van Priamos de koning van Troje – behandelde zijn gastvrouwe Helena op de wijze die men in Troje gewoon was, en gaf haar zo een deel van haar zelfrespect terug met alle gevolgen van dien... misschien.

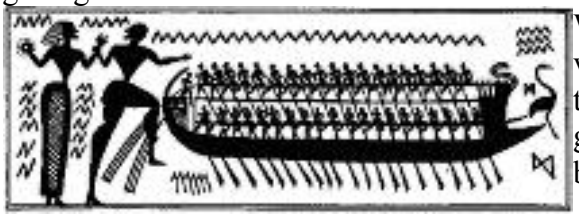

Want of Paris´ verleiding van Helena en het meevoeren van haar naar Troje nu waar is of niet, oorlog was er toch wel gekomen. Agamemnon was vast van plan geweest dit binnen zijn invloedssfeer resterende bolwerk van de Keftiu te vernietigen.

De rest van het verhaal zal misschien dan wel bij de meeste lezers bekend zijn, maar ik zal er in het belang van mijn verhaal toch nog even een samenvatting van geven.
Alle Myceens-Griekse koningen van het vasteland en de eilanden in de Egeïsche zee werden bijeengeroepen om een leger te vormen voor de strijd om Troje. Al dan niet door middel van een eed van trouw.

Troje bleek echter een harde noot om te kraken, in tegenstelling tot de steden in het oer-land der Keftiu zelf, bezat Troje namelijk wel verdedigingswerken. Dit kan zijn geweest omdat de Kretenzers daar nu eenmaal in den vreemde verkeerden, of omdat ze al genoeg met de Myceense agressie te maken hadden gehad om te weten dat dit noodzakelijk was om stand te kunnen houden. Niet nog eens.
Dat er een lange strijd voor nodig was om Troje te doen vallen wil ik best wel geloven, al meen ik dat het een dichterlijke vrijheid van Homeros was – of degene van wie hij het verhaal had gehoord – om deze strijd 10 jaar te laten duren. Men was toen ook reeds gek op numerologie.

Of er een paard en een list van Odysseus voor nodig was om Troje uiteindelijk te doen vallen, dat laat ik ook in het midden. De stad bleek op den duur in ieder geval niet opgewassen tegen de overmacht en de Myceners wisten de stad binnen te vallen.
In plaats van de stad gewoon in te nemen en er zelf met de scepter te gaan zwaaien zouden ze hem hebben vernietigd, volgens het verhaal van Homeros dan.

Ook dat hoeft weer niet helemaal waar te zijn, want doorgaans bezetten de Myceners liever het veroverde land om er dan zelf de vruchten van te gaan plukken.

Van de vele Troje's die er boven op elkaar zijn gebouwd – en zo zijn opgegraven – zijn er diverse die niet zijn vernietigd op een wijze zoals in de Ilias wordt beschreven. En dit plaatst de waarheid wat betreft de beschrijving van Homeros over wat er gebeurd zou moeten zijn weer in een heel ander licht. Het verhaal mag in grote lijnen dan wel kloppen, er zijn genoeg dichterlijke vrijheden in geslopen.
Maar daar gaat het ons nu eigenlijk niet om. Het gaat er nu vooral om wat er met diegenen gebeurde die aan de Myceense veroveraars wisten te ontkomen toen Troje viel.

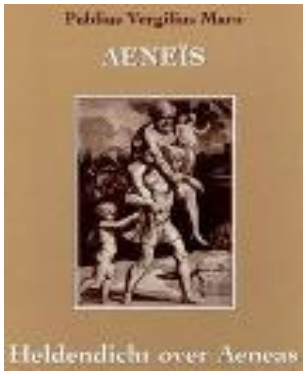

Daarvoor moeten we dan even een uitstapje maken naar een heel ander boek dat daarover vertelt, namelijk de Aeneïs van Vergilius.
In dat boek probeert men voornamelijk aan te tonen hoe de vroegere inwoners van Latium, de Etrusken, af zouden stammen van Trojaanse vluchtelingen die na allerlei avonturen uiteindelijk in Italië waren beland.
Het deel waarom het ons echter nu gaat is hoe die vluchtelingen Troje uit zouden komen en waar ze in eerste instantie naartoe zouden vluchten.
Omdat ik zo dan hoop aan te kunnen tonen dat het wat betreft de inwoners van Troje hoofdzakelijk om Keftiu kan hebben gehandeld, die eerste inwoners van Kreta en het allereerste volk dat eigenlijk de naam 'Zeevolk' pas echt verdient.

We beginnen dan bij *boek 2* van de Aeneïs dat vertelt hoe Aeneas – de Trojaanse held waarnaar het boek is vernoemd – in een droom van de door Achilles verslagen prins Hector te horen krijgt dat hij Troje moet verlaten en naar de berg *Ida* moet gaan.

In de naam van die berg schuilt volgens mij gelijk dan een eerste aanwijzing over wie die Trojanen oorspronkelijk waren. *Ida* is een Kretenzische bergnaam namelijk.
Aeneas geeft dan gelijk gehoor aan deze raad en samen met vele anderen weet hij uit de brandende stad te ontkomen.
Boek 3 van de Aeneïs vertelt dan dat zij op de berg Ida besluiten schepen te bouwen om met zijn allen ergens opnieuw te beginnen. Eerst wordt voor Thracië gekozen maar op het laatste moment wordt duidelijk dat dit toch niet de meest veilige plaats is om naartoe te gaan en zet men in plaats daarvan koers naar het eiland Delos, waar men een orakel raadpleegt.
Dit orakel vertelt dan dat ze terug moeten gaan naar 'het land van de voorouders der Trojanen'!
Nu wordt het dus interessant voor ons.
Echter, Aeneas heeft er geen idee van waar de Trojanen van oorsprong vandaan kwamen, dus hij moet hiervoor zijn vader Anchises raadplegen die dit mogelijk nog wel weet.
Anchises vertelt zijn zoon dan dat vele jaren geleden een man die Teucros heette vanuit Kreta was vertrokken naar Klein-Azië (Turkije) waar hij de stad Troje had gesticht. (!!)

Nu komt dit verhaal dus van Vergilius – een Romein – en die heeft het dan weer mogelijk gehoord

van Etrusken die in Italië woonden en waar de Romeinen veel van over hadden genomen. Maar dat maakt het nog niet onmogelijk dat er waarheden in het verhaal verscholen zitten. Uiteindelijk stamt het behoorlijk aangedikte verhaal van Homeros eveneens van iemand die het vele eeuwen later pas vertelde en toch bleek er genoeg waarheid in de details te schuilen waardoor Schliemann in staat zou zijn Troje te vinden. Wat hem tevens in staat stelde aan te tonen dat deze stad echt bestaan had, al was de stad al duizenden jaren begraven geweest onder metersdik puin.
Het gegeven dat Kreta als oorspronkelijk thuisland der Trojanen wordt genoemd in de Aeneïs lijkt mij niet zomaar uit de lucht gegrepen. Daarnaast is er dan ook nog eens het feit dat de naam van die ene berg Ida eer eentje is die men specifiek op Kreta tegenkomt als naam van een van de hoogste bergen van dat eiland, en die etymologisch waarschijnlijk van Kretenzische origine is.
Toeval? Persoonlijk denk ik van niet.

Voor een zo belangrijk zeevarend handelsvolk als de Keftiu was het niet anders dan logisch dat zij – naast vele andere plaatsen in de Middellandse zee – tevens een handelsnederzetting stichtten aan het begin van de zeestraat die naar de Zwarte Zee leidde.
Als men dan daarnaast enkele van de gebruiken der Etrusken – inwoners van Italië voordat de Indo-Europese Latijnen kwamen – in ogenschouw neemt, dan kan men zekere overeenkomsten vinden tussen de Etrusken en de Keftiu. Waarom anders noemde Vergilius dan specifiek Kreta, wat in zijn tijd niets meer betekenen had?
Maar om dan nog even een stukje te volgen uit *boek 3* van de Aeneïs – want uiteindelijk bleven die vluchtelingen schijnbaar niet op Kreta maar belandden in Italië – eenmaal op Kreta aangekomen gaat het ze toch niet voor de wind en hebben ze mislukte oogsten, te weinig water en ziektes.
Traditie geeft aan dat ze ergens aan de noordelijke kust van <u>west</u> Kreta aan land zouden zijn gegaan, en dat land zal waarschijnlijk in die periode nog veel te lijden hebben gehad van de gevolgen van de uitbraak van Santorini. Vulkanische neerslag die de grond in eerste instantie onvruchtbaar had gemaakt, en bronnen kan hebben vervuild, naast de vele aardbevingen die er nog steeds plaatsvonden in dat gebied.
Ze keren daarom wederom terug naar het orakel van Delos dat hen dan zegt dat zij naar Italië moeten vertrekken.
Via een omweg – en met avonturen hun voormalige tegenstander Odysseus waardig – belandden zij volgens Vergilius eerst nog in Carthago. Wat in de dagen van de schrijver nog wel de vijand der Romeinen was, en hier zit dan mogelijk weer een stukje propaganda in verstopt. Maar hier blijven de Trojaanse vluchtelingen niet en zij vervolgen hun reis naar Sicilië waar volgens het verhaal – we zijn dan inmiddels in *boek 5* aangekomen – ineens blijkt dat daar een andere Trojaanse vluchteling zou verblijven die naar de naam Acestes luisterde.

Dit is evenmin echt vreemd te noemen daar de Keftiu beslist op het centraal in de Middellandse Zee gelegen Sicilië eveneens een handelspost moeten hebben gehad. Of die Acestes dus daadwerkelijk een Trojaan is geweest of gewoon een Minoïer van het eiland Kreta voor de invasie der Myceners is nog maar de vraag.

Na nog enkele verwikkelingen op Sicilië en het achterlaten van de ouderen en een groot aantal vrouwen (??) vertrekken de Trojaanse vluchtelingen toch weer om hun reis te vervolgen naar het vasteland van Italië.

Boek 6 vertelt dan hoe ze in Italië aankomen en daar een tempel van de Sibyllen bezoeken die 'toevallig' wel weer gebouwd bleek te zijn door een andere beroemde Keftiu – Minoïsche Kretenzer dus – namelijk de uitvinder *Daedalus*. Dat was diegene die ooit vleugels had uitgevonden en het labyrint op Kreta had gebouwd. En een nepkoe voor de vrouw van koning Minos ! Mijns inziens schuilen in dit hele verhaal meer verwijzingen naar die eerste en oorspronkelijke Kretenzers dan voor een mogelijk propagandistisch verzinsel van Vergilius noodzakelijk zouden zijn.
In zijn tijd kan er namelijk nog nauwelijks veel over de *Keftiu* bekend zijn gebleven; zelfs de Myceners hadden in zijn tijd het veld inmiddels alweer lang geruimd voor een ander Grieks volk wat nog militanter dan hen was gebleken, namelijk de Doriërs.
Dat er dan desalniettemin verwijzingen in dit verhaal schuilen naar die eerste inwoners van Kreta kan volgens mij enkel maar inhouden dat het in die dagen gewoon bekende feiten waren die in de overlevering bewaard waren gebleven en als vanzelfsprekend werden doorverteld.

Ik begon dit hele verhaal dus met te vertellen over de Indo-Europese Myceners, hoe zij het dominante volk over het gehele Egeïsche gebied wisten te worden en zelfs Kreta wisten te veroveren waar zij zich waarschijnlijk middels huwelijken mengden met de daar nog achtergebleven Keftiu.
Hoe velen van hen na diverse natuurrampen – aardbevingen en dergelijke – mogelijk uitweken naar Egypte waar zij als ongewenste 'Zeevolken' zouden worden geweerd en naar de kust van Palestina werden gedreven.
Daarnaast is beschreven hoe zij hun best zouden doen de vele sporen van de beschaving der Keftiu in het Egeïsche gebied uit te wissen, of naar believen zo te veranderen dat het hen beter paste.
Een goed voorbeeld van die cultuurverschuiving die er in die periode – en zelfs later nog in die van Homeros - gaande was is heel goed te ontdekken in de lotgevallen van de Griekse held Odysseus.
In de tijd dat deze verhalen door Homeros werden verteld waren inmiddels de Griekse Doriërs degenen die de macht hadden over de Griekse eilanden en de kust van Klein-Azië, en deze hadden zo mogelijk nog minder begrip voor de cultuur der Keftiu gehad – waarin de eerder door mij beschreven gelijkheid der seksen – dan de Myceners.
En wat was er een beter middel om de bevolking duidelijk te maken dat de Griekse wijze van leven zoveel beter was dan die der Keftiu dan door er griezelverhalen over te vertellen?

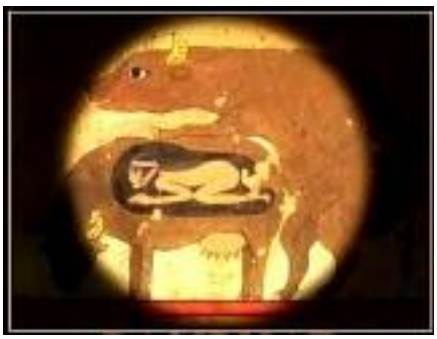

Natuurlijk bestond in die dagen reeds het weerzinwekkende verhaal over de Minotaurus, het product van een geslachtelijke vereniging tussen Pasiphae - de vrouw van koning Minos - met een 'heilige' stier...

...en dit allemaal dankzij een uitvinding van de reeds eerder genoemde Daedalus, zonder wie zij dit nooit had weten te bewerkstelligen.
Aan deze *Minotaurus* moesten later met regelmaat natuurlijk Griekse jongelingen van het vasteland worden geofferd, tot de Griekse held Theseus hier een eind aan wist te maken.
Maar de avonturen van de eveneens Griekse held Odysseus geven eigenlijk ook aan dat het op eilanden waar de cultuur der Keftiu nog waarneembaar was, het voor Grieken geen goed toeven betekende. Homeros vertelt ons in zijn *Odyssee* weer een heel ander soort griezelverhalen die menig Griekse man – en vrouw (?) - zal hebben doen sidderen.

Zoals bijvoorbeeld het verhaal van de Tovenares (Hogepriesteres) *Circe* die bovenop haar berg – duidelijk een Heilige Hoogte zoals die op Kreta zelf nog te vinden zijn – allerlei onschuldige Grieken in dieren veranderde, totdat Odysseus uiteindelijk de liefde met haar bedreef.
Wat weer een duidelijke verwijzing is naar het ritueel van *Hieros Gamos*, oftewel Heilig Huwelijk, zoals dat op Kreta gewoon was geweest in de dagen der Keftiu.

Daarnaast kwam Odysseus in aanraking met *Sirenen*, wederom vrouwen die met hun mooie gezang onschuldige Griekse mannen de zee in wisten te lokken om ze de dood te laten vinden door verdrinking.
Dan zijn de beslist niet 'toevallig' vrouwelijke monsters *Scylla* en *Charybdis* er nog die de Grieken probeerden te doden, en natuurlijk *Calypso* op haar eiland vol met vrouwen, die de mannen van hun doel af probeerden te houden.
De vrouwonvriendelijke benadering in deze verhalen geeft duidelijk aan hoe de Grieken hun best deden de erfenis der Keftiu als slecht af te schilderen en de burgers duidelijk te maken dat men er niets goeds van kon verwachten. Men was beter af in de Griekse cultuur van dat moment.

Met deze beschrijving van de geschiedenis der Keftiu en hun opvolgers heb ik in dit deel gepoogd om aan te geven hoe het die allereerste zeevaarders zou zijn vergaan.
Ik heb beschreven hoe zij op diverse plaatsen aan de Middellandse Zee een nieuw bestaan probeerden op te bouwen nadat het op hun eiland door allerlei verschillende oorzaken onleefbaar voor hen was geworden.
Die allereerste Kretenzers die door de Egyptenaren *Keftiu* werden genoemd – en door de Hebreeën in Palestina *Caphtor* – zouden zich hoe dan ook later vermengen met andere volken. Vooral met de

Indo-Europese Grieken die hun eiland eerder al hadden bezet.
En toen deze agressors later zelf vluchtelingen waren geworden zouden zij toch weer tot elkaar worden veroordeeld aan de kusten van Palestina.
Daar zouden zij ook huwelijken sluiten met de autochtone inwoners die men nu vooral als *Kanaänieten* zou omschrijven. Dat betrof waarschijnlijk een Semitisch volk dat uit de hooglanden van nabij Mari was gekomen en in die dagen aan de kust van wat men nu Libanon en Israël noemt was gaan wonen.
Want hoe zou dit oorspronkelijke herdersvolk anders aan hun plotselinge kennis over de zeevaart zijn gekomen - wat ze later de bijnaam *Phoeniciërs* zou gaan bezorgen - en hen tot de nieuwe grote handelsvaarders van het mediterrane gebied zou maken, met welvarende kolonies zoals Carthago?

In het kielzog van de Zeevolken, hoofdstuk 6

Voorbereidingen.

In het vorige hoofdstuk heb ik het dan eindelijk alsnog vooral over Zeevolken gehad, als het ware om goed te maken dat zij in de eerste delen nog niet bijster veel ter sprake zouden komen.
Het was echter wel tijdens ons bezoek aan Egypte in 2009 geweest dat wij ons realiseerden dat we ons nu eigenlijk toch eens iets dieper in deze mensen moesten gaan verdiepen.

Zeevolken hadden wel al langere tijd mijn interesse gehad hoor.
Dat zou vooral beginnen vele jaren geleden met het volk der Phoeniciërs - of Feniciërs - die vaak worden omschreven als DE grote zeevaarders uit de oudheid. Want het is juist van deze zeevaarders bekend dat zij handel dreven met Egypte en zelfs vreemde kusten voor hen verkenden.
Het was in opdracht van Farao Necho II dat zij vanuit de Rode Zee zelfs om geheel Afrika heen waren gevaren, en dat mag een knap staaltje zeemanschap worden genoemd in die dagen!
Want om de 'Stormkaap' (de Kaap de Goede Hoop) zonder noemenswaardige schade te omzeilen moest men van goeden huize komen.
De naam *Phoeniciërs* die voor deze zeevaarders wordt gebruikt was overigens niet de naam die zij henzelf gaven, deze naam hebben ze aan de Grieken te danken. Die naam kwam van *Phoinix*, wat een mythische purperrode vogel was die verbrandde en dan weer uit zijn eigen as herrees.
Was deze naam louter een verwijzing naar de kleurstof purper waarin zij handelden of zou het soms ook nog een verwijzing naar hun oorsprong in kunnen houden? Als de laatste zelfstandige afstammelingen van de eerste Kretenzische zeevaarders, de *Keftiu*.
Zelf noemden die Phoeniciërs zich echter enkel naar de steden waarin zij woonden, Tyrus, Byblus, Sidon, Beirut, Baalbek, enzovoort.

Wat die kleur purper betreft waarin zovele volken geïnteresseerd waren, één van de belangrijkste, misschien wel de eerste en sowieso waarschijnlijk de dichtstbijzijnde plaats waar

het purper van de purperslak kon worden gewonnen bevindt zich vast niet helemaal toevallig op het 5 kilometer van de zuidoostkust van Kreta gelegen eilandje *Koufonissi*, ook wel Lefki genoemd.
Voor mij is dit weer een extra aanwijzing dat deze Feniciërs (om de moderne spelling nu maar even te blijven gebruiken) hun kennis over de zeevaart en een deel van hun DNA aan de Keftiu te danken moeten hebben gehad.
In ieder geval zouden de Feniciërs, net als de Keftiu lang voor hen, handelsposten over de gehele Middellandse zee gaan stichten. Vaak op plaatsen waar diezelfde Keftiu vóór hen al nederzettingen hadden gehad.
Sicilië en Malta zijn daar twee goede voorbeelden van.
De Fenicische stadstaten die zich in het huidige Libanon bevonden waren geheel onafhankelijk van elkaar en oorspronkelijk hadden zij havens overal waar de hier en daar 'lastige' kust van huidig Israël en Libanon dit maar toeliet. De havens van *Jaffa* (Tel Aviv), *Haifa* en *Acco* zijn oorspronkelijk eveneens door Feniciërs en hun voorgangers gebruikt, evenals *Gaza*.
En van deze laatste plaats weet men tamelijk zeker dat die ooit door *Caphtor* was gesticht.

Inwoners van de stadstaat Tyrus zouden degenen zijn die later de aan de Tunesische kust gelegen stad *Carthago* zouden stichten, en deze kolonie zou de roem der Feniciërs later zelfs nog gaan overvleugelen.
Van die Tyriërs is overigens tevens bekend dat zij de Britse eilanden aan zouden doen voor het verkrijgen van tin, het zo belangrijke bestanddeel waaruit men brons kan vervaardigen. Koper, het andere bestanddeel van dit metaal, haalde men van Cyprus vandaan.
Deze Feniciërs geeft men tegenwoordig tevens de eer als de uitvinders van ons huidige alfabet.
En dat alfabet brengt mij dan toch weer terug op Kreta, bij de aldaar gevonden tabletten in Lineair A en Lineair B.
Want de Keftiu gebruikten – eveneens voor handelsdoeleinden, net als de Feniciërs – reeds een schrift.
De onder andere te Phaistos gevonden tabletten die men *lineair A* noemt bezitten ideogrammen die het beste te omschrijven zijn als een soort Minoïsche hiërogliefen. Men is tot op de dag van vandaag nog steeds niet in staat geweest deze bevredigend te vertalen omdat de taal der Keftiu niet bekend is.

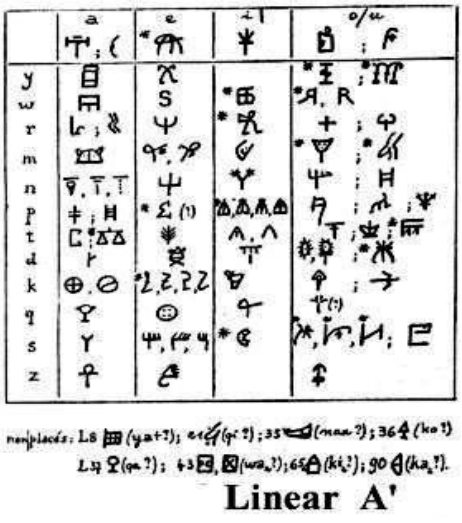

Nadat de Myceners Kreta echter veroverden en de oorspronkelijke taal der Keftiu verloren ging en plaats maakte voor die der Myceners, veranderde het beeldschrift eveneens en was er sprake van een schrift wat men *Lineair B* noemt en wat gebaseerd is op het Myceense-Griekse dialect (later ging men ditzelfde schrift ook op het Griekse vasteland, onder andere te Mycene, gebruiken).
Is het dan nog erg vergezocht om te veronderstellen dat de oorsprong van het Fenicische schrift zich wel eens op Kreta zou kunnen hebben gevonden?

En dat het eerst met de Keftiu mee naar de kusten van Palestina was gekomen, en dat het later opnieuw met de Myceens-Kretenzische vluchtelingen – nu onder de naam 'Zeevolken' - van dit eiland mee was genomen naar de kusten van Palestina waar het later verder was geëvolueerd? Feniciërs en Carthagers, dankzij de geschreven geschiedenis is er over hen veel meer bekend dan over die oerinwoners van Kreta.

Zo weet men bijvoorbeeld dat ene *Hanno* uit Carthago eveneens een poging zou wagen om Afrika heen te varen en dat hij in de buurt van de monding van onder andere de rivier de Senegal een nederzetting moet hebben gesticht.

Maar vreemde vondsten van afbeeldingen op onder andere Cuba tonen aan dat deze onverschrokken zeevaarders wel eens veel verder hebben kunnen reizen dan dat.
Maar vreemde vondsten van afbeeldingen op onder andere Cuba tonen aan dat deze onverschrokken zeevaarders wel eens veel verder hebben kunnen reizen dan dat.

Door plaatselijke indianen gemaakte rotstekeningen in grotten tonen mannen met keurig onderhouden baardjes – Indiaanse oerinwoners hadden nauwelijks haargroei op hun kin - en puntschoenen van het soort zoals men vooral aantreft in de oostelijke streken van de Middellandse Zee. Hierdoor vermoedt men dat Feniciërs en/of Carthagers het Caribisch gebied reeds moeten hebben bezocht. Mogelijk om daar tabak vandaan te halen, een inheemse plantensoort waar zekere Farao's grote interesse in zouden hebben gekoesterd. Sporen van tabak op mummies tonen dit aan.

Of de Keftiu daar al voor hen zouden zijn geweest zal men wel nooit met zekerheid meer kunnen achterhalen.
Want als de handelsvaarders die zij nu eenmaal waren, hielden zij hun bestemmingen en routes geheim om zo mogelijke concurrentie te kunnen voorkomen. Evenals de Feniciërs dit na hen deden. De wijze waarop echter in Plato's verhaal over Atlantis de zeeroute naar dit mythische eiland wordt beschreven doet velen – waaronder de Britse schrijver Andrew Collins - vermoeden dat de oorspronkelijke beschrijving wel eens van een Fenicische zeevaarder kan zijn gekomen, want een aantal details van deze beschrijving tonen aan dat het van iemand moet hebben gestamd die de eigenaardigheden van een zeereis naar en over de Atlantische Oceaan tot aan de Caribische zee moet hebben gekend.
Amerika is dus zeer beslist niet door Columbus ontdekt en evenmin door de Noormannen daarvoor. Zeevolken uit het oostelijk Mediterrane bekken behoren eerder tot degenen die deze eer op hun naam mogen zetten.
En dat zij net als Columbus eerst in de Caribische zee uitkwamen laat zich verklaren door de stromingen en windrichtingen op de Atlantische oceaan.

—----------

Maar ik wil nu eigenlijk even een punt zetten achter deze reis door de geschiedenis van de allereerste zeevaarders.
Natuurlijk zou ik nog veel meer hierover kunnen vertellen, zoals bijvoorbeeld dat de Fenicische kolonie Carthago nog zou floreren toen Fenicië zelf al volledig verloren was gegaan na eerst door Perzië en later door Alexander de Grote te zijn veroverd.

Carthago zou het daarentegen zelfs de Romeinen nog behoorlijk moeilijk weten te maken en het had maar weinig gescheeld of de Carthagers hadden onder Hannibal Rome veroverd.
Maar in tegenstelling tot de Romeinen waren de Carthagers er niet op uit geweest een 'wereldrijk' te stichten. Zij hadden enkel maar zonder beperkingen overal handel willen drijven.
Misschien kunnen Nederlanders hier wel een beetje wat van hun eigen geschiedenis in herkennen.
Aan de hand van een buitgemaakt Carthaags schip zouden de Romeinen later zelf hun eerste vloot kunnen gaan bouwen. Beter goed gejat dan slecht verzonnen.

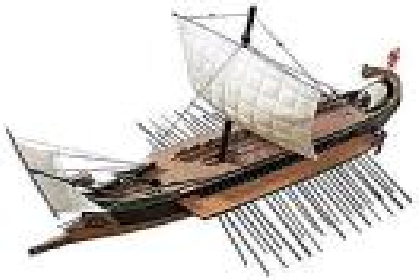

Maar waar het ons na onze reis naar Egypte en onze nieuwe plannen nu eigenlijk als eerste om ging, was hoe wij het voor elkaar moesten zien te krijgen om met liefst een eigen schip rond Kreta te varen, om dit eiland vanaf zee aan te doen op plaatsen waar de Keftiu woonden en vanwaar zij aan hun zeereizen waren begonnen.
Ik schreef eerder reeds dat mijn middelen hiertoe natuurlijk slechts beperkt konden zijn.
Met een eigen schip vanuit Nederland vertrekken vereist een lange zeereis waarvoor men eerst de Golf van Biskaje over moet steken – dat is een deel van de Atlantische Oceaan dat bij menig zeezeiler berucht is – waarna men dan om Spanje heen via Gibraltar de Middellandse Zee op kan varen die dan ook nog eens bijna in z'n geheel moet worden over gestoken.
Een tocht binnendoor over de grote rivieren en kanalen van Europa (Frankrijk) is ook mogelijk, maar hier gaat eveneens enorm veel tijd – want ontelbaar veel sluizen - in zitten. En dan moet men alsnog vrijwel de gehele Middellandse Zee door naar het oosten. Dit kost tijd die men eigenlijk gewoon niet heeft en liever zou willen besteden aan het uiteindelijke doel van die reis, in mijn geval dus Kreta zelf.
Andere opties zouden dan nog zijn om met een trailerbare boot op de aanhanger naar Griekenland te rijden en die daar dan te water laten, maar hieraan gaat eveneens een lange, en vooral kostbare, reis vooraf met weer genoeg andere praktische problemen.
Een boot ter plaatse huren leek mij evenmin een goede optie.
Maar hoe moesten we het dan doen?

Al surfende over het internet was ik erachter gekomen dat er velen zijn die op een georganiseerde wijze per zeekajak door het Egeïsche gebied reizen, en soms zelfs geheel om Kreta heen.
Hieruit bleek dus in ieder geval dat zelfs met een klein bootje één en ander mogelijk moest zijn.

Onderweg slapen deden die kajakkers dan vaak op de stranden in een tentje, en voorraden halen kon overal waar maar een dorpje aan de kust was.
Maar goed, die kajaks werden dan geleverd door de organisator ter plaatse, en het hele reisprogramma stond dan reeds vast bij boeking.
Daarnaast wilden wij liever zoveel mogelijk zeilen. De schepen der Keftiu en de Feniciërs waren dan wel galeien waarmee tevens geroeid kon worden bij gebrek aan wind, maar zij prefereerden het eveneens liever te zeilen, indien mogelijk.

En zo ontstond bij ons het idiote idee om op zoek te gaan naar een zeilboot die meegenomen zou kunnen worden in een vliegtuig.

Nu beschikte ik zelf reeds enige jaren over een volledig demontabele catamaran waarvan de drijvers moesten worden opgeblazen en waar dan een aluminium frame op werd gezet wat geheel uit elkaar te halen is.
Met dit schip had ik al vele malen aan de Franse kust van de Middellandse zee gevaren en het schip had bewezen zelfs met een ruwere zee z'n mannetje wel te staan.

Men moet uiteindelijk bedenken dat de allereerste bewoners van eilanden zoals het in het midden van de Grote Oceaan gelegen Tahiti, daar terecht waren gekomen met soortgelijke vaartuigen!

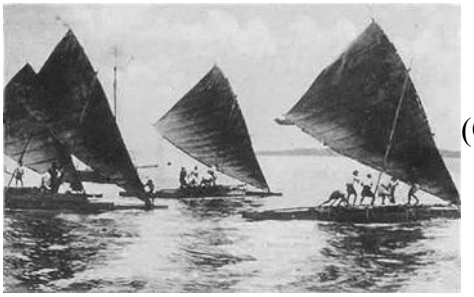

(Over zeevolken gesproken!)

Echter, onze zeewaardige 'opblaas-catamaran' woog totaal nog altijd zo'n 80 kilo en dat zou ons toch wel problemen op gaan leveren in het vliegtuig, en eenmaal aangekomen moesten we hem dan nog op een plaats zien te krijgen waar we 'm te water konden laten. 80 kilo aan boot, en dan nog eens de kampeermiddelen en andere benodigdheden daar bovenop was ons net iets te veel.
We hoopten in eerste instantie iets soortgelijks als die catamaran te vinden, maar dan wel aanmerkelijk lichter van gewicht.
We hielden bij het zoeken de gehele tijd in ons hoofd dat het met een kajak in ieder geval mogelijk was langs de kust van Kreta te varen, als we iets zouden vinden wat niet veel groter was dan een 2-persoons-kajak - maar dan wel opblaasbaar en met een zeiltuigje – dan hoefde het toch niet zo zwaar te zijn als onze '*opblaascatamaran*'.
En ongelooflijk maar waar: we vonden uiteindelijk zoiets!!!
Er werd van beweerd dat het in totaal niet meer dan zo´n 39 kilo zou wegen! De helft van die catamaran dus.

Het betrof een soort van kajak-vormige nep-catamaran – kunt u het nog volgen? – waar als extra accessoire een latijnvormig zeiltuigje leverbaar voor was. Hierdoor was het zo eenvoudig te roeien als een kajak, er was plaats op voor het meenemen van wat bagage en er kon een korte mast met latijntuigage
(dat is een driehoekszeil als op de illustratie te zien is) op worden gezet.
Naast een roer en twee zwaarden zijwaarts om een koers te kunnen vasthouden natuurlijk. Allemaal

geheel demontabel en niet zwaar.
Zou dit dan eventueel de oplossing zijn voor ons probleem?
Om niet over één nacht ijs te gaan gingen we op zoek naar gebruikerservaringen van dit vaartuig, en die zouden we vinden. Van onder andere iemand op Malta die er tamelijk enthousiast over bleek. Een filmpje op YouTube liet zien hoe deze persoon ermee op de Middellandse zee zeilde.
Andere filmpjes van eigenaars van deze zeilkajak lieten ons zelfs zien hoe ermee bij Nieuw-Zeeland werd gevaren.
Als dat allemaal kon met deze boot, dan was dat precies wat we zochten. Zo besloten we tot de aankoop van dit product over te gaan en konden we nu een vast programma op gaan stellen van hoe we naar Kreta zouden gaan en waar vandaan we dan aan onze tocht langs de kust zouden vertrekken. En wat we dan allemaal wensten te gaan bezoeken.

Toen we de boot in de winter van 2009-2010 in ons bezit kregen, testten we die natuurlijk eerst nog wel even uit. Om gewend te raken aan die voor ons toen nog wat vreemde tuigage en hoe het zich zou gedragen op groot open water.
De beste plek daarvoor leek ons natuurlijk de kust van de Zuid-Franse Languedoc, waar wij ons op dat moment bevonden.

Ondanks de stevige wind gedroeg de boot zich voorbeeldig en bleek zelfs hoog aan de wind – met wind schuin van voren – nog vooruit te kunnen komen.
We kregen steeds meer vertrouwen in het welslagen van onze plannen.

Met behulp van Google Maps en een te programmeren waterdichte GPS zetten we een reisplan in elkaar.

We besloten daarvoor uit te gaan van een route waarvan we wisten dat die door een reisorganisatie met zeekajakkers regelmatig werd gevaren. Want als die met een gewone kajak die route langs de kusten konden peddelen, dan moest het eveneens mogelijk zijn om daar met een zeilkajak te varen.
Achteraf zouden we ontdekken hoe fout dit uitgangspunt uiteindelijk bleek te zijn! Want in plaats van te luisteren naar die allereerste zeevaarders die van dit eiland zelf waren gekomen, waren we louter van moderne vakantie-expedities uitgegaan met onze planning.

Het enige probleem wat nu nog restte was wat we naast die opblaas-kajak mee moesten nemen aan overige bagage.
Een piepklein lichtgewicht tentje, slaapzakken, lichtgewicht kleding die wat nattigheid kon verdragen, ook wat warmere kleding, kook-spulletjes… voor men er erg in heeft komt men dan toch nog op een aardig gewicht uit.
En we moesten het wel allemaal mee zien te nemen naar het vliegveld, om eenmaal op Kreta aangekomen het met ons mee te slepen in het openbaar vervoer op dat eiland.

Alles moest natuurlijk in waterdichte zakken worden gestopt.
Ons kooktoestelletje zou een piepklein aluminium brandertje worden dat op spiritus brandt (zie illustratie). Spiritus is namelijk overal te koop.

Voor wateropslag zouden we ter plaatse gewoon grote 5-liter flessen water gaan gebruiken die in elke supermarkt daar gevuld met bronwater te koop zijn.

De maand waarin we wilden vertrekken was mei, dan is het op Kreta al aangenaam warm weer en volgens de jaarlijkse weerkaartjes zou de Middellandse Zee ter plaatse dan redelijk rustig zijn. Geen Meltemi of andere stormachtige winden doorgaans.
Na aankomst in Heraklion zouden we eerst een aantal dagen in deze plaats door gaan brengen om dan onder andere Knossos te bezoeken. De laatste keer dat we daar waren geweest was dan inmiddels alweer 10 jaar geleden en we hadden sindsdien zoveel geleerd over de oude Kretenzers. We waren er helemaal klaar voor.

In het volgende deel zal ik dan beginnen aan de beschrijving van onze avonturen in het land van de allereerste zeevaarders, oftewel Kreta.

In het kielzog van de Zeevolken, hoofdstuk 7

'Knots van Knossos'.

7 mei 2010 vertrokken we per vliegtuig naar Kreta. Onze bagage bestond uit twee grote tassen - waarin onze hele zeilboot zat verpakt, naast natuurlijk de nodige kampeerspulletjes – en daarnaast dan twee kleine tassen met daarin de rest van wat we nodig zouden kunnen hebben.
Eerder schreef ik reeds dat het voor ons niet de eerste keer betrof dat we naar Kreta zouden reizen, precies 10 jaar daarvoor waren we ook reeds op dit bijzondere eiland geweest omdat we tijdens ons onderzoek destijds hadden beseft dat alles wat onze interesse had wel hier leek te zijn begonnen. Tijdens die eerste – twee weken durende – kennismaking in 2000 hadden we gelijk beseft dat we het eiland een volgende keer beter per boot aan konden doen.
Die twee weken waren toen natuurlijk veel te kort geweest om alles te onderzoeken, maar we waren wel in Knossos geweest en hadden zelfs per cruise-boot Santorini bezocht, het vulkaan-eiland dat de ondergang betekenen van de hegemonie der Keftiu in de oostelijk mediterrane wateren.

We hadden in die twee weken veel per fiets bezocht, geen gemakkelijke opgaaf op het zeer bergachtige Kreta. Tijdens één van die fietstochten in het binnenland hadden we toen een bijzondere ontdekking gedaan waarvan de waarde ons eigenlijk veel later pas duidelijk zou worden. Op het moment dat we het hadden gezien hadden we het ons nog niet gerealiseerd.

We hadden toen namelijk puur bij toeval het Gulden Vlies gevonden!

Op het moment dat het ons overkwam hadden we echter nog geen flauwe notie van het symbolische belang van onze vondst.
We hadden ons enkel op een zeker moment aangetrokken gevoeld tot een zekere plek langs de weg

terwijl we op dat moment min of meer verdwaald waren geraakt in het binnenland tijdens een zoektocht naar de grot van Eileithyia, een grot die eerst een Minoïsche en later een Myceense heilige plaats was geweest. We hadden onze vondst wel meegenomen.

Het belang ervan werd ons pas veel later duidelijk, toen we al lang weer terug waren gekeerd naar het westelijke deel van de Middellandse Zee.
Het Gulden Vlies betreft eigenlijk de '*gouden*' schapenvacht van de god Chrysomallos. Deze vacht werd het doel van een queeste die door de Griekse held Jason samen met de Argonauten zou worden ondernomen. Jason had hiertoe opdracht gekregen van zijn oom Pelias en bij het uitvoeren van die opdracht kreeg Jason hulp van Medea, zijn geliefde.

De symboliek van onze vondst had ons toen reeds duidelijk gemaakt dat we eigenlijk niet klaar waren met Kreta.

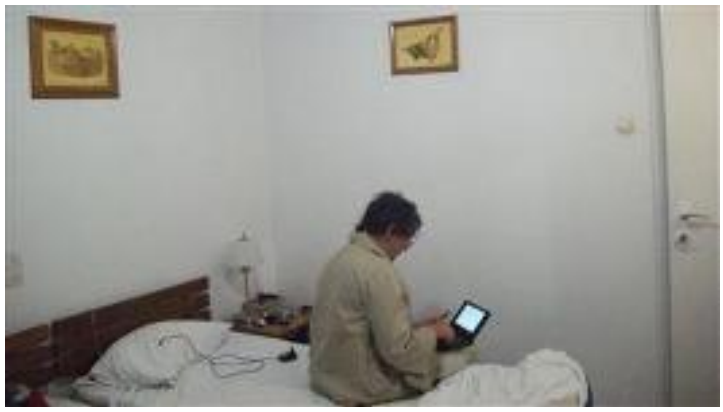

En in mei 2010 zetten we dan ook bepakt en bezakt – in het bezit van een eigen boot – weer voet op Kretenzische bodem.
Wat nu in dit hoofdstuk zal gaan volgen zal voornamelijk gaan over ons bezoek aan *Knossos*. Deze keer waren wij gewapend met heel wat meer informatie over deze locatie dan tijdens ons bezoek 10 jaar daarvoor.
Het grootste deel van wat hieronder zal volgen is door mij kort na dat bezoek in mei 2010 in het hotel geschreven, zeg maar vers van de pers.
De naam van dit hoofdstuk heeft van alles te maken met onze bevindingen daar.

Knots van Knossos
Eigenlijk had het voor ons het gevoel weer een beetje thuis te komen toen we in Heraklion uit het vliegtuig stapten. Zelfs na 10 jaar afwezigheid voelde het zo vertrouwd aan weer rond te kunnen lopen in die drukke, oriëntaals aandoende, hoofdstad van Kreta.
Misschien is het wel de enige EUROPESE stad waar men zich toch een beetje in het Midden-Oosten kan wanen.
We hadden voor onze eerste dagen op het eiland een leuk klein hotelletje in het centrum geboekt dat gerund wordt door een Griekse familie. Hiervandaan konden we dan Knossos bezoeken en ons verder voorbereiden voor onze reis per openbaar vervoer naar de zuid-westkust van Kreta. We hadden na lang wikken en wegen ons voorgenomen om onze tocht over zee te beginnen in Paleochora aan de zuidkust. Eerder hadden we nog in gedachten gehad om onze zeiltocht vanuit de in het noord-westen gelegen stad Chania te beginnen – zoals wel meer zee-kajakkers schijnen te doen – maar

met wat we van plan waren allemaal te gaan bevaren had dit vertrekpunt de route weer veel te lang gemaakt.
En we waren er niet zeker van of de uiterst westelijke kust van Kreta mogelijk niet voor extra hindernissen zou kunnen zorgen.
Het was wel ons plan om langs de gehele zuidelijke kust van Kreta te varen tot kort voor de noord-oostelijk gelegen kaap Sideros (eerder Samonion geheten) , een in Minoïsche tijden gevreesde kaap daar hier de Egeïsche zee en de Libische zee samenkomen. Hierdoor zou er bij deze kaap nogal vaak sprake zijn van stromingen en veel stormachtige wind.

Maar eerst zouden we weer naar *Knossos* gaan.
Deze plaats behoort waarschijnlijk tot een van de alleroudste bouwwerken in Europa – evenals de bouwsels te Malia, Phaistos, Itanos en Zakros die eveneens allemaal op Kreta liggen.
Sinds de laatste keer dat we hier waren hadden we wel veel meer ervaren over de geschiedenis van juist deze plaats en eigenlijk plaatste wat men er volgens de consensus over vertelt ons voor een aantal problemen. Om 'knots' van te worden.
Ik zal even een korte schets geven van de problemen waar ik op stuitte door de details over de geschiedenis van deze plaats door te nemen.

De plaats Knossos is enkele kilometers zuidoostelijk gelegen van de huidige hoofdplaats Heraklion, en men schat dat deze nederzetting al minstens zo'n 4000 jaar oud is. In die tijd zou het min of meer de hoofdstad zijn geweest der Minoische Kretenzers. Zeg maar het hoofdkwartier van de legendarische koning Minos, de koning wiens vrouw verliefd werd op een stier waar ze de liefde mee bedreef en een gemuteerd kind van zou krijgen.

De omschrijving ´Minoïsch´ voor de oerbevolking van Kreta is overigens een vondst van de beroemde opgraver van deze plaats, sir Arthur Evans.

Men is het er wel over eens dat deze Minoïers een hoogstaande beschaving hadden – de meest hoogstaande van Europa in die dagen – en zoals ik in vorige hoofdstukken al duidelijk maakten leefden zij van de handel. Waaronder natuurlijk vooral de handel met de Egyptenaren, die de inwoners van Kreta 'Keftiu' noemden.

Waar die allereerste inwoners van Kreta van oorsprong vandaan zouden zijn gekomen, daar zijn de meningen nog aardig over verdeeld.

En de mythes scheppen evenmin echt duidelijkheid hierin.
Volgens een Myceens-Griekse mythe zou er aan de kust van Palestina een prinses hebben gewoond die '*Europa*' heette (de betekenis van haar naam is waarschijnlijk 'zonsondergang' of 'westen').
Al spelende op het strand bij Sidon verscheen toen aan haar ineens de Minoïsch-Griekse hoofdgod Zeus in de gedaante van een witte stier.
Zij was zo gecharmeerd door dit zeldzaam mooie dier dat zij op de rug ervan klom, waarna Zeus toen weer het water in ging en helemaal naar het eiland Kreta zwom, wat in het westen lag en waar de zon onderging.

Kreta was namelijk het geboorte-eiland van Zeus, waar zijn moeder Rhea hem in een grot had verstopt om zo te voorkomen dat zijn vader Cronos (Saturnus) hem op zou eten. Dat had deze namelijk al eerder met vijf van zijn kinderen gedaan.
Nadat Zeus volwassen was geworden wist hij overigens zijn opgegeten broers en zussen toch nog aan zijn vader te ontfutselen, en Cronos zelf te verslaan. (het betreft nu eenmaal een mythe)

Het is natuurlijk heel goed mogelijk dat die allereerste Kretenzers ooit – net als die eerder genoemde voorouders van de Polynesische inwoners van Tahiti - met aan elkaar gebonden boomstamkano's vanaf de kust van Palestina zee hadden gekozen en uiteindelijk op Kreta waren aanbeland.
Deze these is voor sommige onderzoekers zelfs zo aannemelijk dat zij de nu nog onbekende taal der Keftiu zoeken tussen de vroege Semitische inwoners van het Midden-Oosten. (waarover meer in deel twee van dit onderzoek naar de zeevolken)
Zekere details in deze mythe geven echter wel weer duidelijk aan dat die van later datum moet stammen. Er wordt namelijk in gesproken over Fenicische steden – zoals Sidon - terwijl bekend is dat die pas vele honderden jaren later moeten zijn ontstaan dan toen de allereerste Kretenzers op hun eiland aankwamen. Ergo: deze mythe over de oorsprong stamt duidelijk van Myceens - Griekse herkomst. Misschien wel in hun hoedanigheid als de 'zeevolk'- vluchtelingen van Kreta die aan de kust van Palestina terecht zouden komen en later na gemengde huwelijken met Semitische 'Kanaänieten' zouden transformeren tot Phoeniciërs (meer hierover in hoofdstuk 5).
Volgens een these als bovenstaande zouden de allereerste inwoners van Kreta dan natuurlijk evengoed vanuit Egypte zelf met hun scheepjes kunnen zijn vertrokken in een ver verleden.

Een andere these die in mijn ogen aannemelijker lijkt is dat de allereerste Kretenzers veel eerder ooit eens via Anatolië (in hedendaags Turkije) met bootjes op Kreta terecht kwamen.
De hoeveelheid eilanden die zich tussen de Turkse kust en Kreta in bevinden maken het mijns inziens waarschijnlijker dat avontuurlijke bewoners vanuit de kust van Klein-Azië via 'island-hopping' (van eilandje naar eilandje varen) uiteindelijk op Kreta waren aanbeland waar zij besloten te blijven.

Beeldjes van deze allereerste Kretenzers, beeldjes van vrouwelijke 'moeder-figuren', hebben voldoende overeenkomsten met die beeldjes die men bijvoorbeeld te Çatal Hüyük heeft gevonden.

Die allereerste Kretenzers konden dankzij hun geïsoleerde leven steeds beschaafder worden – mogelijk wel weer door invloed van andere volken waarmee ze handel begonnen te drijven - en zij wisten die beschaving op hun beurt tijdens handelsreizen weer over te brengen op het Griekse vasteland en Sicilië, en mogelijk nog naar andere plaatsen waar zij handelsposten stichtten.

Volken die zelf reeds een hoogstaande beschaving kenden kwamen in ieder geval ook in aanraking met de culturele verworvenheden van de Kretenzers, waaronder het eerder genoemde Egypte.
Maar mijn probleem heeft nu even meer te maken met de plaats Knossos zelf, over wat nu eigenlijk de oorzaak van de ondergang van de hoogstaande cultuur in deze plaats moet hebben gevormd. Maar vooral wat de oorzaak zou zijn van de staat waarin Knossos verkeerde toen Evans het op begon te graven. Want als de meningen ergens over verdeeld zijn, dan is het wel over dit onderwerp.
Knossos was eigenlijk reeds sinds het einde van de 19e eeuw bekend, min of meer. Men wist wel dat er zich op deze locatie een en ander onder de grond bevond wat herinnerde aan een oude beschaving. Jonge, pas gehuwde Kretenzische vrouwen liepen vaak met ter plaatse gevonden '*melkstenen*' tussen hun borsten rond. Dat waren scherven met inscripties van het Minoïsche alfabet, waarvan deze vrouwen overtuigd waren dat ze de melkproductie zouden bevorderen.

Echter, het eiland was in die dagen nog wel bezet door de Turken. Heinrich Schliemann, de ontdekker/opgraver van het Homerische Troje en de stad Mycene, was de eerste die aan opgraven van Knossos dacht. Hij kreeg echter van de Turkse machthebber op Kreta geen permissie hiervoor. Pas aan het einde van de 19e eeuw zou de directeur van een Engels museum, Arthur Evans, het voor elkaar krijgen de grond te kopen van de toenmalige eigenaar en de opgraving van Knossos kon hierdoor beginnen.

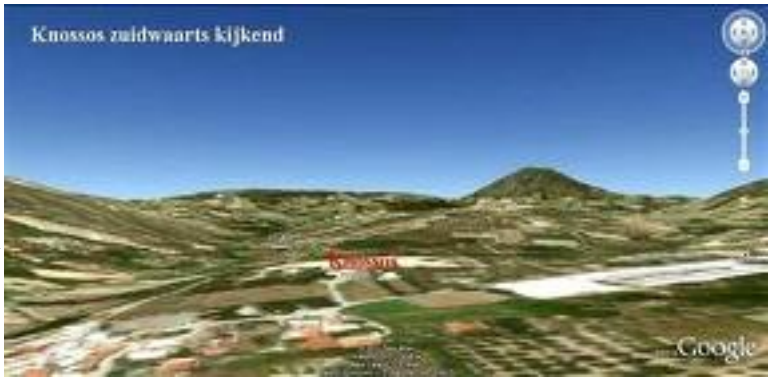

Laten we dan nu eerst eens gaan kijken naar het terrein waar Knossos zich bevindt. Iets ten zuidoosten van Heraklion ligt een vallei waar stroompjes afwateren naar de zee in het noorden. Te midden daarvan bevindt zich een enkele oprijzende heuvel die omgeven is door de veel hogere heuvels en/of bergen links en rechts ervan.

De heuvel waarop Knossos ligt scheidt zich van de rest van de omgeving dus door een aantal valleien.
Krijgt u een beetje een beeld zo? Denk maar aan een soort van letter V 0f Y. De 'pootjes van die letters zijn valleien en daartussen ligt een behoorlijke, op zichzelf staande, verhoging. Die verhoging, dat is Knossos.
Van welke zijde men ook kijkt, Knossos ligt hoger dan de omgeving.
Dat geldt voor de hedendaagse situatie, maar toen de stad nog begraven lag onder metersdikke lagen aarde was dit enkel nog maar meer het geval.

Men zou natuurlijk ook aan de letter W kunnen denken als men de locatie met een letter wenst te vergelijken, in dat geval moet men het dan als een soort van dwarsdoorsnede zien en het middelste deel is dan Knossos.

De illustratie hiernaast geeft middels een enkele donkere plek aan waar Knossos ligt, omgeven door lichtere plekken die aantonen dat het land daar net iets lager ligt.

De allereerste keer dat er volgens de archeologen plotseling een einde aan het 'Paleis' te Knossos moet zijn gekomen is waarschijnlijk tijdens een aardbeving gebeurd.

De omschrijving '*Paleis*' voor de bouwsels te Knossos is overigens een term die door Arthur Evans zou worden gebruikt omdat hij meende dat Koning Minos hier had gewoond, persoonlijk denk ik eerder dat Knossos een soort van religieus centrum was waar misschien ook wel gewone burgers omheen waren gaan wonen. Zoals rondom een kerk. Het werkelijke 'paleis' van de machthebbers van dit deel van Kreta bevond zich mogelijk in de buurt van Knossos, maar niet in de nederzetting zelf. Sporen van zekere bouwsels vlakbij vormen aanwijzingen daarvoor.

In het zuiden van Kreta – te Phaistos – was namelijk iets soortgelijks het geval.

Te Agia Triada werd een duidelijk luxe wooncomplex opgegraven wat slechts enkele kilometers van de veel grotere nederzetting Phaistos was verwijderd.

Kreta is geologisch beschouwd eigenlijk een betrekkelijk jong eiland, slechts enkele miljoenen jaren oud. Het ligt dus op een zeer levendige breuk in de aardkorst die ervoor zorgt dat de vorm van de aardkorst daar nog iedere dag verandert!
Het ene deel komt verder uit het water, en het andere deel zakt enkele centimeters per keer. Aardbevingen komen regelmatig voor, zij het doorgaans niet zo ernstig.
Er zijn op het eiland zelf geen vulkanen, maar er zijn er wel zeer dichtbij.

Eén van de meest beruchte dichtbij gelegen vulkanen is natuurlijk die reeds genoemde van Santorini, *Thera* in het Grieks. Die is overigens nog steeds zeer actief en ligt slechts 150 km verder noordwaarts in de Middellandse Zee.

Men is het nog steeds niet honderd procent eens over de precieze datum, maar ergens in de 16e eeuw voor Christus zou deze ooit torenhoge vulkaan ontploffen met een kracht die gelijk moet zijn geweest aan honderden atoombommen, wat een enorme ravage met zich mee zou brengen. Metersdik puin op de Minoïsche nederzettingen die zich aan de kust van Santorini zelf bevonden, maar op Kreta daalde eveneens erg veel as en ander – deels giftig – vulkanisch puin neer. De altijd overheersende noordenwind in deze regio zal daar beslist wel zijn steentje toe hebben bijgedragen. De zon werd door deze explosie, die al dat puin de atmosfeer in slingerde, lange tijd verduisterd. Deze toestand moet 'plagen' met zich mee hebben gebracht die kwa verschijnselen verdacht veel lijken op de plagen die in de Bijbel worden beschreven in het verhaal over de Exodus. In dat verhaal ging het dan wel over Egypte maar dat is heel goed mogelijk want dit land lag daarvoor weer dichtbij genoeg. Het klimaat zou in dit deel van de wereld tijdelijk veranderen door deze natuurramp, zelfs sporen in het ijs van Groenland tonen deze vulkaanuitbarsting namelijk aan.

Natuurlijk heeft die explosie een tsunami tot gevolg gehad, die volgens sommigen zelfs een hoogte tot wel 90 meter bereikt moet kunnen hebben! Dat is niet onmogelijk, en de zee moet hierdoor des te langer onrustig zijn gebleven. Want men moet niet vergeten dat de Middellandse zee een afgesloten zee is die hierdoor des te langer na zal blijven 'klotsen', vergelijkbaar met het klotsen van water in een badkuip. Er zullen dus beslist nog wel enkele vloedgolven nadien zijn geweest, zij het niet meer zo hoog als die eerste. De tsunami die door de waterverplaatsing na de explosie van Santorini plaatsvond, heeft Kreta zeker bereikt en heeft alle aanwezige kustplaatsen in het noorden van dit eiland overspoeld en vernietigd. Daar zijn genoeg aantoonbare bewijzen voor gevonden bij opgravingen zoals die te Nirou Chani.

Maar heeft deze vloedgolf ook Knossos weten te bereiken? Als ie inderdaad ergens tussen de 30 en de 90 meter hoog was... waarschijnlijk wel.
De illustratie hierboven geeft aan hoe Knossos zich naar de zee in het noorden toe keert.
Als die vloedgolven Knossos niet zouden hebben weten te bereiken, wat ik me niet kan voorstellen, dan zijn het wel de bij de uitbarsting aanwezige aardbevingen geweest waardoor het ten onder is gegaan.

Maar was het toen voorgoed gedaan met Knossos en de Minoïsche beschaving?
NEE !!!
Men krabbelde overeind, zegt men nu, en het werd waarschijnlijk gelijk erna weer opgebouwd en – dat weet men nu ook – mooier en rijker dan ooit!

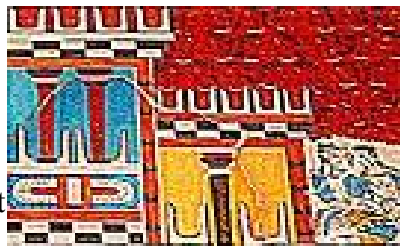

Men zegt... dat het Knossos wat er direct na die eerste ramp hernieuwd werd opgebouwd, de beschaafdste en meest luisterrijke versie van deze plaats zou zijn. Het is die plaats, waar men nu nog de restanten van kan bewonderen.
Toch zou ook deze stad weer ten onder gaan. En deze keer min of meer gelijk met diverse andere Minoïsche '*paleizen*', waarvan enkele zich aan de zuidzijde van het eiland bevonden, op plaatsen die onmogelijk te lijden konden hebben gehad onder die hoge vloedgolf na de uitbraak van Santorini. Want in het zuiden van Kreta waren zij hiervoor beschermd geweest door de meer dan 2000 meter hoge bergrug die Kreta in een noordelijke en zuidelijke helft scheidt.
Er zou weliswaar later een nieuwe uitbraak van Santorini volgen maar voor zover ik begrepen heb haalde deze het in grootte niet meer met die eerdere uitbraak.
Maar er waren natuurlijk wel nog die aardbevingen. Want de aardkorst zal daar erg onrustig zijn geweest in die periode.

De Kretenzers hielden daar bij het bouwen overigens al wel rekening mee, maar echt schokbeton kende men nog niet in die tijd.
Een gids te Knossos zelf wist ons tijdens ons bezoek daar wel te vertellen dat Knossos een stuk zou zijn gezakt sindsdien en dit nog steeds doet. Dit toonde zij aan de hand van duidelijk zichtbare sporen aan.
Zulke aardbevingen zouden mogelijk de ondergang van dat nieuw opgebouwde Knossos kunnen hebben ingeluid. En dat dan gelijk met die van diverse andere paleizen, op andere delen van het eiland die niet onder de tsunami na Santorini te lijden hadden gehad.
Echter, door wat er na die vulkaanexplosie en aardbevingen zou gebeuren wordt duidelijk dat er ook nog een andere mogelijkheid bestaat voor de ondergang van al die paleizen ineens.
Want Knossos werd na die topperiode en de daarop volgende vernietiging wederom opnieuw opgebouwd, maar deze keer echter door een volk van een ietwat gewijzigde samenstelling. Want nu hadden de Grieken van het vasteland het hier voor het zeggen gekregen, een volk wat men de Myceners noemt had zich onder de Minoïsche bevolking van Kreta begeven.
De Minoische beschaving – om Evans' omschrijving maar even te blijven gebruiken voor de eerste inwoners van Kreta – had zijn overmacht waarschijnlijk verloren door alle natuurlijke tegenslagen die het in de voorliggende periode te verduren had gekregen, en hiervan hadden de veel krijgshaftiger ingestelde Myceners gebruik gemaakt door het eiland te veroveren.

Men houdt dus rekening met de mogelijkheid dat de destructie van al die paleizen over het gehele eiland in min of meer dezelfde periode, verband kan houden met de verovering der Myceners van Kreta. Want veel paleizen vertonen namelijk sporen van branden die niet direct door aardbevingen hoeven te zijn gebeurd.
Toch zou dat laatste – deels onder Myceense auspiciën – opgebouwde Knossos eveneens weer verloren gaan. Resteert enkel de vraag: waardoor dan nu weer?

De huidige consensus is dan toch weer door aardbevingen. Dat lijkt een zeer waarschijnlijke verklaring. Maar die aardbevingen zouden er volgens die zelfde consensus dan tevens voor hebben gezorgd dat er diverse meters dik puin bovenop de restanten van deze eens zo machtige stad zou komen te liggen. En dat is volgens mij een KNOTS-gekke verklaring!

Ik heb u zojuist verteld hoe Knossos erbij lag voordat Evans aan zijn opgravingen begon. Denk aan die letters V, Y en W waarover ik het eerder had, en zie de illustraties wat betreft de ligging van Knossos verder omhoog.
Een al dan niet 90 meter hoge vloedgolf zou mogelijk omstreeks de 16e eeuw voor Christus het verder landinwaarts gelegen Knossos via de naar zee toegekeerde dalen kunnen hebben overdekken met puin en slib. Als die vloedgolf inderdaad zover wist te komen.
Maar toen het opnieuw werd opgebouwd – tot twee keer aan toe bovenop de ruïnes van de vorige nederzetting – waardoor werd het dan <u>na</u> die tweede keer volledig overdekt met aarde? Als de datering van de uitbraak van Santorini klopt, dan kan het in ieder geval geen vloedgolf zijn geweest.
De gids vertelde me dat het puin waarmee de stad bedekt was geweest uit de bergen afkomstig was, en dat Knossos dus was gezakt. Het was, zei ze nadrukkelijk, **niet** hetzelfde gegaan als met Troje. Waarvan er dus minstens 9 bovenop elkaar waren gebouwd in de loop der vele eeuwen.

Maar de verklaring van die gids plaatst mij wel voor een probleem. Hoe kan puin uit de niet eens zo vreselijk hoge bergen direct om Knossos heen door een dal opnieuw een heuveltje oprollen – na eerst een klein rivierdal te zijn overgestoken – om dan uiteindelijk te gaan liggen op de restanten van omgevallen muren die door een aardbeving konden zijn geveld?
Knossos ligt zelfs nu – na vele eeuwen van geleidelijke daling – nog altijd hoger dan de dalen er omheen namelijk.

Nu nog steeds, al moet het nog zoveel centimeters gezakt zijn in de loop der tijd. Natuurlijk kan puin van hogere bergen naar beneden glijden en een dal opvullen, maar het kan bij mijn weten niet dat dal vrijhouden en weer omhoog gaan om de ruïnes van een stad te overdekken. De onderste – en oudste – bouwlagen van Knossos, zeg maar Knossos 1, steken altijd nog hoger dan de aan weerszijden ervan gelegen rivierdalen!
Het wordt dan moeilijk hier een passende andere verklaring voor te vinden. Volgens mij is de enige andere wijze waarop puin uit de hoge bergen van het midden van Kreta de ruïnes van Knossos zou kunnen hebben weten te bedekken – en daarbij uiteindelijk dan toch later de lager gelegen rivierdalen vrij hebben weten te houden – door *gletsjers* kunnen zijn geweest.
IJs, dat van de toppen van de meer dan 2000 meter hoge bergen kwam, zou op de weg langs de dalen omlaag dan allerlei puin mee hebben kunnen nemen. Daarmee alles bedekkend wat als hindernis op zijn weg kwam.
Toen deze gletsjers door het uiteindelijk warmer worden van het klimaat dan weer verdwenen bleven enkel die riviertjes over die door het continue stromen de dalen om Knossos heen weer uit

zouden hebben kunnen slijpen.
Het enige haakje aan deze verklaring is dan weer dat ijs van gletsjers waarschijnlijk wel delen van de ruïnes met zich mee richting de zee in het noorden zouden hebben gevoerd. En zover ik weet is dit niet gebeurd, er is mij vooralsnog in ieder geval niets van bekend.

Voor de rest heeft een tijdelijke klimaat-verslechtering – die voor veel ijs hoog in de bergen zou kunnen hebben gezorgd – na die eerste vernietigende uitbraak van Santorini waarschijnlijk wel plaats gevonden. En dat kan dan zelfs de verklaring vormen voor de erosie van de Sfinx bijvoorbeeld in het anders zo droge Egypte.
Maar natuurlijk is er wel degelijk nog een andere verklaring dan schuivend ijs voor al dat puin bovenop Knossos toen het door Arthur Evans werd opgegraven. En dat is dan toch door mensenhanden!

Mensen gooiden in een ver verleden vaak aarde over de restanten van een eerdere woonplaats, en bouwden op het dan ontstane vlak een nieuwe nederzetting. Zo deed men dat meerdere malen te Troje, maar tevens had men in Soemerië soortgelijks gedaan. En zelfs in de Mississippi-delta deden de Indianen al eens iets dergelijks.

Evenals hun broeders in Midden- en Zuid-Amerika.
En niet altijd werd er een nieuwe stad op gebouwd.
Ziehier dus mijn probleem wat betreft Knossos.
Wetenschap gaat er om verklaringen te zoeken voor zekere fenomenen, maar ik krijg bij Knossos het idee dat men denkt klaar te zijn met het verklaren van de eigenaardigheden deze plaats betreffende. Ik denk echter dat er nog een hoop verder moet worden uitgezocht, dat men nog lang niet klaar is.

Na dit – door al die problemen – knotslange deel zal er in het volgende deel een beschrijving gaan volgen van hoe we in het zuidwesten van Kreta zouden beginnen aan onze reis langs de kust over water.

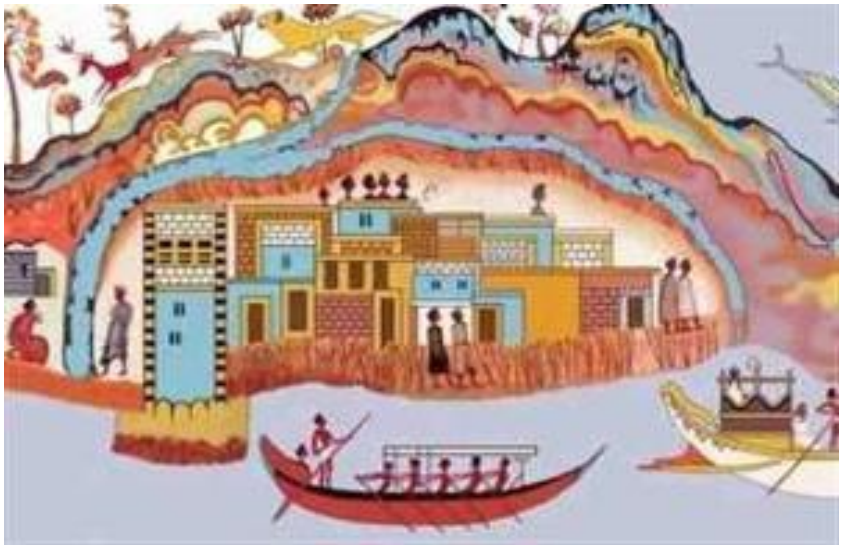

In het kielzog van de Zeevolken, hoofdstuk 8

Sougia

10 mei verlieten we ons hotelletje in Heraklion met de wetenschap dat het echte werk nu zou gaan beginnen. Namelijk een reis over zee langs de zuidkust van Kreta, voortbewogen door roeiriemen en wind. Zoals 4000 jaar geleden zo gewoon was geweest voor het eerste volk waarvan men zeker is dat zij de naam 'Zeevolk' waardig waren.
Het busstation bevond zich gelukkig niet zo ver van het hotel vandaan maar het was desalniettemin toch nog een behoorlijk gesjouw met al die bagage.
Vanaf het busstation – waar men gewone reisbussen gebruikt, waar de bagage in een aparte ruimte kan worden gestopt – vertrokken we westwaarts naar Chania. Daar moesten we dan weer overstappen op een andere bus die ons naar de plaats Paleochora in het zuidwesten zou brengen.
In Paleochora bevonden zich minstens twee campings aan het water dus daar moesteen mooi vertrekpunt te vinden zijn dan.

In de namiddag kwamen we aan in het plaatsje Paleochora, in het hoogseizoen barstensvol toeristen maar nu was het er nog lekker rustig. De camping die zich het dichtst bij dit plaatsje bevond had altijd nog een dermate respectabele afstand dat we besloten een taxi te nemen in plaats van nog eens te gaan sjouwen.
En zo kwamen we op een vrijwel volledig verlaten camping, uitgezonderd enkele... kajakkers! We waren duidelijk niet de enige met zulke plannen.
We besloten hier twee nachten te blijven zodat we op ons gemak de boot in elkaar konden zetten...

om daarna te kijken waar we die dan het beste te water konden laten.

Die avond aten we wat in het restaurantje bij de camping waar we dan gelijk van die kajakkers daar zouden kunnen horen hoe de zee zich aan deze kusten gedroeg.

We hadden namelijk in Heraklion nog de weerberichten gevolgd en tot onze grote schrik moeten horen dat er diverse stormen waren geweest die vooral de zuidkust van Kreta hadden geteisterd. Gelukkig leek het er nu wel rustig.
In het restaurantje was op dat moment een kort geleden gearriveerd Duits stel van gevorderde leeftijd bezig de eigenaar van de camping over hun avonturen tot nu toe te vertellen.
Zij waren – ieder in een eigen kajak - in de buurt van Chania begonnen aan hun zeereis en hadden geheel om de west gevaren dus. De camping-eigenaar versleet hen voor gek dat ze zoiets durfden. Zeker toen ze vertelden hoe ze kort voor Paleochora waren verrast door een plotselinge storm – die waarover wij hadden vernomen - en slechts met de grootste moeite zonder noemenswaardige brokken door de branding heen aan land hadden weten te komen.

Tijdens onze verkenning van die kust kort daarvoor hadden we reeds gezien dat dit geen gemakkelijke was. Enkel maar een keitjesstrand dat vrijwel direct steil in zee afliep.
Het Duitse koppel had zich echter niet laten ontmoedigen door die ervaring en toen we

hen vroegen waar ze dan van plan waren heen te varen, vertelden ze ons dat ze om kaap Sideros heen wilden varen, de *stormkaap* in het uiterste noordoosten van Kreta.
Met wat wij daarover wisten leek ons dat geen goed idee; zelfs de oerbevolking van Kreta scheen die kaap te hebben gemeden.

Die raad van de Minoïers hadden we wel goed in onze oren geknoopt. Helaas hadden we voor de rest niet echt goed opgelet bij wat de Minoïsche zeevaarders ons nog meer over het varen langs de kusten van hun eiland konden vertellen, want hadden we dat wel gedaan, dan hadden we het wel heel anders aangepakt.

De dag erna spraken we op de camping een lokale vrouw die geïnteresseerd naar ons vaartuig keek en vroeg waar we ermee naartoe wilden gaan. Ze bleek wel verstand van de wateren langs de zuidkust te hebben – veel Kretenzers zijn vissers – en vertelde ons over verraderlijke stromingen en draaikolken waar men doorgaans niet echt blij van wordt als men plannen heeft zoals wij die hadden.
Ze vroeg wat onze eerste bestemming zou worden en wij vertelden haar dat we het plan hadden naar Agia Roumeli te varen, waar de Samaria kloof bij zee uitkomt. Zij vertelde ons toen dat we dit nooit zouden redden en blij mochten zijn als we de precies op de helft gelegen plaats Sougia zouden bereiken. Wij hoopten dat ze ongelijk zou hebben want zo kwam ons reisschema wel gelijk al onder vuur te liggen.

Paleochora bleek een stadje wat in de jaren '60 van de vorige eeuw bij hippies in trek was geweest en zich sindsdien tot toeristische trekpleister had ontwikkeld. We voelden ons er dus gelijk wel een beetje thuis want zowel mijn partner als ikzelf hebben in onze jeugd in Amsterdam de opkomst van de Hippie-periode in zijn geheel meegemaakt en dit heeft beslist z'n sporen in ons achtergelaten.
Er zijn in Paleochora ook nog wel wat monumenten uit Venetiaanse tijd.
Want voor de Venetiërs was Kreta namelijk tijdens de Kruistochten een handige tussenstop geweest en zij hadden er daarom op een zeker moment zelfs een eigen koninkrijkje gesticht – Candia – wat meer dan 4 eeuwen stand zou weten te houden.
Sporen uit de tijd van die allereerste zeevaarders waren hier echter niet te vinden. Er zouden überhaupt niet zoveel sporen van Minoïers zijn op het eerste deel van de route die we wilden volgen, dat was ons al bekend. Maar dat zou dan wel weer goed worden gemaakt door het overweldigende natuurschoon dat we op het eerste deel van onze route mochten verwachten.

De dag van ons vertrek werden we onaangenaam verrast door een dichte mist die vanuit het zuiden over zee kwam. Mist… dat hield dus in dat er geen wind stond. Dat betekende dus dat we onze reis zouden beginnen met roeien in plaats van met zeilen.

De afbeeldingen van Minoïsche schepen die men onder andere op zegelringen en van klei-modellen op Kreta heeft terug gevonden hadden genoeg weg van ons vaartuig en er kon ook altijd mee worden geroeid. DAT was weer een goede aanwijzing van die oude zeevaarders.

Al roeiend zagen we op een zeker moment onder de doorbrekende zon de mist wat wegtrekken, maar de wind bleef weg. We begonnen in de gaten te krijgen dat de vrouw die we hadden gesproken wel eens gelijk kon krijgen en we die dag niet verder zouden komen als Sougia, de eerstvolgende plaats met een groot strand waar men makkelijk aan wal zou kunnen komen. Want voor de rest wisten we reeds dat de kust hier niet bijster veel plaatsen had waar gemakkelijk aan land kon worden gegaan.

Achter een uitstekende kaap konden we op een zeker moment het strand van Sougia bespeuren. Die kaap had de naam Lissos en daar zou zich een haven hebben bevonden in de oudheid, maar nader onderzoek leerde ons dat dit niet in de Minoïsche tijden was maar veel later.

Toen de Griekse Doriërs reeds op het eiland hadden gezeten.
Het strand van Sougia was breed en uiterst rechts zagen we tenten op het strand staan; we besloten hier op aan te koersen want een kamp opslaan moest daar dus mogelijk zijn.
Doordat er geen wind was, was er ook geen branding en we konden daardoor het op dat moment redelijk drukbezochte strand makkelijk bereiken. De grootste drukte was meer richting het dorp Sougia wat zich aan de linkerzijde van de baai bevond.

Aan de rechterzijde was het aanmerkelijk rustiger, mede omdat het strand hier deels zand en deels keitjes was. Maar we vonden een goede plek om onze tent op te zetten, gerust omdat we niet de enigen waren die dat deden.

Daar zaten we dan. We hadden die dag maar de helft afgelegd van wat we eigenlijk van plan waren geweest maar de plaats Sougia bleek wel een aangename verrassing. We kwamen in een van de winkeltjes – die enkel maar open zijn als het seizoen zo'n beetje begint – zelfs een Nederlandse tegen die het winkeltje samen met haar Griekse man runde. Daar besloten we lichte huishoudhandschoenen te kopen want door al dat gepeddel hadden we aardig wat blaren op onze handen gekregen.

Hoe leuk Sougia dan ook mocht zijn, we wilden de volgende dag wel verder. Want als we nog helemaal naar de oostkust wilden varen en de wind vaker afwezig zou blijven dan zou ons daggemiddelde behoorlijk omlaag gaan, daar waren we nu wel achter.
Onze volgende bestemming zou dan nu het oorspronkelijke reisdoel van die eerste reisdag worden, de plaats Agia Roumeli. Het uiteinde van de Samariakloof.

De volgende ochtend werden we wakker met een geluid wat we eigenlijk niet zo graag hoorden: branding!
Maar branding hield wel in dat er wind moest staan dan.
Die stond er ook, maar kwam uit het zuidoosten. De heersende wind had volgens de door ons geraadpleegde statistieken west of zuidwest moesten zijn, maar nu er dan eindelijk wind was kwam ie uit het zuidoosten. Dat hield in dat we

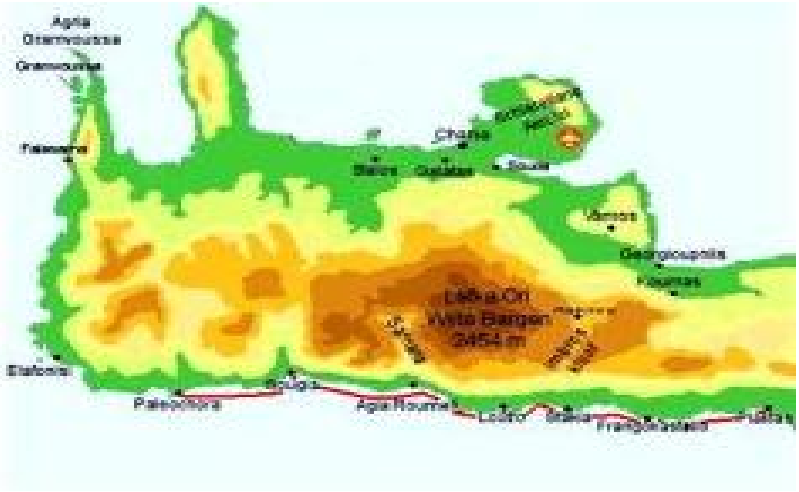

hem vrijwel tegen zouden hebben, dus als we überhaupt wilden zeilen dan zou dat zeer hoog aan de wind moeten (dat is wind van schuin voor). Nu wisten we al wel dat de boot daar toe in staat was dus we lieten ons niet weerhouden en kozen toch zee.

Het eerste stuk zat de wind schijnbaar zo ver naar voren dat zeilen geen zin had en we maar weer gingen roeien.
Op een zeker moment – toen we pijn in onze handen en armen hadden van het roeien - probeerden we maar wat verder van de kust vandaan te komen omdat de wind dan misschien net iets anders in zou komen, en dat bleek ook zo te zijn.

Het leek even of we wat vaart begonnen te krijgen, maar door de hoge bergen van Kreta en de steile kust hadden we continu last van een draaiende windrichting waardoor de boot iedere keer gijpte. Dat houdt in dat het zeil van de ene naar de andere kant toe zwaait.
De stroming hadden we door die verkeerde windrichting – dachten we – ook tegen, dus we deden er uren over om maar in de buurt van de eerstvolgende uitstekende kaap te komen.
De kust waar we op dat moment langs voeren was onherbergzaam en bood nergens de gelegenheid om aan land te gaan. Het eerstvolgende strandje dat we op de GPS hadden gemerkt als mogelijke landingsplaats voor onze bestemming Agia Roumeli heette Domata, maar dan moesten we eerst wel die kaap voorbij zien te komen.

Maar die kaap wilde niet dichterbij komen.
Op een zeker moment, vele uren later, besloten we het daarom maar op te geven en terug te gaan naar Sougia. Met de wind nu ruim van achteren zouden we daar zo terug zijn.
We waren inderdaad binnen zeer korte tijd terug op het nu vrijwel lege strand van Sougia. Waar we op de heenweg meerdere uren over hadden gedaan, dat hadden we op de terugweg in nog geen uur klaargespeeld. Daardoor was het nog in de middag dat we ons tentje weer op konden zetten.

De wind kwam nu dermate hard uit het zuidoosten dat we besloten het tentje maar achter een rotsblok op te zetten om nog wat beschutting te hebben.
Wat was dat enorm frustrerend, we hadden weer een hele dag verspeeld en ons oorspronkelijke programma begon nu al wel een beetje in gevaar te komen. Natuurlijk hadden we wel rekening gehouden met tegenvallers en er wat extra dagen aan toegevoegd, maar die zagen we nu gelijk al verspeeld worden, en dat terwijl we nog niet eens op bestemming twee waren aangekomen.
Maar van opgeven wilden we natuurlijk niets weten en we besloten gewoon het er de volgende dag weer op te wagen, in de hoop dat de wind dan mogelijk iets gedraaid zou zijn en uit die hoek zou

komen waar hij volgens de statistieken behoorde te zitten. West tot zuidwest.

De volgende dag bleek de branding op het strand van Sougia nog heftiger te zijn geworden en de windrichting leek NIET te zijn veranderd! Desalniettemin laadden we koppig onze boot weer op en wisten met enige moeite door de branding heen in wat rustiger water verder van het strand vandaan te komen. Doordat het zo snel dieper wordt gaf dit erg veel problemen en we moesten zien te voorkomen dat de golven het schip weer keihard terug het strand op zou smijten. Want indien dat gebeurde was onze reis gelijk ten einde.

Door al die tegenslagen waren we vastberadener dan ooit geworden, maar ergens ook wel onzekerder.
Al konden we het volgende strandje van Domata maar halen, dan hadden we in ieder geval toch het idee weer verder te zijn gekomen.
De wind kwam nog steeds schuin van voren, maar het zeilen leek nu wel wat beter te gaan, dat gaf de burger weer wat moed. We kwamen na vele uren zelfs uiteindelijk die ene kaap voorbij die we de vorige keer niet hadden weten te halen.
We wisten al wel dat Agia Roumeli waarschijnlijk niet zou kunnen worden gehaald die dag, maar we zagen op een zeker moment dan toch het strandje van Domata dichterbij komen.

Tijdens de voorbereidingen voor onze reis hadden we op internet gezien dat dit strandje aan moest zijn te lopen en dat het door kajakkers werd gebruikt. Maar naarmate we dichterbij begonnen te komen sloeg de twijfel toe: het leek toch niet zo eenvoudig aan te lopen te zijn en er leek zich zelfs wel iets van een soort van rand te bevinden die onze opblaasboot zou kunnen beschadigen.

We waren waarschijnlijk gewoon onzekerder geworden door al die tegenslagen, de zon begon al onder te gaan en Agia Roumeli lag nog minstens twee kapen verder met nergens ertussen nog de mogelijkheid om aan land te gaan. In het donker een onbekende plek aanlopen zagen we niet zitten. Als we terug zouden gaan naar Sougia zouden we dat beslist ook niet meer met licht bereiken maar dat strand was ons tenminste maar al te bekend.

Dus gingen we weer terug.
Door dat op en neer varen van Sougia naar Domata zouden we die dag de grootste afstand in een dag varen van die hele tocht langs de zuidkust van Kreta dat jaar, namelijk 20 kilometer.
In het volgende hoofdstuk zal ter sprake komen wat ons schijnbaar in Sougia vast hield alvorens we konden vertrekken.

In het kielzog van de Zeevolken, hoofdstuk 9

Odysseus eist aandacht

Op onze reis langs de zuidkust van Kreta – in het spoor van de Zeevolken – waren we nog steeds niet verder gekomen dan Sougia. In de oudheid heette deze plaats *Syia*, maar uit wat we er inmiddels van wisten begon die oudheid pas in de tijd der Griekse Doriërs, de Minoïsche inwoners van Kreta schenen hier geen bijzondere interesse in te hebben gehad. In ieder geval niets wat sporen na zou laten.

Wat overigens wel sporen had nagelaten hier was de golvende beweging die het eiland Kreta door de loop der tijd had gemaakt op de zeer levende breuk waarop het eiland zich bevindt.

Bij de veerhaven (zie afbeelding bovenaan) is namelijk nog heel goed te zien dat het eiland vele meters omhoog is gedrukt sinds de tijd der Minoïsche zeevaarders.

Oorspronkelijk had Sougia niet eens in ons programma gestaan omdat we meenden dat er niets te vinden was wat onze interesse had, en de plaats scheen ons dat zeer kwalijk te nemen want wat we ook deden, we kwamen niet verder.

Het vorige deel was ermee geëindigd dat we op de terugweg waren van onze tweede poging om de volgende bestemming te Agia Roumeli te bereiken. Deze poging was wederom mislukt door verraderlijke wind uit de verkeerde hoek en een tegenwerkende stroming. We hadden ter hoogte van het volgens ons op dat moment niet aanloopbare strandje van Domata besloten om te draaien en terug te varen naar Sougia.

Het was deze keer echter wel reeds zo laat dat we wisten dit niet meer bij licht te kunnen halen. We kenden het strand van Sougia gelukkig inmiddels wel goed genoeg om ons daar niet teveel zorgen om te maken.

Eenmaal in het pikkedonker terug gekomen op ons strandje besloten we nu wel te wachten tot de omstandigheden gewoon ideaal zouden zijn om te vertrekken.

Dat we het oorspronkelijke reisdoel van onze tocht langs de zuidkust van Kreta, vlak voor Kaap Sideros in het uiterste oosten van Kreta niet meer zouden halen was ons inmiddels al wel duidelijk geworden. Maar we wilden niet gaan jakkeren, er zou nog zoveel te zien zijn onderweg.

Net zoals de avonden ervoor gingen we weer wat eten in een van de restaurantjes aan het water in Sougia. Daarvoor was het nog niet te laat, mediterrane volken eten altijd laat. Kreta is overigens helemaal niet duur, wat dat aangaat.

We vroegen aan de restauranthouder of hij ons wat kon vertellen over de weerberichten maar we begrepen uit zijn antwoord dat het eigenlijk allemaal behoorlijk onbestendig was.

De volgende dag stormde het… uit het westen. Be careful what you wish for, you just might get it. Wind uit het westen was natuurlijk okay, maar geen storm.

Het was ons inmiddels al duidelijk geworden dat het wel eens lang wachten kon gaan worden.

We maakten van de gelegenheid gebruik

om alles wat we inmiddels aan foto´s en films hadden gemaakt voor de zekerheid gelijk ook nog ergens anders op te slaan. Dankzij een zonnepaneeltje bleef de batterij van onze netbook geladen, evenals die van de camera's.

Daarna besloten we de omgeving maar eens wat te gaan verkennen. Er was ons namelijk iets opmerkelijks opgevallen tijdens onze wandelingen van het strand naar het dorp.
Er stond langs de boulevard een bordje van de wandelpaden en een van die wandelpaden voerde naar de '*grot van Polyfimos*'.
Polyfimos is een figuur uit de Odyssee van Homeros; dit gaat over de zwerftochten van de Grieks-Myceense held Odysseus terug naar zijn eiland Ithaca na de zege op Troje.
Die reis verliep niet zonder moeilijkheden en het is misschien aardig om hier een idee van te geven…

"Vanuit Ilion voerde de wind me naar het land der Kikonen, naar Ismaros,
en daar verwoestte ik hun stad en doodde henzelf en uit die stad roofden wij vrouwen en veel buit en verdeelden die,
Toen drong ik eropaan dat wij zouden maken dat we wegkwamen,
maar zij, erg onnozel, luisterden niet...
Intussen riepen natuurlijk Kikonen die ontsnapt waren naar anderen,
Kikonen bij hen uit de buurt, groter in aantal en dapperder,
uit het binnenland afkomstig. Zij kwamen dan zo talrijk in aantal
als een nevel;
Beide groepen gingen de strijd aan en vochten bij de snelle schepen,
en troffen elkaar met de bronsgepunte speren. Zolang het nu ochtend was en het verheven daglicht nog toenam,
zó lang wisten we hen af te slaan, ook al waren ze met meer.
Maar toen de zon overging naar het begin van de middag,
toen drongen de Kikonen de Achaiers terug in een bloedbad.
Van elk schip sneuvelden zes mannen, wij, de anderen, ontkwamen de dood en het noodlot.
- Vandaar nu voeren wij verder, somber gestemd..."

Mag het dan in de tijd dat Homeros het vertelde tot op de dag van vandaag als een 'Heldenepos' worden beschouwd, uit de beschrijving hierboven kunnen we al duidelijk opmaken dat de Griekse Myceners eigenlijk helemaal niet zo'n vreedzaam volk waren en beduidend anders qua instelling dan de Minoïsche Kretenzers dat waren.
Maar het verhaal geeft eigenlijk al aan dat de Goden hen vanwege die houding niet gunstig gezind waren...

"Maar wolkenverzamelaar Zeus stuurde een Noorderstorm af op de schepen
met ongelooflijke orkaankracht en met wolken dekte hij land én zee toe en uit de hemel was nacht neergedaald.
En ons konvooi werd voortgejaagd, voorstevens neergedrukt, en in drieën, ja vieren scheurde de windkracht de zeilen; wij haalden ze neer op de schepen, uit angst voor een schipbreuk, en we roeiden die haastig naar het land.
Daar lagen wij uitgeput neer, twee volle nachten en dagen, toen de Dageraad met mooi vlecht de derde dag aankondigde
plaatsten wij de masten en trokken de witte zeilen omhoog, we namen plaats en lieten de wind en de

stuurlui koers zetten.
En nu zou ik behouden gekomen zijn naar mijn vaderland,
*als mij niet bij het omvaren van **Kaap Maleia** een verraderlijke golfslag en Noordenwind uit de koers had geslagen en weg van **Kythera**.*
Vandaar werd ik negen dagen lang meegesleurd door ongunstige winden over de visrijke zee; maar op de tiende meerden wij aan bij het land der Lotofagen, die bloemen als voedsel gebruiken,
daar gingen we aan land en wij putten er water, en snel namen mijn mannen hun eten bij de snelle schepen."

De persoon die dit verhaal vertelt is Odysseus zelf, in boek 9. Het land der Kikonen en daarna het land der Lotofagen (Lotuseters) zijn de eerste landen of eilanden die Odysseus aandoet na zijn vertrek uit Troje. Dat hij problemen had met de wind moge duidelijk zijn; die schijnt nogal verraderlijk te kunnen zijn in dit deel van de Middellandse Zee.
De Meltemi, een harde noordwestelijke wind, schijnt vooral de Egeïsche zee nogal te kunnen teisteren.
Het verhaal dat Odysseus vertelt verraadt ons wel waar hij zich ongeveer moet hebben bevonden en dit is dus van belang voor ons reisverhaal want we wilden uitvissen of die grot van Polyfimos vlakbij Sougia – waar wij maar niet weg leken te kunnen komen – daadwerkelijk een plek zou kunnen zijn waar Odysseus langs was gekomen op zijn reis terug naar huis.
Het land der Kikonen moet in Thracië hebben gelegen, dat weet men vandaag de dag vrijwel zeker. Dit land heeft waarschijnlijk nog connecties gehad met Troje in die dagen, vandaar die ronduit misdadige behandeling die de Myceense Grieken hen deed ondergaan.
Kaap Maleia bevindt zich aan het uiterst zuidelijke puntje van de Peloponnesos, ze waren door die kaap te ronden nog geheel op koers vanuit Troje op weg naar Ithaca.
Daar vandaan zullen ze wel tussen die kaap en het eiland **Kythera** - wat zich halfweg tussen westelijk Kreta en het Griekse vasteland bevindt - door hebben willen varen, maar de Meltemi heeft daar waarschijnlijk een stokje voor gestoken. Die harde verraderlijke wind uit het noordwesten had het schip uit de koers gedreven en na 10 dagen belandden ze toen blijkbaar in het land der Lotofagen, ook wel Lotuseters genoemd.
Bij Lotus zijn wij natuurlijk gelijk geneigd om aan Egypte te denken, zoals ik in de eerste vier delen van deze serie al duidelijk heb gemaakt. Want deze plant komt enkel in Azië voor, Egypte en… Mantua in Noord-Italië.
Daar stormen als de Meltemi schepen eerder naar het zuid-oosten wegzetten dan naar het noordwesten acht ik die laatste kans erg klein.

Eerst even iets anders nu. Er zijn vele boeken geschreven over de mogelijke route die Odysseus zou hebben gevaren op zijn tocht die 10 jaar zou duren volgens het verhaal. Ik wil aan geen van die mogelijkheden afbreuk doen, en nu beweren dat ik de enige juiste route van Odysseus zou kennen. Ik wil enkel proberen een mogelijke verklaring te vinden voor een aantal zaken die we op onze reis langs de kust van Kreta tegen zouden komen en die met Odysseus te maken bleken te hebben, volgens de Kretenzers. De grot van Polyfimos was het eerste dat uit de Odyssee stamde. Ik probeer

nu enkel maar de mogelijkheid na te gaan of de Kretenzers het juist konden hebben en Odysseus inderdaad tijdens zijn reis aan hun kusten was geweest.

"Maar toen we ons verzadigd hadden met eten en drinken,
toen zond ik mannen uit om te gaan uitzoeken,wat voor mensen in dat land woonden en wat voor voedsel zij aten. Zij nu gingen snel op weg en begaven zich onder de Lotofagen.

Deze Lotofagen beraamden niet de ondergang voor onze mannen, maar zij gaven hen te eten van de lotus.
Maar al wie van hen de honingzoete vrucht van de lotus at, had geen lust meer verslag uit te brengen en wilde niet terug, nee, liever wilden zij blijven bij de Lotofagen en door te eten van de Lotus afzien van de terugkeer.
Ik voerde hen onder dwang naar de schepen, ondanks hun gejammer, en bond hen vast
onder de roeibanken. De andere, trouwe mannen, beval ik haastig aan boord van de snelle schepen te gaan, opdat niemand nog, door lotus te eten af zou zien van de thuisvaart.
Zij nu scheepten snel in en zetten zich aan de riemen, en zittend op rij sloegen zij de zee met hun riemen zodat hij grauw zag. Vandaar nu voeren wij verder, somber gestemd."

Helaas wordt er nu niet vermeld hoe lang ze aan de riemen zaten voordat ze het volgende land bereikten, want dat volgende land, daar gaat het ons nu even om.

"Wij kwamen in het land van de brutale, respectloze Cyclopen,
die alles maar overlaten aan de onsterfelijke goden
en geen gewas planten en niet ploegen,
maar alles groeit bij hen zonder zaaien en ploegen: Zeus doet het voor hen gedijen.
Zij wonen op toppen van hoge bergen in gewelfde grotten, en ieder speelt eigen rechter over kinderen en vrouwen, zonder zich iets van elkaar aan te trekken.
Daar strekt zich een vlak eiland uit, schuin tegenover de haven,noch vlak bij het land der Cyclopen, noch ver er vandaan, het is bebost en er leven ontelbare geiten op."

—----------

Hier wordt nu een eiland beschreven dat zich vlakbij het land van de Cyclopen bevindt. Een land wat hoge bergen zou hebben gehad met grotten. Kreta is één van de weinige eilanden met echt hoge bergen! Het geval wil daarnaast dat er niet ver van Sougia vandaan het eiland Gavdos ligt en dit zou heel goed aan de beschrijving kunnen voldoen.

—----------

"De Cyclopen kennen geen schepen, en er zijn ook geen scheepsbouwers bij hen, op het eiland ligt een goed te beankeren haven, waar geen lijn nodig is,
of ankerstenen af te werpen, je hoeft het schip slechts op het strand te laten lopen om te wachten tot het hart van de zeelui weer weg wil en de winden waaien.
Toen de schepen waren geland lieten wij alle zeilen zakken
en zelf stapten we ook uit in de branding van de zee. Daar dan vielen we in slaap en wachtten op de stralende Dageraad.
En toen de Dageraad verscheen, liepen wij in verbazing rond over het eiland.
En we joegen op de geiten die woonden in de bergen, opdat mijn mannen te eten hadden. en voor elk vielen ons negen geiten ten deel; voor mij alleen zochten ze er tien uit. Zo zaten wij toen de hele dag tot zonsondergang ontzaglijk veel
vlees te eten en lekkere wijn te drinken, want nog niet was de rode wijn uit de schepen op, er was nog aan boord, want allemaal hadden we veel in de kruiken

geschept na de inname van de stad der Kikonen. En wij hadden uitzicht op het land der Cyclopen, die dichtbij wonen, wij zagen rook en hoorden hun stemmen en geblaat van schapen en geiten. Toen nu de zon onderging en de duisternis intrad, legden wij ons te slapen bij de branding van de zee."

Uit bovenstaande beschrijving van Odysseus meen ik eigenlijk te mogen opmaken dat zij de nacht doorbrachten op een eiland – Gavdos of het kleinere daar dichtbij gelegen Gavdopoula – voor de kust van het land der Cyclopen. Daar vandaan besloot hij toen toch het land der Cyclopen zelf nog te gaan bezoeken.

"Toen nu de dageraad aanbrak, belegde ik een vergadering en sprak onder allen:
"Blijven jullie nu hier, mijn andere trouwe mannen, dan ga ik met mijn schip en enkele van jullie op onderzoek uit naar de mensen daar, wat voor lieden het zijn, of zij kwaadaardig zijn en wild en onbeschaafd, ofwel gastvrij ".
Na deze woorden ging ik aan boord en beval mijn mannen zelf aan boord te gaan. Zij scheepten snel in en zetten zich aan de roeiriemen, en zij sloegen de grauwgrijze zee met de riemen.
Maar toen we nu het land bereikten, dat dichtbij lag, zagen we daar langs de uiterste rand een grot, dichtbij de zee, een hoge, overdekt met laurierbomen; daar was de slaapplaats van veel kleinvee, schapen en geiten; en er omheen stond een
hoge omheining van ingegraven stenen.
Daar had een kolos van een man zijn verblijfplaats, die zijn vee alleen placht te weiden, ver weg; want niet liet hij zich in met anderen, maar, eenzelvig, was hij van onrecht vervuld, want hij was een geweldig gedrocht.
- Toen nu beval ik mijn trouwe mannen daar bij het schip te blijven en het te bewaken maar ik koos de twaalf besten uit en ging op weg.
Snel kwamen we in de grot maar we troffen hem niet thuis, hij was zijn vette schapen nog op het veld aan het hoeden.
Wij gingen nu de grot in en stonden perplex over wat we er zagen. Droogmanden stonden vol kazen, en kooien waren gevuld met lammetjes en geitjes, elke soort apart opgesloten.
Toen dan smeekten mijn mannen dringend eerst van de kazen wat mee te nemen en terug te gaan naar het snelle schip en daarmee de zee op te varen;
Maar ik, ik luisterde niet, ach, dat zou wel beter geweest zijn!
Toen ontstaken wij een vuur, en deden ook zelf ons te goed aan de kazen, en wij wachtten hem, binnen gezeten, op totdat hij eraan kwam met zijn kudde.

Hij droeg een geweldige vracht droog hout en hij smeet het met een donderend gedreun neer in de grot; Wij doken angstig weg in de achterste hoek van de grot, daarna tilde hij een grote deursteen omhoog en zette die op zijn plaats, een enorm gevaarte: geen tweeëntwintig stevigen zouden hem van de drempel weg kunnen krijgen, toen ontstak hij een vuur en kreeg ons in de gaten en hij vroeg:
"Hé, vreemdelingen, wie zijn jullie? Waarvoor bevaren jullie de waterwegen? Voor iets bepaalds of zwerven jullie zomaar wat rond, als piraten, die rondzwalken op zee
en hun leven riskeren tot onheil voor anderen?"
Dat zei hij, maar bij ons zonk het hart in de knieën, geschrokken van zijn zware stem en die reuzengestalte.
Maar toch sprak ik hem weer ten antwoord:
"Wij zijn Grieken, op weg vanuit Troje uit de koers geslagen door allerlei tegenwind kwamen wij via een verkeerde route van foute koersen hier terecht: maar wij, hier gekomen, smeken u deemoedig om ons gastvrij te ontvangen." Zo sprak ik, maar hij antwoordde terstond met

meedogenloos hart:
"Jij bent een sufferd, vreemde, maar zeg eens waar je je mooie schip ankerde bij aankomst, soms op de landtong of hier vlakbij, dat wil ik graag weten."

Zo sprak hij vorsend, maar ik had alles wel door, dus ik zei weer tegen hem met listige inkleding:
"Ons schip sloeg de aardschudder Poseidon te pletter tegen de rotsen aan de grens van jullie land, door het op een kaap te werpen; want de wind vanuit zee dreef het voort", dat hield ik hem voor, maar de bruut antwoordde mij niet eens, nee, hij sprong op en klauwde naar mijn mannen, greep er twee tegelijk en sloeg ze tegen de grond; hij sneed hen in stukken en maakte van hen zijn avondeten.
Toen de Cykloop zijn grote pens gevuld had strekte hij zich uit in de grot tussen zijn vee. In die toestand wachtten wij jammerend de stralende Dageraad af.
Toen de dageraad aanbrak stak hij het vuur aan en melkte zijn prachtige vee. En toen hij zijn klussen vlug had geklaard, greep hij er weer twee en maakte daar zijn maaltijd van.
Hierna dreef hij zijn vette vee weer naar buiten, na met gemak de grote deursteen weggenomen te hebben; maar hij zette hem daarna ook weer terug, alsof hij een deksel dichtdeed op een pijlkoker.
Ik bleef achter, op kwaad broedend. Het volgende plan scheen mij, bij overweging, het beste:
er lag namelijk een grote stok van de Cykloop bij 'n kooi, wij schatten hem op het oog zo groot als de mast van een schip. Daar liep ik heen en hakte er een stuk af van en legde hem neer voor mijn mannen met de opdracht hem te scherpen. Zij maakten hem glad en ik maakte er een scherpe punt aan, en ik draaide hem in het vlammende vuur.
En 's avonds kwam hij weer terug. Meteen dreef hij zijn vette vee de brede grot in, allemaal, en hij liet geen dier buiten in de omheining, ofwel omdat hij iets vermoedde, ofwel omdat een god het zo wilde.
Maar vervolgens tilde hij wel weer de grote deursteen voor de uitgang. Toen dan ging ik naar de cykloop toe en zei tegen hem, met een nap in mijn handen vol donkere wijn:
"Cykloop, hier, drink wijn, nu je mensenvlees hebt gegeten, opdat je ziet wat voor heerlijke drank ons schip aan boord had" en hij nam hem aan en dronk tot de bodem; en hij vond het vreselijk lekker, dat drinken van die lekkere wijn en vroeg me een tweede:
"Geef me er alsjeblieft nog een, en zeg me je naam nu meteen opdat ik je een gastgeschenk geef waar je plezier aan beleeft."
Driemaal ging ik er een voor hem halen, en driemaal goot hij ze naar binnen, niets vermoedend; maar toen de wijn de cykloop naar het hoofd steeg, toen zei ik tot hem met honingzoete woorden:
"Cykloop, u vraagt me mijn roemvolle naam, ik zal u die zeggen, maar geeft u mij dan uw gastgeschenk, zoals u beloofde. 'Niemand' is mijn naam: 'Niemand' noemen mij mijn moeder en vader en alle anderen, mijn mannen."

Dat zei ik, en hij antwoordde meteen, meedogenloos:
"Niemand zal ik het ik het laatst van allemaal opeten, de anderen eerst: dat zal je gastgeschenk zijn."
Met deze woorden zeeg hij achterover op zijn rug. Daar lag hij, zijn brede nek opzij gebogen, en de albedwingende slaap kreeg hem in zijn greep. En toen duwde ik die houtstam onder de grote berg as, om hem te verhitten; zodra de olijfhouten stomp op het punt stond in het vuur vlam te vatten, haalde ik hem snel uit het vuur, en mijn mannen kwamen erbij staan. Zij nu pakten de olijfhouten stomp vast met zijn scherpe punt, en stootten hem pal in zijn oog. "

“de gloed verzengde heel zijn ooglid en oogharen en zijn oogappel verbrandde, en zijn oogwortels sisten van de hitte. Een afgrijselijk gejammer sloeg hij uit en rondom weergalmde het gesteente, hij brulde luid om de andere cyklopen die in zijn buurt huisden in grotten, verspreid over de winderige bergtoppen. Die nu kwamen, toen ze hem hoorden, van alle kanten aanlopen,
bleven staan rond de grot en vroegen wat hij mankeerde:
"Waardoor toch gekweld, Polyfemos, begon je opeens zo te schreeuwen door de goddelijke nacht en maak je ons slapeloos?
Toch niet drijft 'n sterveling je vee weg tegen je wil?”
En tegen hen brulde de sterke Polyfemos vanuit zijn grot:
"Vrienden, Niemand probeert me te doden met list, niet met geweld."

Dit verhaal zal bij velen onder u misschien al wel bekend zijn. De enige reden dat ik het hier in sterk verkorte versie even aanhaal is om de naam van de Cycloop nog even in beeld te krijgen.
In principe zou de reis van Odysseus er dan ongeveer moeten hebben uitgezien als op het kaartje verder omhoog. Ik ga er dan van uit dat de Noord-Afrikaanse kust voldoende onder invloed van Egypte stond in die dagen dat er daar ergens wel lotusbloemen werden gehouden.
Natuurlijk zouden Odysseus en zijn mannen ook meer in de buurt van Egypte zelf terecht kunnen zijn gekomen, maar dat ze naderhand terug noordwaarts varend eerst op het eiland Gavdos en van daaruit te Sougia waren beland bij de grot van Polyfimos... Dat is niet onmogelijk.
Eigenlijk waren we er tijdens onze voorbereidingen nooit vanuit gegaan met het verhaal van

Odysseus te worden geconfronteerd gedurende onze tocht langs de zuidkust van Kreta.
Maar nu we 'vast' zaten te Sougia en ontdekt hadden dat de grot van de cycloop uit dat verhaal zich hier moest bevinden, besloten

we eens te gaan kijken daar.
De wandeling bleek aanmerkelijk langer dan verwacht en helaas stond nergens goed aangegeven waar die grot zich nu precies bevond. Wandelaars die we onderweg tegenkwamen wisten het ook niet, zij hadden er eveneens naar gezocht.
Wel kregen we gedurende onze wandeling een paar mooie vergezichten te zien op de kust waar we eigenlijk langs moesten varen naar onze volgende bestemming, en die zag er behoorlijk ongenaakbaar uit. Er was nergens echt een tussenstop mogelijk.

We besloten verder geen energie te gaan verspillen aan een poging om de grot van die cycloop te vinden en keerden terug. We hoopten dat de wind – die vreselijk onbetrouwbare wind, zoals uit het reisverslag van Odysseus maar al te duidelijk blijkt –

de volgende dag voldoende zou zijn afgenomen om ons in staat te stellen onze reis voort te zetten.

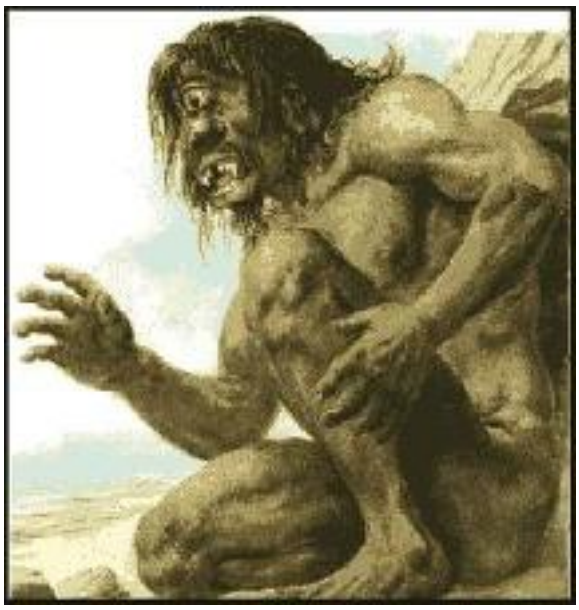

In het kielzog van de Zeevolken, hoofdstuk 10

Storm op zee

In het vorige deel zaten we nog steeds vast in Sougia omdat het weer totaal niet mee leek te werken. Daarom maakten we er maar het beste van door de omgeving wat te gaan verkennen. We hadden namelijk ontdekt dat men er hier vanuit ging dat de Griekse held Odysseus deze plaats had bezocht op zijn weg terug naar huis en er met de eenogige reus Polyfimos in aanraking was gekomen. Wandelpaden gaven een route aan die naar de grot van de cycloop voerden, maar die bleek verder weg te liggen dan we hadden gehoopt.
We konden hem in ieder geval niet vinden.
Maar misschien was dat maar goed ook? Zo'n vriendelijk wezen kon dit niet zijn geweest als we het verhaal mogen geloven.

De volgende dag leek er iets minder wind te staan, al was er nog wel een hevige branding. We hadden in het dorp gehoord dat er voor die dag inderdaad een afname van wind was voorspeld dus we laadden ons boeltje voor de zoveelste keer weer op de boot en probeerden die door de branding heen te krijgen. Dat zou ons meer moeite gaan kosten dan de laatste keer dat we het geprobeerd hadden en bij de pogingen dit te doen ging mijn partner op een zeker moment geheel koppie onder. Nu was dat op zich niet zo´n probleem, ze kan zwemmen en droeg een reddingsvest, maar ze had haar camera vergeten op te bergen in een van de waterdichte zakjes die we daarvoor hadden, en had deze nog om haar nek hangen. En in tegenstelling tot mijn camera was die van haar niet waterdicht. Ik hoef u vast niet uit te leggen wat het extreem zoute water van de Middellandse zee doet met niet waterdichte elektronische apparatuur, die camera was onbruikbaar geworden. Evenals het horloge dat ze om haar pols had gehad gedurende die onderdompeling.

Eenmaal de branding voorbij hesen we het zeil maar echt gang kwam er nog niet in en we moesten weer gaan roeien. Het leek wel te zot of te bot iedere keer.
We begrepen al wel dat de westelijk van Sougia gelegen Kaap Lissos de westenwind mogelijk buiten de baai wist te houden dus we roeiden meer buitengaats in de hoop deze alsnog op te kunnen pikken. En dat lukte uiteindelijk dan ook, we waren de beschutting van de kaap nog niet voorbij of we kregen de wind vol van achter in het zeil.
Wat ik nu zal proberen te gaan beschrijven is hooguit te vergelijken met een extreme vorm van

wildwatervaren, zij het dan niet met een raft in stroomversnellingen maar met een zeilkajak op zee in harde wind en met hoge golven.
Zodra de wind er vol van achter in begon te komen checkte ik de snelheid van onze boot op de GPS en dat werd al snel meer dan 10 km per uur.
Ik merkte dat onder deze omstandigheden de standaard bagageruimte op de boeg niet helemaal handig was omdat de mast eveneens tamelijk voorlijk is geplaatst, wat tot gevolg had dat de harde wind nu geneigd was de boeg met dat extra gewicht van de bagage de golven in te drukken. De enige manier waarop dat een beetje voorkomen kon worden, was door de schoot meer ruimte te geven waardoor het zeil zover naar voren ging staan dat de wind er deels langsheen kon gaan. Want de bij de boot geleverde latijn-tuigage bood geen mogelijkheid tot reven en er had evenmin iets over vermeld gestaan in de meegeleverde informatie over de tuigage.
Natuurlijk was dit ontbreken van de mogelijkheid tot reven – dat is het minderen van zeiloppervlak bij harde wind - mij voor de reis al bekend geweest maar ik was ervan uitgegaan dat het wel niet zo'n vaart zou gaan lopen dat ik die mogelijkheid nodig zou kunnen hebben. Andere eigenaars van zo'n zeilkajak hadden het eveneens goed weten te redden zonder.
Ondanks de turbulente omstandigheden waaronder we nu met grote snelheid vooruit schoten had ik nog niet het idee dat het gevaarlijk aan het worden was. Wel viel me op dat de golven die door de harde wind met ons mee dezelfde kant op werden voortgestuwd behoorlijk hoog leken te zijn nu en dan.

Ik had ooit eens in het voor iedere zeiler aanbevelenswaardige boek van Adlard Coles 'Zwaar weer zeilen' gelezen dat onder zekere omstandigheden zelfs op de Middellandse Zee 'monstergolven' konden ontstaan. Dat zijn golven die uitzonderlijke hoogte kunnen bereiken.
Als de wind met grote kracht uit het westen kwam dan waren de omstandigheden nu natuurlijk ideaal om zulke golven te laten ontstaan, want ze hadden een flink deel van de Middellandse Zee ten westen van Kreta om zich op te kunnen bouwen.

Dankzij dat boek wist ik gelukkig ook hoe ik het beste dat soort golven dan af kon gaan 'surfen', ik besloot dat uit te gaan proberen en dat bleek inderdaad de beste strategie te zijn..
Het zeil sleepte aan bakboordzijde regelmatig door het water en het roer liet zich slechts met grote kracht bedienen – ik kreeg er een lamme arm van – maar de surf tactiek leek desalniettemin de beste te zijn.
En vooral de veiligste.

Op een zeker moment – toen we juist weer bezig waren een wat grotere golf af te surfen – was ik even in staat mij om te draaien en zelfs even in de gelegenheid dit te filmen. De omstandigheden waren zo uitzonderlijk dat ik dit vast wilde leggen op film.

De illustraties hiernaast en verder hieronder, waarop wij tweeën met de boot in het geheel te zien zijn, zijn echter 'gephotoshopt' en dienen enkel maar om een beeld te krijgen van de omstandigheden waaronder wij moesten varen. Want er was niemand aanwezig op zee om ons te filmen of fotograferen. Helaas.

De afstand waar we de voorgaande keren vele uren over hadden gedaan werden nu in een luttele drie kwartier overbrugd en we zagen zelfs al de laatste grote kaap waarachter de baai lag waar zich onze bestemming van die dag bevond. We konden enkel maar hopen dat het achter die kaap dan wel weer wat rustiger zou zijn door de beschutting – net als te Sougia - en vooral dat er niet teveel branding zou zijn!

Het was op dat moment dat ik achterom keek om de eerstvolgende golf die eraan kwam rollen weer schuin van achteren in te laten komen, dat ik tot mijn afgrijzen merkte dat mijn helmstok bijna los van de roerkoning was gekomen.

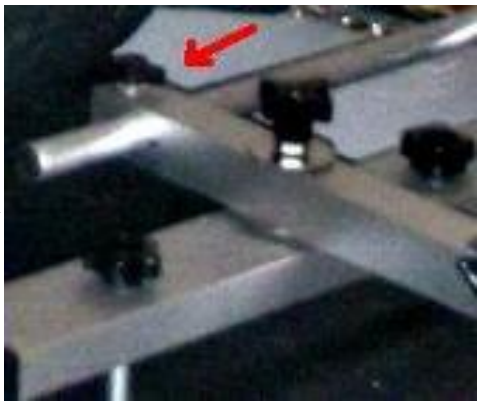

Doordat de boot geheel uit elkaar te halen is, zijn al deze onderdelen met geplastificeerde vleugelmoeren op inbusbouten vastgezet. Maar door de wringende krachten die er al die tijd op het roer en de helmstok hadden plaatsgevonden had de laatste zich beetje bij beetje uit zijn bevestigingspunt los weten te wrikken. Niets had er op een meer ongelegen moment kunnen gebeuren dan dit. De helmstok waarmee ik het roer bediende hing nog maar op het randje vast en er hoefde maar een klein beetje extra kracht tijdens een manoeuvre op te moeten worden gezet en hij zou in zijn geheel loskomen. Dan zouden we stuurloos zijn en waren de rapen pas echt gaar!

Gereedschap voor zulke calamiteiten had ik natuurlijk altijd bij de hand gehouden, echter de plaats waar ik dan moest gaan sleutelen bevond zich pal achter mijn rug in een voortrazende en wiebelende zwaar beladen boot die op koers moest worden gehouden want anders zou hij omslaan.
De enige oplossing op dat moment leek me om te gaan 'bijleggen', de boot met de boeg de wind in keren zodat het zeil even geen wind meer zou vangen en de vaart uit de boot zou zijn. Dat moment van relatieve rust gaf mij dan even de gelegenheid om me op mijn zitting om te draaien en met een inbussleutel de klem wat losser te maken, de helmstok er verder door te steken en de boel dan weer vast te zetten. Zo vast als maar mogelijk was. Dit lukte wonderwel zonder enige complicaties, en gaf me zelfs even de gelegenheid om een grote golf die onze kant opkwam te filmen. Gelijk daarna draaiden we de boot weer om en vervolgden we

onze tocht. Al surfend over enkele zeer hoge golven tot we de kaap voorbij waren en de bebouwing van de plaats Agia Roumeli in de verte konden onderscheiden.

Ik stuurde iets rechts van het havenhoofd waar onder normale omstandigheden regelmatig de veerboot vol met wandelaars voor de Samaria-kloof aanmeert. Wij hadden die dag natuurlijk geen veerboot gezien en dat was ook niet zo vreemd.
We hadden überhaupt geen andere boot gezien op zee.

Vanaf het moment dat we onze koers verlegden naar bakboord kregen we de wind niet meer van achter maar van opzij en ontdekten we dat de boot enorm begon te verlijeren.
Hij werd door de wind opzij geduwd in plaats van dat we naar voren gingen en hoe we dit ook probeerden te compenseren, daar waar we oorspronkelijk op aan hadden willen koersen zouden we niet halen. De zwaarden aan de zijkant van de boot deden hun werk duidelijk niet goed, waarschijnlijk omdat ze bij het monteren verkeerd waren geplaatst.
Echter moesten we wel opletten waar we dan wel uit zouden komen, want niet overal was strand. Er staken hier en daar ook rotsen in zee.

Naarmate we de kust steeds meer naderden nam de windkracht gelukkig wel wat af want we zaten weer in de luwte van die kaap nu.
Op een zeker moment meenden we in de verte op een smal strandje een figuur te kunnen onderscheiden en we besloten daar nu maar op aan te koersen. Dat moest lukken en er leek nauwelijks branding te zijn.

En zo kwamen we redelijk volgens het boekje aan op een uitermate smal strandje enkele kilometers voorbij de plaats Agia Roumeli.

Wat waren wij blij weer vaste grond onder de voeten te hebben!

In het kielzog van de Zeevolken, hoofdstuk 11

In de voetsporen van Paulus de apostel

Onder uitermate spectaculaire omstandigheden waren wij dan toch eindelijk op onze volgende bestemming terechtgekomen.
Met windkracht 6 uit het westen hadden wij meer surfend dan zeilend de baai weten te halen waar Agia Roumeli ligt, een dorpje aan het uiteinde van de Samariakloof.
We waren door de harde wind wel meer oostwaarts gedrift dan onze bedoeling was geweest, maar hadden op een zeker moment wel een plekje aan de kust gezien dat haalbaar moest zijn. We hadden er een persoon kunnen onderscheiden en hadden besloten die als baken te gebruiken.
Zo hadden we uiteindelijk een strand weten te bereiken waar geen rotsen in het water staken en waar gelukkig ook nauwelijks branding was.

Toen we eenmaal weer vaste grond onder onze voeten hadden was de persoon die ons baken was geweest voor die plek aan de kust verdwenen, en het strandje bestond hoofdzakelijk uit keitjes en was bovenal zeer smal.
We besloten onze landingsplaats even te verkennen om uit te vinden of er ergens een plekje was met wat meer zand en vlak genoeg om er een tentje op te kunnen zetten, en die vonden we. Het strand werd nergens echt veel breder, maar tussen grote rotsblokken waren stukjes met zand die net groot genoeg waren.
We stonden met ons tentje nu duidelijk aan de E 4, een wandelpad wat deels langs de zuidkust van Kreta loopt en dat erg in trek is bij hikers. Regelmatig passeerden er

namelijk wandelaars.
Ons 'baken' was waarschijnlijk zo'n wandelaar geweest.

We hadden ons kampje nog niet klaar en alles een beetje naar wens ingericht – voor zover dat mogelijk was – of we ontdekten dat de wind aan het draaien was. Van west begon die nu naar zuidwest te draaien, waardoor er steeds meer branding in de baai ontstond en de zee steeds dichter bij ons tentje begon te komen. Er zat dus niets anders op dan het spul maar weer te verplaatsen. Het laatste wat we wilden was midden in de nacht te worden verrast door de zee die onze tent en boot met zich mee het diepe in zou willen trekken.

We creëerden van het zand, dat de zuidhellingen van de bergen bedekte, een soort van 'terpje' waar we de tent op konden zetten – nu wel hoog genoeg om niet meer bang te hoeven zijn dat de zee te dichtbij zou kunnen komen.

Na dit alles te hebben gedaan besloten we eens te gaan kijken waar we ons nu eigenlijk precies bevonden. We hadden een wandelkaart op grote schaal van de gehele zuidkust van Kreta en zagen dat we ons precies tussen de plaats Agia Roumeli en een duizend jaar oude kapel die aan St. Paulus was gewijd, bevonden.

Nu was ons bekend dat de apostel Paulus – één van de meest omstreden figuren uit het Nieuwe Testament – tijdens één van zijn vele reizen op Kreta was geweest, en dat een van zijn gezellen – Titus – hier zelfs een eerste christengemeente had gesticht. We vroegen ons dus af of Paulus daadwerkelijk in deze baai kon zijn geweest en besloten daarom eerst eens naar die kapel toe te wandelen.

Na een mooie wandeling langs de behoorlijk ruige kust kwamen we uiteindelijk bij de kapel aan die inderdaad een heel oud bouwsel bleek te zijn. Ernaast bevond zich een klein eethuisje voor de

wandelaars langs de E 4.
We vroegen aan de eigenaar of hij ons iets kon vertellen over de kapel en kregen van hem te horen dat de apostel Paulus in deze baai schipbreuk zou hebben geleden. Tjonge, waarom kon het ons nu eigenlijk helemaal niet verbazen dat men hier schipbreuk kon lijden?

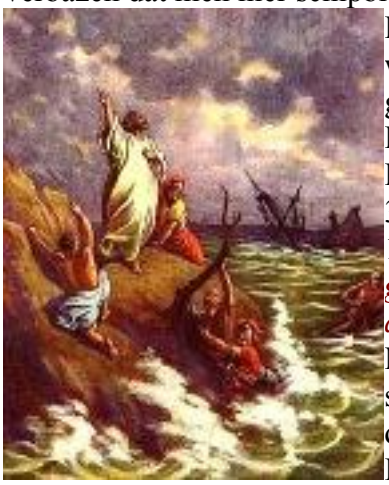

Resteert de vraag of dit ook werkelijk zou kunnen zijn gebeurd. Zelf schrijft Paulus in ieder geval in 2 Korinthiërs 11: 25 dat hij 3 maal schipbreuk zou hebben geleden!
11:25 *"Driemaal ben ik met roeden gegeseld geweest, eens ben ik gestenigd, driemaal heb ik schipbreuk geleden, een gansen nacht en dag heb ik in de diepte doorgebracht."*
Men zegt doorgaans dat hij in ieder geval een keer op Malta schipbreuk moet hebben geleden op zijn reis naar Rome, en dat hij dus langs de zuidkust van Kreta moet hebben gevaren.
In Handelingen der Apostelen 27 is daar een en ander over te vinden:
"1. Toen het besluit gevallen was dat wij naar Italië zouden gaan, werden Paulus en enkele andere gevangenen overgedragen aan Julius, een centurio van een van de keizerlijke cohorten. (…)
4. Nadat we uit Sidon vertrokken waren hadden we met veel tegenwind te kampen, en daarom voeren we om Cyprus heen. (…) *Ettelijke dagen lang maakten we nauwelijks vaart, zodat we slechts met moeite ter hoogte van Knidus kwamen. Omdat de wind ons niet vooruit liet komen, voeren we om Kreta heen, langs kaap Salmone,* (…)"
Kaap Salmone is die gevreesde kaap Sideros tegenwoordig, het oorspronkelijke einddoel van onze reis.
"8. en na met moeite langs de kust ervan te zijn gevaren, bereikten wij een zekere plaats, Schone Havens geheten, waar de stad Lasea dichtbij lag
9. Er was al geruime tijd verstreken en ook de tijd van het vasten was al voorbij, zodat het gevaarlijk werd om uit te varen. Daarom waarschuwde Paulus de bemanning als volgt:
10. 'Ik voorzie grote moeilijkheden als we nu uitvaren: niet alleen lopen de lading en het schip gevaar, maar ook onze levens.' "
De plaats *Lasea* hadden we nog lang niet bereikt, deze ligt namelijk verder oostwaarts bij Limenes.
"11. Maar de centurio stelde meer vertrouwen in de stuurman en de kapitein dan in de woorden van Paulus. (...).
12. Omdat nu de haven ongerieflijk was om er te overwinteren, gaven de meesten de raad vandaar weg te varen om te zien of zij op de een of andere wijze Fenix konden bereiken, een haven van Kreta die open ligt naar het noordoosten en naar het zuidoosten, om daar te overwinteren."
De plaats *Fenix* lag echter wel dichtbij waar we ons nu bevonden. Die naam stamt uit de tijd dat Dorische Grieken er een fort hadden gebouwd, en bevindt zich boven de stad Loutro. Dat zou de eerstvolgende plaats waar we langs zouden komen.
"13. Toen er vanuit het zuiden een lichte bries opstak, dachten ze hun plan te kunnen uitvoeren. Ze lichtten het anker en kozen zee, en voeren zo dicht mogelijk onder de kust van Kreta. (...)
14. Maar al spoedig stak er een hevige aflandige wind op, die Eurakylon wordt genoemd.
15. Omdat het schip werd meegesleurd en we geen kans zagen bij te draaien, gaven we onze pogingen op en lieten ons meedrijven. (...)
16. Wij liepen nu onder [de beschutting van] een zeker eilandje, Kauda geheten, en toch konden wij nog maar nauwelijks de sloep [bij de achtersteven] bemachtigen."

Ja hoor, het eiland dat hier wordt beschreven is hetzelfde eiland wat we konden identificeren in de avonturen van Odysseus, met dit verschil dat het nu zelfs met naam wordt genoemd. Kauda is namelijk Gavdos.

"17. Maar na die aan boord gehesen te hebben, namen zij voorts hulpmiddelen te baat om de boot te ondergorden; en daar zij vreesden op de Syrtis vast te lopen, haalden zij het tuig neer en lieten zich zo voortdrijven.
18. Het geweld van de storm was zo groot dat ze de volgende dag een deel van de lading overboord gooiden,
19. en de dag daarna wierpen ze zelfs de scheepsuitrusting in zee."

Dat het schip van Paulus in de buurt van waar wij ons nu bevonden in moeilijkheden was gekomen, lijkt in ieder geval zeker. Al is er in de beschrijving niet echt sprake van een schipbreuk.
Het was ons in ieder geval meer dan duidelijk dat dit deel van de zuidkust van Kreta in de oudheid niet echt bekend had gestaan om zijn vriendelijkheid. De wind was er toen al onbetrouwbaar en er trad regelmatig storm op waardoor zeevaarders die waren aangewezen op de wind en hun spierkracht, makkelijk in moeilijkheden konden komen. Men moet niet vergeten dat men zeker in de oudheid niet de gewoonte had om gedurende de nacht ook op zee te blijven, men voer meestal van ankerplaats naar ankerplaats. En de zuidkust van Kreta heeft er maar weinig die geschikt zijn. Als we dit dan combineerden met de wetenschap dat er niet of nauwelijks sporen te vinden waren van de Minoïsche zeevaarders aan dit deel van de kust – geen nederzettingen of havens – dan konden we enkel maar de conclusie trekken dat zij dit deel van hun eiland bij voorkeur hadden gemeden op hun zeereizen, juist vanwege die gevaarlijke omstandigheden.
We hadden daar bij het plannen van onze tocht beter rekening mee kunnen houden, en niet louter kunnen afgaan op wat men tegenwoordig doet met kajaks en dergelijke.
Later zouden we overigens tevens uitvinden dat de Minoïsche zeevaarders bij hun tochten om Kreta heen altijd met de wijzers van de klok mee om het eiland heen zouden varen, dit in verband met de stromingen en de heersende winden. Jammer dat we die informatie bij het maken van onze plannen hadden gemist.

Na ons bezoekje aan de kapel van Paulus keerden we terug naar ons kamp. We wisten dat we de volgende dag wel nog een wandeling de andere kant op zouden moeten maken naar Agia Roumeli zelf, om ergens drinkwater te halen.
Door de beperkte ruimte op de boot konden we geen grote jerrycan meenemen, hooguit eentje van 5 liter. Nu is het gelukkig niet echt moeilijk om aan drinkwater te komen op Kreta dus hoefden we ons daar geen zorgen om te maken, echter bevonden we ons door omstandigheden nu wel tamelijk ver van een plaats vandaan waar water kon worden getapt. Dus maakten we die volgende dag, toen het toch nog steeds te hard waaide om verder te varen, een wandeling over de E 4 naar Agia Roumeli.

Het mag dan wel enkel een wandelpad zijn voor wandelaars die over een goede conditie

beschikken, de E 4 is zonder meer de moeite wel waard vanwege al het natuurschoon.
Agia Roumeli is overigens een pas in 1954 gestichte plaats aan het uiteinde van de Samariakloof. Deze plaats heeft zijn bestaan dus geheel te danken aan het toerisme en is slechts over water met een veerboot of na een pittige wandeling door die kloof te bereiken.
De naam '*Samaria'* voor die kloof heeft overigens niets te maken met de gelijknamige streek in Palestina, waar die barmhartige Samaritaan vandaan kwam. Tot onze verrassing was de etymologie van die naam erg voor de hand liggend, en wel zo erg dat ik er in eerste instantie volledig overheen keek. Het is namelijk een verbastering van '*Osa Maria*', oftewel Santa Maria.
Aan de strandjes bij Agia Roumeli bleken we makkelijk aan vers drinkwater te kunnen komen en we besloten daarna wat te gaan drinken in een restaurantje waar men ook wi-fi had – natuurlijk hadden we voor de zekerheid de netbook meegenomen.
We raakten zo in gesprek met de persoon die ons bediende en vroegen natuurlijk gelijk naar de weersverwachtingen. We vertelden dat we de dag ervoor behoorlijk door die storm verrast waren geweest met onze zeilkajak.
"Oh, waren jullie dat met dat kleurige zeil?", kregen we als antwoord. Hij scheen ons te hebben gezien. Wat hadden we dat beeld graag door zijn ogen gezien zeg!
We kunnen enkel maar pogen dat beeld samen te stellen aan de hand van andere plaatjes van soortgelijke omstandigheden en GIMP (de 'open source' versie van Photoshop) …

...maar ik denk niet echt te overdrijven als het er ongeveer zo moet hebben uitgezien.

Voor de volgende dagen werd er in ieder geval rustiger weer voorspeld met voldoende wind om vooruit te kunnen komen.
Terug bij de tent keken we hoe we de boot het beste door de lichte branding heen konden krijgen en we vonden een plekje waar dit zonder moeilijkheden moest kunnen lukken.
Als volgende bestemming hadden we het strandje van Marmara in gedachten. Dat lag vlakbij Loutro, maar was in tegenstelling tot deze plaats lekker rustig en met mogelijkheden er een tentje op te zetten. Misschien zouden we vandaar dan naar het zeer pittoreske Loutro kunnen wandelen.

Ongelooflijk maar waar: de volgende dag stond er nauwelijks wind en de wind die er stond kwam ook nog eens uit de verkeerde hoek! Hij was in de nacht weer naar het oosten gedraaid en dit betekende dat we weer konden gaan roeien. We zetten het zeil er wel bij om als het maar even kon gebruik te maken van de wind.

Gelukkig was onze volgende bestemming niet al te ver.
Het strandje van Marmara was vanaf zee niet echt goed te onderscheiden en het was maar goed dat we het gemarkeerd hadden op de GPS.

Wat daarentegen wel goed te onderscheiden was, was de kloof waar het zich aan het uiteinde van bevond…

Na de 'Samariakloof' bevonden we ons nu aan de 'Aradenakloof'.
Op Kreta zijn vele kloven te vinden, maar het westen heeft er beduidend meer dan het oostelijke deel van het eiland. Wat erop duidt dat vooral het westen nog rijk moest zijn geweest aan aardbevingen in het geologisch jongste deel van de geschiedenis van dit eiland.
Een andere goede reden misschien waarom er aan de kusten hier zo weinig sporen te vinden zijn van de Minoïsche zeevaarders.

Afgezien van wat hikers uit alle delen van Europa die de E 4 aan het bewandelen waren, waren er voor de rest niet veel mensen op het strandje van Marmara.
De Taverne op de rotskaap was gelukkig wel open, we besloten daar ons avondeten te gaan nuttigen.
Terwijl we nog bezig waren ons kamp een beetje in te richten raakten we ook nog in gesprek met een Nederlander die op Kreta was gaan wonen en die best wel bewondering had voor onze onderneming. Hij bleek ons tevens nog enkele waardevolle tips te kunnen geven, want hij wist dat er door de kloven aan de kust waar we later op onze reis langs zouden komen, sprake kon zijn van harde plaatselijke wind. Onder andere in de buurt van de plaats Chora Sfakion.
Hij wist ons tevens te vertellen dat, als we naar Loutro wilden lopen, dit best nog een aardig eind zou zijn, wat beter niet in het donker kon worden gedaan. We lieten dat plan dus maar voor wat het was en besloten die plaats maar voor de volgende dag te bewaren, dan konden we er gewoon per boot naartoe gaan.
Hij plaatste op een zeker moment in ons gesprek echter een opmerking die ons aan het denken zou zetten: "Waarom bevinden er zich niet echt jachthavens langs de zuidkust van Kreta?"
Inderdaad, daar hadden we eigenlijk totaal niet bij stilgestaan. Afgezien van Ierapetra aan het oostelijke deel van de zuidkust van Kreta zijn er nauwelijks echte moderne jachthavens te bespeuren, zeker niet aan het westelijke deel van Kreta's zuidkust. Dit in tegenstelling tot de noordkust

van Kreta waar er wel voldoende zijn.
Eigenlijk hadden dit allemaal reeds aanwijzingen kunnen zijn tijdens onze reisvoorbereidingen, dat Kreta's zuidkust zich niet bijster leende voor de watersport, zo op de zuidelijke grens van Europa's continentale plat.
Minoïsche havens waren pas te vinden vanaf dat men in de buurt van Phaistos kwam – wat precies op de helft tussen oost en west ligt – en dan nog verder oostwaarts hier en daar.
De tocht waarin we in het kielzog van de alleroudste zeevolken van Europa langs de zuidkust van Kreta wilden varen had tot nu toe dus eigenlijk nog geen echte sporen van de Minoïsche zeevaarders opgeleverd, zij leken wijselijk het deel van de kust waaraan wij ons nog bevonden te hebben gemeden.
We keken dus uit om eindelijk dat stuk kust te bereiken waar we wel sporen van die zeevaarders mochten gaan verwachten. Al begon de tijd nu wel te dringen, want we hadden reeds erg veel tijd verloren aan het begin van onze tocht.

In het kielzog van de Zeevolken, hoofdstuk 12

Sweet Water Beach

In het vorige deel waren we op het strandje van Marmara aangekomen, een klein strandje wat zich aan het uiteinde van de Aradenakloof bevond en waar veel wandelaars langskomen die de E 4 langs de zuidkust van Kreta volgen.
In principe bevonden we ons nu vlakbij de oude Dorische havenplaats Fenix, waar de apostel Paulus eveneens moest zijn geweest.
Wederom is het vreemd dat hier evenmin echt sporen zijn van die allereerste zeevaarders, de oorspronkelijke Kretenzers onder koning Minos, want de Doriërs hadden er na hen wel een haven.
We spraken op dat strandje dus met een Nederlander die ons waarschuwde dat vooral bij de uiteinden van de talrijke kloven aan de zuidkust heel vervelende valwinden op konden treden. En dat er eigenlijk maar erg weinig jachthavens aan dit deel van de zuidkust van Kreta te vinden zijn. Netzomin als havens van de Keftiu, Kreta's eerste zeevaarders. Daar moest dan toch wel een verdomd goede reden voor zijn...
De volgende dag vertrokken we vanuit Marmara en begonnen aan wat achteraf de beste zeildag van de hele reis zou gaan worden.
De wind kwam precies uit de goede hoek en was voldoende om gelijk een goede vaart te maken.

Onze eerste bestemming zou Loutro worden, een klein pittoresk plaatsje onder de oude Dorische vesting Fenix die enkel over zee of te voet door de bergen valt te bereiken.

We trokken onze boot het strand op en gingen eerst wat inkopen doen. Want onze eindbestemming van die dag – het iets verderop gelegen strand Glyka Nera – had geen voorzieningen voor de rest. En we hadden behoefte aan wat voedselvoorraden en brandspiritus.

Meeste bezoekers van dit plaatsje waren per veerboot gekomen, en natuurlijk waren er tevens velen die over de E 4 hier naartoe waren gewandeld. We herkenden zelfs enkele wandelaars die we eerder nog op het strand te Marmara hadden gezien.
Nadat we alles hadden aangeschaft wat we maar nodig dachten te hebben bereidden we ons voor om onze tocht te vervolgen. Water hadden we niet getapt, want dat was het enige waarvan we zeker wisten dat we dat ook op onze bestemming van die dag konden bemachtigen.

En zo vervolgden we onze dag lekker zeilend, het strand waar we naartoe wilden lag maar een kort stukje varen verder.
Het strandje waar we nu op weg naartoe waren heet '*Glyka Nera'*, in het Engels wel 'Sweet Water Beach' genoemd en dit is omdat er op het strand vlakbij zee zoetwaterbronnen zijn. Zuiver drinkbaar water dat uit de bergen via een ondergronds gangenstelsel op het strand weer aan de oppervlakte komt.
We waren niet de enigen op het strand maar echt druk was het niet.

Het waren hier hoofdzakelijk wandelaars die er hun kamp op hadden geslagen, al zagen we op een bord wat zich vlakbij onze tent bevond dat er ook regelmatig een taxibootje langskwam.
Nadat we onze tent hadden opgezet gingen we gelijk op zoek naar die zoetwaterbronnen. We hadden verderop al mensen gezien die iets stonden te doen bij een gat in het strand dus we besloten daar maar eens te gaan kijken, de kans was groot dat zich daar wel eens zo'n bron zou kunnen bevinden.

Inderdaad bevond zich daar tussen wat stenen zo'n bron, voor de zekerheid testten we eerst of het water inderdaad zoet was maar dit bleek te kloppen. En het was nog lekker water ook.

Die nacht werden we wakker door zacht getik op het tentdoek, het was het eerste regenbuitje tijdens ons bezoek aan Kreta. We hoopten wel dat dit geen weersverslechtering in zou houden.

De volgende ochtend echter stond er geen zuchtje wind en het zonnetje scheen weer.
Dat betekende dus weer roeien!

We begonnen ons echt als galeislaven te voelen. We hadden voor een zeilkajak gekozen om te kunnen roeien als er geen wind zou staan maar afgezien van de vorige dag hadden we meer geroeid dan gezeild.
We begrepen nu wel beter dan ooit dat de schepen in de tijd der Minoïsche zeevaarders – net als later de schepen der Grieken en Romeinen – altijd galeien waren geweest.
Doordat we inmiddels in de gaten hadden dat onze gemiddelde dagafstanden lang niet zo groot waren als we oorspronkelijk hadden gepland voor vertrek, hadden we ons programma al flink aangepast. We wisten dat kaap Sideros waarschijnlijk al niet meer kon worden gehaald deze reis maar we konden later altijd weer eens verder gaan waar we deze keer zouden moeten stoppen.
Onze bestemming voor die dag zou de plaats Frangokastello zijn.

Ter hoogte van de plaats Chora Sfakion begonnen we te merken dat we de zeestroming behoorlijk tegen hadden. Maar de Imbroskloof, die net iets ten zuidoosten van deze plaats bij zee uitkomt, leek niet voor gevaarlijke wind te zorgen waar die Nederlander te Marmara ons voor had gewaarschuwd. In tegendeel, er was helemaal geen wind.

Na weer een halve dag voor galeislaaf te hebben gespeeld konden we in de verte laagland bespeuren wat in zee uitstak. Best wel een opmerkelijke verandering na vele dagen enkel maar tegen hoge bergen te hebben moeten aankijken die direct de zee in staken.

Frangokastello vormt daar echter een uitzondering op. Het bevindt zich namelijk in een soort van delta, gevormd door een rivier die zijn bezinksel in de loop van vele duizenden jaren hier in zee heeft uitgestort.

Daardoor is het op schaal te vergelijken met de Franse Camargue of zelfs Nederland, die beiden eveneens hun bestaan te danken hebben aan rivieren die daar zee bereiken.
De naam heeft overigens niets te maken met 'vrij kasteel' of iets dergelijks want het betreft een Venetiaans kasteel wat daar in de 14e eeuw is gebouwd.
Mede dankzij de Kruistochten, die in veel gevallen op Franse initiatieven waren gebaseerd, gingen de Kretenzers in die dagen alles wat uit westelijk Europa kwam als Frans beschouwen en daarom noemden zij het kasteel daar 'Kasteel der Franken'.

We wisten dat de beste plek om ons kamp voor die dag op te slaan zich aan de andere zijde van de landtong bevond, waar het kasteel te zien was. Toen we echter in de buurt van het kasteel begonnen te komen viel ons ineens op dat er voor de kust kleine golfjes waren en een soort van 'stroomrafelingen'.

Daar de zee zich voor de rest rustig hield moest dit betekenen dat er zich daar ondieptes bevonden met mogelijk rotsen dicht onder de oppervlakte van het water. Daar moesten we dus met een ruime boog omheen gaan.
Dat verliep gelukkig zonder problemen en zo koersten we op het strand aan waar we ons kamp voor die dag op wilden slaan.

Het laatste stuk moesten we echter heel voorzichtig manoeuvreren want hier bevonden zich eveneens veel rotsen onder water. Gelukkig was het water glashelder en waren de gevaren hierdoor goed te onderscheiden.

Het strand waar we waren aangekomen bestond uit hoge zandduinen en schaarse begroeiing. In die begroeiing vonden we een verscholen plekje wat waarschijnlijk wel eens werd gebruikt om te schuilen als het slecht weer was. Dit leek ons de ideale plek om ons kamp op te slaan.
Net als alle eerdere stranden waarvan we wisten dat het gedoogd werd vrij te kamperen,

(officieel is vrij kamperen verboden) was ook dit weer een nudistenstrand.
Toen alles weer op orde was besloten we het kasteel eens te gaan bekijken en gelijk op zoek te gaan naar een plaats waar we wat konden eten.
We moesten daarvoor eerst tegen het behoorlijk hoge duin opklimmen. We vroegen ons af waar al dat zand vandaan zou kunnen zijn gekomen. Misschien wel met de zuidenwind vanuit Afrika meegevoerd door de loop van de tijd.

Een kleine wandeling bracht ons toen bij het 'kasteel der Franken' wat zijn naam ergens wel eer aandoet daar het voldoende overeenkomsten heeft met de vestingwerken van de kruisvaardersplaats Aigues Mortes in de Franse Camargue. Natuurlijk is deze plaats wel groter dan het Venetiaanse kasteel dat we nu bezochten, maar de 'sfeer' voelde desalniettemin hetzelfde aan.

(Aigues Mortes, Frankrijk)

Ergens is het best wel vreemd dat de plaats waar Frangokastello ligt in de tijd van de Minoïsche zeevaarders niet of nauwelijks in gebruik is geweest. Want het lijkt een vruchtbare vlakte. Maar waarschijnlijk was er zeker in de millennia voor onze jaartelling begon geen echt bruikbare plaats voor schepen om aan land te gaan.

Al is het natuurlijk evengoed mogelijk dat de hele plaats nog niet bestond omdat het zich nog op de zeebodem bevond of verder omhoog lag. Want Kreta is op diverse plaatsen sindsdien meters omhoog gekomen en op andere plaatsen weer omlaag gezakt.
Als we hadden gedacht de volgende dag verder te reizen dan kwamen we bedrogen uit want de volgende dag was er wederom sprake van een weersomslag. Er was weer sprake van een westerstorm met windkracht 6 en door de ondiepten voor de kust was er flinke branding.

Daar zaten we weer. Weer een volledige dag verloren!

In het kielzog van de Zeevolken, hoofdstuk 13

Schipbreuk bij Calypso

In het vorige hoofdstuk waren we in de plaats Frangokastello aanbeland. Een aangeslibd stukje laagland aan de overwegend zeer bergachtige Kretenzische zuidwestkust.
Het waren Venetianen geweest die op deze plaats een versterking hadden gebouwd in de 14e eeuw, maar sinds de kruistochten waren de eilandbewoners alles wat uit west Europa kwam als Frankisch (Frans) gaan beschouwen, vandaar de naam.
Ons plan om op deze plaats niet meer tijd te besteden dan nodig was viel volledig in het water bij de zoveelste storm uit het westen. Het was weer windkracht 6 en wij hadden onze portie wel gehad wat dat betreft, dus moesten we wachten tot die weer voorbij was geraasd.
De omgeving van Frangokastello bleek afgezien van dat kasteel niets anders te bieden te hebben dan vakantiehuisjes, souvenirwinkeltjes, eethuisjes en strandstoelen.
Bezienswaardigheden die mogelijk de moeite waard konden zijn lagen allemaal iets verder weg en dan diende men te beschikken over een vorm van vervoer.

De dag erna was het weer rustiger geworden, het zonnetje scheen weer en er stond nauwelijks wind. We pakten onze spullen weer in en vertrokken gelijk, als volgende bestemming hadden we de baai van Souda in gedachten.

Tijdens onze reisvoorbereidingen hadden we ontdekt dat die baai mogelijk iets interessants te bieden zou kunnen hebben. Op een rotsachtig schiereiland aan het oostelijke uiteinde van de baai bevond zich namelijk een plaats die geheel aan Kalypso zou zijn gewijd.
En Kalypso vormt dan weer de zoveelste link met het verhaal over Odysseus. We wilden dus graag zien waarom men die rots naar deze belangrijke vrouw uit de Odyssee had vernoemd.

Het eerste stuk moest er hoofdzakelijk weer worden geroeid maar toen we bijna op de helft van de af te leggen afstand zaten begon er een licht briesje uit het westen op te komen. We hesen gelijk het zeil en hoefden vanaf dat moment niet meer zoveel te roeien. Zo schoten we toch nog lekker op.
Kort daarna begon de zee echter ineens even onrustig te worden en kwam er plots een deining opzetten. Redelijk hoge golven rolden zonder te breken onder onze boot door, deze kwamen vanuit het westen.
Ik realiseerde me gelijk dat dit in zou kunnen houden dat het verder westwaarts op zee al veel harder aan het waaien was en dat er misschien weer een westerstorm op komst was.

Ik kon enkel maar hopen dat we onze plaats van bestemming hadden bereikt – en aan land zouden zijn – voordat die weersverandering ons zou bereiken, want de baai waar we naartoe voeren lag namelijk met zijn opening naar het westen gekeerd en zou dan als een enorme fuik werken waar de deining geen kant meer op zou kunnen en voor brekers zou zorgen die ernstige ongelukken met zich mee konden brengen.
We vertrouwden dus maar op ons gelukkig gesternte.

Op een zeker moment was de deining weer voorbij en we hoopten dat het slechts een storm in een glas water was geweest.

En zo zagen we uiteindelijk de baai van Souda in zicht komen, de rots van Kalypso recht voor ons.
We wisten dat zich niet ver van het strand vandaan een camping moest bevinden en zodra het strand in zicht begon te komen koersten we op een stel felgekleurde huisjes aan waarvan we vermoedden dat die zich dicht bij de camping moesten bevinden.

Ik pakte de verrekijker erbij om te zien of er bij het strand sprake was van branding, ik kon daar echter geen alarmerende sporen van zien. Op het strand was het tamelijk druk en we zagen kinderen in het water spelen. Alles duidde erop dat het makkelijk aan te lopen moest zijn.

We hadden wel het idee dat er sprake was van een beetje stroming die ons naar de rots van Kalypso probeerde toe te drijven, dit noodzaakte ons de peddels er weer bij te pakken om op spierkracht vrij te blijven van de rotsen.
En toen gebeurde het. Ineens begon de wind weer aan te wakkeren en voelden we dat er weer deining kwam die nu de baai in zou lopen. We wisten niet hoe gauw we het zeil moesten strijken!

Ach, hadden we ons toch NOG maar beter voorbereid op deze reis. We hadden met ZOVEEL dingen rekening gehouden, we meenden alle eigenaardigheden van de kusten waar we langs zouden varen opgezocht te hebben en daar aantekeningen van te hebben gemaakt.
Maar zoals ik eerder reeds schreef hadden we eigenlijk niet genoeg rekening gehouden met de aanwijzingen van de eerste zeevaarders van Kreta. Die altijd langs de zuidkust van oost naar west voeren en blijkbaar niet erg veel plaatsen aan het westelijke deel van die zuidkust aanliepen.
En we hadden niet veel aandacht besteed aan het verhaal van Odysseus, terwijl we wel hadden geweten dat er op onze route een rots aan de kust lag die aan de naam Kalypso was verbonden.

Daarnaast waren we een setje foto's op het internet misgelopen die aangaven wat er zich regelmatig af kon spelen in de baai van Souda. Zo kon het er namelijk ook uitzien bij de rots van Kalypso!

Zo rustig als het er nog had uitgezien aan de stranden toen we de baai net binnen kwamen zeilen, met het binnenrollen van de deining en het aanwakkeren van de wind was dat binnen enkele minuten volledig veranderd.
Het kwam er nu op aan razendsnel te gaan handelen. Ik borg alles wat maar los lag op in de daarvoor bestemde tasjes die met een ritssluiting dicht konden worden geritst. Mijn camera, mijn horloge enzovoort. Want ik wist dat ik zou moeten gaan proberen om de boot door de brekers – die er door de deining nu <u>wel</u> waren – heen op het strand te krijgen. Ik nam me voor om uit de boot te springen en er als een soort van drijfanker aan een lijn achter te gaan hangen om 'm zo met de boeg richting het strand rechtop te houden. Zodat ie niet door de wind dwars zou worden geblazen en om zou rollen.
Ik gaf mijn partner de opdracht als de wiedeweerga uit de boot te springen en me daar dan bij te helpen …

… maar we waren niet snel genoeg.
Het ging steeds harder waaien en al was het zeil reeds geborgen, de wind kreeg toch genoeg vat op de boot om 'm met een rotgang richting het strand te blazen.

Zelf sprong ik nog op tijd in het water, mijn partner raakte echter verstrikt in de vallen van het zeil, daardoor kwam zij er niet snel genoeg uit.
Gevolg was dat de boot toch dwars op de wind begon te draaien en …
… een salto mortale maakte!

Het moment dat dat gebeurde waren we nog maar zo'n 30 meter van het strand vandaan. En dan mochten we ons nog gelukkig prijzen want als ie zo het strand op was gekwakt waren de gevolgen nog veel erger geweest.
Mensen op het strand die het hadden zien gebeuren schoten ons te hulp. Mijn partner zat nog steeds verstrikt in de touwen en het was noodzaak haar zo snel mogelijk los te krijgen.
De zee dreef vol met bladzijden van het kaartenboek dat we als pilot hadden gebruikt.
Tot mijn grote verbazing zag ik mijn pijp vlak naast me drijven. Dit verbaasde mij want het is reeds mijn 3e pijp van hetzelfde merk en type, en de vorige twee had ik verloren in het water omdat die niet waren blijven drijven.
De door de deining veroorzaakte brekers bleven gek genoeg beperkt tot 20 meter voor het strand ongeveer, schijnbaar bevond zich onder water ergens een soort van drempel.
Daardoor was het water vlak voor het strand ietsje rustiger en konden de strandgasten en ik de boot op zijn kop naar het wat rustiger water manoeuvreren, 'm omdraaien en daarna het strand optrekken.

Eenmaal op het strand konden we dan de schade eens gaan bekijken.

Ik besloot de boot gelijk maar uit elkaar te halen want de camping bevond zich niet direct aan het strand en het leek er daarnaast toch wel op dat voor ons de reis over water nu voorbij was. We hadden namelijk toch niet voldoende tijd meer gehad om het oosten van Kreta nog te halen.
De boot bleek gelukkig onbeschadigd te zijn, wat ergens natuurlijk wel als een wonder mag worden beschouwd.
Ik ontdekte echter tot mijn grote schrik dat het tasje waar ik mijn horloge en mijn camera had ingedaan niet volledig dicht geritst was geweest. In mijn haast om van boord te komen was dat niet helemaal goed gegaan dus. Maar daardoor zaten mijn camera en mijn horloge er niet meer in!

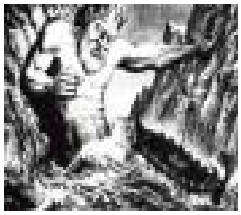

De GSM en de GPS wel, maar de camera en het horloge die ik er als laatste had ingestopt niet.
Poseidon had duidelijk zijn offer opgeëist.
Het verlies van de camera met de foto's erop die ik sinds Sougia niet meer had kunnen back-uppen, hield in dat we een aardig aantal belangrijke foto's en films kwijt waren geraakt! Waaronder die van de storm op zee.

U begrijpt als lezer nu natuurlijk wel dat alle afbeeldingen waarmee ik mijn verhaal sinds Sougia heb geïllustreerd weliswaar foto's van de daadwerkelijke locaties zijn waar wij op dat moment waren, maar dat zij door andere mensen waren gemaakt die op exact dezelfde plaatsen foto's hadden gemaakt als wij en door mij van het internet zijn geplukt en met GIMP (het goede gratis alternatief voor photoshop) zijn bewerkt.
De camera van mijn partner had het eerder al begeven en de mijne lag nu op de zeebodem met enkele gigabytes aan foto's en films. Gelukkig had ik nog wel mijn waterdichte GSM waarmee foto's konden worden gemaakt. Vanaf dat we op het strand waren werd dat dus mijn camera en zijn de foto's weer volledig authentiek.

Alle spulletjes die we in waterdichte zakken hadden opgeborgen waren gelukkig droog gebleven. Enkel wat kleren die we bij de hand hadden willen houden waren nat geworden.

We sleepten alles met ons mee naar de camping die zich gelukkig dichtbij het strand bevond en waar we de enige gasten bleken te zijn. (het was nog erg vroeg in het seizoen uiteindelijk)
We hadden nu nog maar enkele dagen over voor we weer terug zouden gaan naar ons hotel in Heraklion, en die besloten we maar aan de voet van de rots van Kalypso te besteden.
Kalypso had besloten om ons – net als eerder Odysseus – enige tijd bij haar te houden.

In het volgende hoofdstuk wil ik eerst het verhaal van Odysseus en Kalypso er even bij gaan halen en vervolgens ons bezoekje aan haar 'huis' beschrijven. En wat we die laatste dagen in haar baai nog meer zouden ondernemen voordat we terug gingen naar Heraklion, waar we wederom met een aspect uit het verhaal van Odysseus in aanraking zouden komen.

En hoe we het Gulden Vlies voor de tweede keer tegen zouden komen!

In het kielzog van de Zeevolken, hoofdstuk 14

Het Gulden Vlies

In het vorige deel vertelde ik hoe wij in de Souda-baai onder de rots van de dochter van Atlas – Kalypso – min of meer schipbreuk leden.
Gelukkig was de boot onbeschadigd gebleven, enkel waren we een aantal dingen kwijt geraakt toen de boot over de kop was geslagen. Vooral het verlies van één ding kwam hard aan, en dat was mijn camera met heel veel waardevolle foto's en films die we tussen Sougia en hier hadden gemaakt. Gelukkig hadden we de GSM nog, dus konden we nog wel foto's maken. En de backup met eerdere foto's was ook ongeschonden gebleven.
Omdat vrij op het strand kamperen hier niet mogelijk was en de camping slechts een honderd meter van het strand verwijderd lag, braken we de boot af en namen die mee naar de camping waar we alles wat nat was geworden konden laten drogen. Dingen die niet nat hadden mogen worden – zoals de netbook – die waren keurig droog gebleven in de waterdichte zakken waarin we die hadden verpakt.
We besloten onze reis over zee niet verder te vervolgen omdat daar toch niet voldoende tijd meer voor zou zijn.

Natuurlijk viel ons de overeenkomst met het verhaal van Odysseus wel op, want had die niet eveneens schipbreuk geleden waardoor hij bij Kalypso terecht was gekomen?
Was dit allemaal toeval geweest?
Laten we er voor de aardigheid dan maar weer eens het verhaal van Odysseus bij gaan halen. Hoe was hij ook weer precies bij de dochter van Atlas terecht gekomen?

Het verhaal begint nu nadat Odysseus allerlei gevaren heeft moeten trotseren om weer thuis te komen. Eerst de *Sirenen* die met hun gezang zeelieden laten verdrinken. En dan de monsters *Scylla* en *Charibdis* waardoor Odysseus weer zes mannen kwijt raakt.
Toen kwamen zij op het eiland terecht van de Godheid *Helios*. Zowel *Circe* als de blinde ziener *Theresias* hadden Odysseus gewaarschuwd de runderen op dit eiland met rust te laten.
Maar die oh zo ongehoorzame mannen van Odysseus slachtten er stiekem toch een aantal toen hun leider sliep.

"- En toen verdween de zoete slaap van mijn oogleden. In gejammer barstte ik uit en ik riep luid tot de onsterfelijke goden:
"Vader Zeus en andere gelukzalige, eeuwige goden, werkelijk, tot mijn ondergang bracht u mij in onbedwingbare slaap. Want mijn mannen, die achterbleven, bedachten een grote wandaad".
- Snel bracht Lampetia de gebeurtenis over aan Helios Hyperion: dat wij zijn runderen geslacht hadden. En terstond sprak hij ziedend tot de onsterfelijken:
"Vader Zeus, straf de mannen van Odysseus, die in hun overmoed mijn runderen slachtten."

Tot hem nu ten antwoord sprak de wolkenverzamelaar Zeus:

"Mijn beste Zon, blijf schijnen voor de onsterfelijken Ik zal van hen dra het snelle schip treffen met mijn flikkerende bliksem en het kort en klein slaan midden op de wijnkleurige zee."

- Dit heb ik zelf gehoord van Kalypso en die zei het vernomen te hebben van Hermes, de begeleider.

Ik schold de een na de ander in zijn gezicht uit, maar we konden geen uitweg meer vinden: de runderen waren toch al dood.

Toen ging de wind dan toch luwen na het razen van de storm. Dadelijk gingen we aan boord en stuurden de volle zee op. Maar toen we het eiland achter ons hadden gelaten, en er nergens nog ander land te zien was, toen zond de zoon van Kronos een donkere bewolking en de zee werd daaronder duister.

Al snel blies een gierende westerstorm met orkaankracht en het geweld van de storm reet beide maststagen aan flarden; en de mast viel achterover en alle tuigage vloog omlaag in het ruim. Ik kroop snel rond door het schip, totdat een geweldige golf de kielbalk los had geslagen van de scheepswand zodat de deining hem kaal ronddreef en hij sloeg ook de mast in de richting van de kielbalk; de stag, vervaardigd van rundleer, zat daar nog aan vast, daarmee bond ik beide aaneen, de kielbalk samen met de mast, en daarop geklauterd liet ik mij door de dodelijke stormen meevoeren."

En hier zien we dan wat er gebeurde dus. Westerstorm, deining... Dat klinkt bepaald niet onbekend.

"- Toen luwde wel de westenwind met zijn storm - Vandaar werd ik meegesleurd, en de goden voerden mij naar het eiland Ogygia, waar Kalypso haar woning heeft, een geduchte godin die mensentaal spreekt. Zij nam me op en onthaalde me."

Overigens hebben sommigen al eens gemeend het eerder door mij genoemde eiland Gavdos te kunnen identificeren als Ogygia. Datzelfde eiland waar Paulus mee te maken had gekregen en vanwaar dezelfde Odysseus naar Polyfimos de cycloop was gereisd. Nu ligt Gavdos natuurlijk niet zo extreem ver van de baai van Souda gedaan maar het gegeven dat men ook wat betreft Ogygia aan Kreta denkt zegt gelijk iets over in hoeverre het waar kan zijn dat Calypso en haar ontmoeting met Odysseus eveneens te Kreta had plaatsgevonden.

Nou, en als er dan toch zoveel overeenkomsten bleken te bestaan tussen het verhaal van Odysseus en onze ervaringen, dan moesten wij ook maar eens op zoek gaan naar het huis van Calypso zelf. Het wandelpad met de bordjes hadden we al gezien, dus we trokken er een dagje voor uit en gingen op pad. Het weer was nog steeds niet helemaal tot rust gekomen toen we de volgende dag besloten te gaan kijken of Kalypso thuis zou zijn.

Er was vanaf het strand waar we schipbreuk hadden geleden slechts één pad wat die kant op voerde en we wisten dat we dan over een flink aantal rotsen heen zouden moeten klimmen om er te komen.

De vraag was of ze thuis zou zijn?

"- Vandaar werd ik meegesleurd, en voerden de goden mij naar Ogygia, waar Kalypso met mooie vlecht haar woning heeft, geduchte godin die mensentaal spreekt. Zij nam me op en onthaalde me."

Dan gaat het verhaal in derde persoon verder.

"Hoezeer hij ook miste zijn thuis en zijn vrouw, de machtige Kalypso, stralende onder de godinnen, hield hem vast in een gewelfde grot, ernaar hunkerend dat hij haar man zou zijn. Maar de goden, zij waren allen begaan met zijn lot behalve Poseidon: die was onophoudelijk vertoornd op de weergaloze Odysseus.

Toen Hermes het verafgelegen land bereikt had ging hij aan land en liep verder tot hij de grote grot bereikte, waarin de nimf met de mooie vlecht woonde; en hij trof haar binnen aan. "

"Daar bleef de gids, de doder van Argus, vol bewondering staan.
Maar toen hij dan aan alles zich verlustigd had, ging hij af op de brede grot. En maar al te goed herkende hem Kalypso, de stralende godin, toen ze hem zag."

" - Maar de fiere Odysseus trof hij niet binnen, nee, die zat te huilen op zijn vertrouwde plek op het strand, ten prooi aan tranen, treurnis en gezucht.
Hermes, de doder van Argus, sprak tot haar de volgende woorden:
"Zeus vroeg me hierheen te gaan, hij zegt dat een allerongelukkigste man bij jou is, wel de ongelukkigste van de strijders die vochten om Priamos' bolwerk. Op hun terugkeer beledigden zij Athene, die een vreselijke storm ontketende met enorme deining. Toen kwamen al zijn dappere mannen om, maar hem dreef de wind en de golven hierheen. Zeus droeg op hem ten spoedigste weg te laten gaan.

Kalypso huiverde, de stralende godin, en zij verhief haar stem en sprak tot hem de gevleugelde woorden:
"Hardvochtig zijn jullie, goden, en meer dan anderen jaloers, dat jullie godinnen misgunnen onverholen met sterfelijke mannen te slapen, als iemand hem maakte tot haar bedgenoot."
"- Zij nu, de eerbiedwaardige nimf, ging op weg naar de fiere Odysseus, nu zij de boodschap van Zeus had vernomen. De stralende godin kwam naderbij en zei tot hem:
"Rampzalige, zit me toch niet langer te treuren en verziek niet je leven, want nu is het zover dat ik je

zal laten gaan met mijn instemming."
Na deze woorden ging de stralende godin hem snel voor, en toen zij, de godin en de sterfelijke man, de gewelfde grot hadden bereikt, ging hij daar zitten in de armstoel, waaruit Hermes zopas opgestaan was.
En de nimf zette hem allerlei voedsel voor, om te eten en ook om te drinken, waaraan stervelingen gewend zijn. Zelf ging ze zitten tegenover de godgelijke Odysseus en voor haar zetten dienaressen ambrozijn en nektar klaar. Zij nu strekten begerig hun hand uit naar de gereedstaande spijzen.
- Toen zij zich verzadigd hadden aan eten en drinken, hervatte Kalypso, de stralende godin, het gesprek:

"Godgeboren, listenrijke Odysseus, Verlang je dus zozeer naar je vaderland, dat je nu direct wilt vertrekken? Wel, vaarwel dan. Maar waarlijk, als je hier zou blijven en samen met mij dit huis zou bewonen, dan zou je onsterfelijk zijn."
Tot haar sprak ten antwoord de listenrijke Odysseus:
"Respectabele godin, neem dit me niet kwalijk: Maar toch wil en verlang ik elke dag weer
naar huis terug te keren en mijn thuiskomst te beleven."

"- Dat waren zijn woorden. En de zon ging onder en de schemer trad in. En beiden gingen zij naar achter in de gewelfde grot, en ze genoten het vrijen en sliepen bij elkaar."
Net als eerder Odysseus liet Calypso ons ook weer gaan.
Haar woning is nu een resort geworden waar mensen in een soort van weelde kunnen verkeren. Maar de omgeving zorgt ervoor dat men zich precies kan voorstellen in wat voor omgeving Odysseus zeven jaren tegen zijn zin zou hebben verbleven.

Zou het daadwerkelijk hier kunnen hebben plaatsgevonden? Uit te sluiten valt het in ieder geval niet.

De laatste dag aan de zuidkust – voordat we weer terug zouden keren naar Heraklion aan de noordkust – wilden we besteden aan de enige plek die we beslist niet mis hadden willen lopen aan dat westelijke deel van de zuidkust van Kreta. Een plek die we heel graag met onze eigen boot aan hadden willen doen, maar nu dat er niet meer in bleek te zitten was een taxibootje er naartoe ook goed.

Iets meer oostelijk, net even voorbij de rots van Kalypso, bevindt zich namelijk een tropisch strandje zoals je ze eigenlijk enkel in de Stille Oceaan zou verwachten.
Het strand van Preveli...

Het is nauwelijks over land te bereiken want het bevindt zich aan het uiteinde van een kloof.
In de Tweede Wereldoorlog scholen hier – bij het klooster met die naam – buitenlandse troepen voor de Duitsers, en naderhand

vluchtten ze vanaf hier naar Egypte.
In de jaren '60 van de vorige eeuw werd deze plek door hippies ontdekt die er onder de bladeren van palmbomen sliepen.
Natuurlijk is de plek nu een toeristische attractie en zijn er altijd veel mensen te vinden, maar de meesten blijven op of nabij het strand en gaan niet wat verder langs de rivier de kloof in.

Zodat men zich daar nog in het paradijs kan wanen.
We hadden daar graag net als die hippies vroeger daar wel een nachtje door willen brengen.
Maar dat had het lot niet met ons voor gehad. We zouden terug gaan naar Heraklion met de bus om de laatste dagen daar nog wat dingen te kunnen doen.
Die laatste dagen wilden we nu gaan wijden aan die reiziger die zich tijdens onze reis zo kenbaar had weten te maken door op veel plaatsen ervoor te zorgen dat we wel aan hem moesten denken, namelijk Odysseus.

In de beschrijving van Homeros over de zwerftochten van Odysseus na de val van Troje wordt er in de plaatsen die hij aandeed niet specifiek aan Kreta gerefereerd. Maar bij zijn thuiskomst op Ithaca in vermomming – waardoor hij zelfs voor zijn vrouw onherkenbaar bleef – heeft Odysseus het wel specifiek over Kreta en zegt hij tegen Penelope dat haar echtgenoot daar was. Aan de hand van beschrijvingen is op te maken dat dit wel eens zou kunnen kloppen:
"De wijze Penelope nam als eerste het woord:
"Gast, dit wil ik je eerstens graag vragen: Wie ben je en van waar? Waar is uw land en wonen uw ouders?
Tot haar nu ten antwoord sprak de listenrijke Odysseus:
"Vrouwe, Stel mij dus nu alle andere vragen in uw huis, maar vraag me niet naar mijn afkomst en vaderland."
Hem antwoordde daarop de wijze Penelope:
"Beste man, de onsterfelijken vernietigden de pracht van mijn uiterlijk en voorkomen, sedert de Grieken zich inscheepten voor Ilios en mijn man Oysseus zich bij hen bevond. Maar niettemin, vertel me uw afkomst: waar komt u vandaan?"
- Tot haar sprak nu Odysseus:
" Zult u dan niet ophouden te vragen naar mijn herkomst? Er is een land 'Kreta', rondom bespoeld door de wijnkleurige zee, een mooi eiland en vruchtbaar. Erop wonen ontelbaar veel mensen in negentig steden. Het is er een mengelmoes van talen: die van de Achaiers, die van de trotse autochthonen, van de Kydonen, en van drie uiteengelegen stammen Doriërs alsook de nobele Pelasgen. Eén van die steden is ***Knossos****, groot, waar* ***Minos*** *periodiek*
negen jaar koning was, vader van mijn vader, de grootmoedige Deukalion.
Daar heb ik Odysseus gezien en als gast onthaald. Ook naar ***Kreta*** *immers voerde de kracht van de wind hem, toen hij op weg was naar Troje en kaap Maleia voorbij voer.*
Hij legde aan bij ***Amnisos****, bij* ***Eileithuia's grot****, in een moeilijk bereikbare haven, hij haalde amper de luwte. ".*

10 jaar ervoor waren we al eens te Amnissos en bij de grot van Eileithuia geweest. Toen hadden we echter nog niet geweten wat we nu wisten, dat Odysseus daar op zijn reis ook was geweest.

En nu we net als Odysseus onze zeereis bij Kalypso hadden beëindigd leek het ons een mooi besluit dan tevens even Amnissos en de grot van Eileithuia te bezoeken.

De vorige keer – 10 jaar ervoor – waren we op de fiets in de bergen op weg naar de grot ineens op een plaats gestopt omdat 'iets' ons had getrokken. Nader onderzoek had ons toen geleerd wat het had betroffen, 'Het Gulden Vlies'.

Natuurlijk moesten we daar wel weer even aan terugdenken toen we weer op weg naar de grot waren.

Eileithuia is een Godin en de dochter van Hera en Zeus. Haar naam betekent zoveel als '*zij die verschijnt*' en ze is de beschermgodin van voortplanting en bevalling.
De oude Minoïsche Kretenzers – dat eerste zeevolk – hadden meestal heiligdommen in de natuur waar zij zekere godheden vereerden. Grotten waren daar uitgelezen plaatsen voor.

Daarnaast hadden zij op diverse bergtoppen tempeltjes gebouwd die dienst deden als 'Heilige Hoogte' en waar dan een priesteres woonde. Odysseus' bezoek aan Circe, en wat zij daar van hem verlangde, doet daar nog wel het meeste aan denken.
Door het voortijdig moeten beëindigen van onze reis over zee langs de zuidkust van Kreta waren we eigenlijk niet op die plaatsen aangekomen waar de Minoïsche bevolking het langst had gezeten en waar de meeste van hun nederzettingen waren geweest. Waar dan ook het meeste van hen terug te vinden zou zijn.

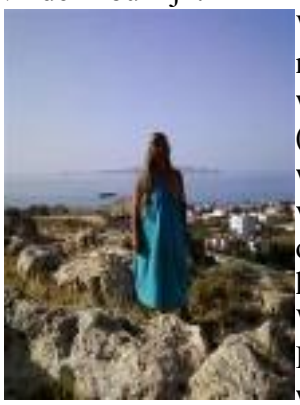

We namen ons dan ook gelijk voor om in 2011 meteen in het oosten te beginnen. Waar een volk wat door latere Dorische invallers 'Eteocretenzers' (ware Kretenzers) werd genoemd lang stand had weten te houden. Waar deze Minoïers hun vooraanstaande doden begroeven. En waar dit oude en eerste zeevolk zelfs hun overslaghaven had gehad.
Waar Zeus in een grot zou zijn geboren en waar Heilige Hoogtes te vinden waren van het type wat we ook op de Berg van God hadden gezien!

Die daar Bethel had geheten, 'Huis van God'.

Maar nu wilden we het einde van wat als een zeereis langs de kust van Kreta begon, besluiten in het heiligdom van *Eileithuia*. Waar Odysseus eveneens aan land moest zijn geweest en waar hij dan beslist dit heiligdom wel zal

hebben bezocht.

Nadat we de grot hadden bezocht reden we verder door het woeste en droge binnenland. De weg werd steeds slechter en we realiseerden ons dat we ergens een verkeerde afslag moesten hebben genomen. We stopten even om ons te oriënteren en toen viel mijn blik op iets langs het pad.
Dat we 10 jaar geleden even de weg kwijt zouden zijn en dat onze blik toen ook werd getrokken door iets wat zich aan de kant van de weg bevond, dat leek een gelukkig toeval. Dat we toen iets zagen liggen wat we naderhand als het Gulden Vlies konden identificeren leek een gelukkige tref.

Maar dat we nu – na weer even de weg kwijt te zijn geraakt op min of meer dezelfde plaats – weer iets dergelijks vonden! Dat kon dan toch geen toeval meer zijn?
We konden het niet anders dan als een enorme eer beschouwen dat we tot twee keer toe in de buurt van Amnissos en de grot van Eileithuia iets vonden wat zo veel weg leek te hebben van het Gulden Vlies.
Een mooier einde van onze eerste tocht in het spoor van de Zeevolken konden we ons niet wensen.

Nu kunt u zich natuurlijk blijven afvragen wat het Gulden Vlies dan precies moet betekenen voor wie het vindt?

Het *Gulden Vlies* is eigenlijk de huid van Chrysomallos, een zoon van de Zeegod Poseidon en Theophane. Deze bekoorlijke en zeer geliefde vrouw was door de Zeegod in een schaap omgetoverd, en nadat hij zichzelf als een ram aan haar had getoond kregen zij samen een 'lammetje' wat *Chrysomallos* kwam te heten en een gouden vacht bezat - de betekenis van zijn naam. Chrysomallos kon vliegen, kon spreken en hij kon zwemmen.
Om op een zeker moment een vrouw – *Helle* – van het offeraltaar te redden bood hij zichzelf als offer aan de God Ares aan, zijn huid moest ergens aan de kust worden opgehangen.

In de Griekse oudheid werd het een zeer geliefd symbool waarvoor men moeite wilde doen om het in bezit te krijgen.
En niet enkel in de Griekse oudheid, want in 1430 werd door Filips de Goede te Brugge de '*Orde van Het Gulden Vlies'* ingesteld. Een orde die zelfs erkend zou worden door de paus. Wat eigenlijk aangeeft dat het vooral een religieuze orde moet hebben betroffen. En het onderwerp religie was nu juist datgene wat ons in het jaar 2000 voor het eerst naar Kreta had doen gaan, en nu opnieuw. Al had het lot voor ons beslist dat er eerst 'offers' moesten worden gebracht, zoals in de religieuze rituelen van die tijd gebruikelijk was geweest. Daarmee was de vondst ervan voor ons dus eveneens een mooi symbool voor onze reis door de tijd, als het ware. Een reis die met deze vondst beslist nog niet ten einde was, want waar het ons met onze reis om was gegaan dat hadden we eigenlijk nog niet bereikt.

Bovenstaande geeft aan dat mijn verhaal 'In het kielzog van de Zeevolken' dus duidelijk nog niet ten einde kon zijn. Echter zou ik hier pas mee verder kunnen gaan als we een tweede reis langs de zuidoostelijke kust van Kreta zouden hebben volbracht.
De GPS was reeds geprogrammeerd en de meeste reisvoorbereidingen waren al getroffen.
Van die eerste reis hadden we weer enorm veel kunnen leren. Zo weten we nu bijvoorbeeld dat we

gelijk al beter hadden moeten luisteren naar de informatie die de Keftiu ons hebben nagelaten over hun eiland, en hoe zij zelf langs de kusten ervan voeren.
We konden onze tweede reis over zee beter laten beginnen waar we vorig jaar hadden willen eindigen, vlakbij *kaap Sideros*.
En juist daar zijn tevens de meeste sporen te vinden van die eerste zeevaarders.
Zoals bijvoorbeeld de overslaghaven I*tanos* die nu grotendeels onder water ligt.
En de 'Heilige Hoogtes' *Petsophas* en *Traestalos*, in de buurt van Palekastro. Bergheiligdommen zoals die in het Heilige Land (Palestina) eveneens te vinden waren.
En dan natuurlijk *Zakros*, waar zich een dodenvallei bevond die eenzelfde functie moet hebben gehad als die te Petra in Jordanië.
Lefki of *Koufonissi*, het purpereiland waar eerst de Keftiu en later Feniciërs, Grieken en de Romeinen hun 'keizerlijk' purper vandaan zouden halen.
En nog veel meer specifiek Minoïsche restanten die aangeven dat de beschaving en de kennis van dit zeevolk in hoogtijdagen superieur was aan de wijde omgeving.
Die keer zouden we dan van oost naar west langs de zuidkust gaan varen, net als de Keftiu dat deden.

Onze zeilkajak kreeg wel een nieuwe en steviger mast. Want de oude bleek niet helemaal ongeschonden uit die westerstorm tevoorschijn te zijn gekomen.
Zo kan men gelijk een idee krijgen wat voor krachten er op die mast met zeil moeten hebben gestaan tijdens die storm.
Het gegeven dat ik de latijn-tuigage van de boot niet kon reven stoorde mij eveneens flink, want wat had ik gaarne van zo´n mogelijkheid gebruik gemaakt toen we met die harde wind – west 6 – op zee zaten.

Ik ben toen maar op zoek gegaan naar een goede oplossing en vond die... bij weer een ander zeevolk wat al duizenden jaren met catamarans en dergelijke op de Stille Oceaan vaart: namelijk de Polynesiërs. Die gebruiken namelijk een soortgelijke tuigage voor hun vaartuigen en die reven ze als volgt met harde wind…
Nu we dit eenmaal weten en de vallen en blokken daarop hebben aangepast zullen we nu wel kunnen reven als we verrast zouden worden door harde wind.
Wat betreft het verlijeren wat de boot deed tijdens de door mij beschreven storm bij Agia Roumeli – toen de zwaarden hun werk niet leken te doen – dat kwam inderdaad doordat ik ze op dat moment verkeerd had geplaatst. Ik had ze iets teveel naar het midden van de boot gezet terwijl ze eigenlijk zo dicht mogelijk in de buurt van de mast hadden moeten staan. Ik heb er sindsdien nooit meer last van gehad.
We hebben allebei nieuwe horloges moeten kopen, deze reis had 'de tijd' duidelijk als thema gehad.

En we beschikken nu allebei over nieuwe – en waterdichte – camera's. En iets om de camera mee aan de boot vast te koppelen in het geval er in de toekomst weer eens sprake mocht zijn van omslaan.

Eind juni 2011 – als we weer terug zouden zijn uit Kreta kon dit verhaal dan weer vervolgd worden. Met veel meer informatie nu over die zeevolken en hun cultuur, die zo'n stempel zouden drukken op onze huidige beschaving.

Wordt dus vervolgd in het verhaal 'De zeevolken op het spoor' ...